

ARHITEKTUUR

Loomemajanduse kaardistus 2023

Põhitegevusala

- Arhitektuur
 - Arhitektuur
 - Sisearhitektuur
 - Maastikuarhitektuur

Sidustegevusala

- Ehituslik insener-tehniline projekteerimine ja nõustamine

	Kokku (2023)	Põhitegevusala	Sidustegevusala
Äri- ja mittetulundusühingute arv	1434	722	712
Höivatute arv	3440	1232	2208
Kogutulu (mln €)	249,8	76,3	173,5

Sisukord

Sisukord	2
1. Sissejuhatus	3
1.1 Arhitektuur tegevusalade klassifikatsioonis	4
2. Lühikokkuvõte	5
3. Pakkumine	6
3.1 Väärtusahel	6
3.2 Arhitektuuri valdkonna ülevaade	6
4. Nõudlus	19
4.1 Turu ülevaade	19
5. Organisatsioon ja poliitika	25
5.1 Organisatsioonid	25
5.2 Riiklikud toetusmeetmed	27
5.3 Seosed teiste (loome)valdkondadega	31
6. Haridus ja kutse omandamine	33
6.1 Arhitektuur	34
6.2 Insener-tehniline projekteerimine	43
7. SWOT analüüs	49
7.1 Tugevused	49
7.2 Nõrkused	50
7.3 Arenguvõimalused	52
7.4 Takistused ja ohud	53
8. Arenguprognosis	55
Lisa 1 – EMTAK 2008	57

1. Sissejuhatus

Arhitektuur on kunst ja teadus, mis tegeleb hoonete ja ruumide projekteerimise, planeerimise ja ehitamisega. See on loomevaldkond, mis käsitleb nii esteetilisi kui ka praktilisi aspekte, arvestades funktsionaalsust, keskkonnasäästlikkust ja inimeste vajadusi. Arhitektuur ei piirdu ainult hoonete kujundamisega, vaid hõlmab ka linnaplaneerimist, maastikuarhitektuuri ja siseruumide disaini.

Arhitektuur mõjutab inimeste igapäevast elu mitmel moel. Hooned ja ruumid kujundavad otseselt inimeste heaolu ja meeleolu, pakkudes mugavust, turvatunnet ja inspiratsiooni^{1,2}. Samas võib halvasti planeeritud keskkond tekitada stressi ja rahulolematust³. Lisaks on arhitektuuril oluline majanduslik roll – hästi projekteeritud hooned ja avalikud ruumid tõstavad kinnisvara väärtust, loovad töökohti ja meelitavad investeringuid⁴. Keskkonna seisukohalt on arhitektuuri roll samuti märkimisväärne, sest säästlikud lahendused vähendavad energiatarbimist ja aitavad säilitada loodusressursse, näiteks päikesepaneelide ja vihmavee kogumise süsteemide abil⁴. Seeläbi on arhitektuuril **võime mõjutada nii inimeste elukvaliteeti kui ka ühiskonna ja keskkonna tulevikku**.

Arhitektid on loovad spetsialistid, kes vastutavad hoonete ja ruumide kavandamise eest, alates kontseptuaalsest disainist kuni praktiliste tehniliste lahendusteni, mis tagavad hoonete funktsionaalsuse ja ohutuse. Nad töötavad välja ideid, mis vastavad klientide vajadustele ja eesmärkidele, ning koostavad jooniseid, mis sisaldavad täpseid plaane, lõikeid ja materjalide loetelu. Lisaks juhivad nad ehitusprotsessi, töötades tihedas koostöös inseneride, ehitajate ja teiste spetsialistidega, et tagada projekti edukas elluviimine. Nende roll ulatub kaugemale pelgalt hoonete loomise funktsioonist; nad kujundavad ühiskonna ja keskkonna vahelisi suhteid ning loovad ruume, mis mõjutavad inimeste elukvaliteeti ja heaolu.

Ehituslik insener-tehniline projekteerimine ja nõustamine on arhitektuurse projekteerimisega tihedalt seotud valdkond, mis keskendub tehniliste lahenduste loomisele ja realiseerimisele. Insenerid hoolitsevad selle eest, et hooned ja infrastruktuurid oleksid teostatavad, ohutud, vastupidavad ning energiasäästlikud. Insener-tehniline projekteerimine ei ole vaid tehniline protsess; see hõlmab ka omamoodi loovust ja innovatsiooni, mis aitavad realiseerida arhitektide visioone ning kujundada funktsionaalseid ja jätkusuutlikke ruume. Tihe koostöö arhitektide ja inseneride vahel tagab, et lõpptulemus on harmooniline kombinatsioon esteetikast, praktilisusest ja ohutusest.

Seega, käesoleva **aruande eesmärk** on pakkuda ülevaadet arhitektuuri valdkonna majandustegevusest, keskendudes peamistele näitajatele, nagu ettevõtete ja töötajate arv, müügitulu ning muud olulised majandusnäitajad. Lisaks käsitletakse valdkonna tugistruktuure, sealhulgas tugiorganisatsioone, riiklikku

¹ Bouayed Abdelmoula, N., & Abdelmoula, E. (2023). Architecture and mental health wellbeing versus architecture therapy for mental disorders. *European Psychiatry*, 66(Suppl 1), S990–S991. <https://doi.org/10.1192/j.eurpsy.2023.2106>

² Zumelzu, A., & Herrmann-Lunecke, M. G. (2021). Mental Well-Being and the Influence of Place: Conceptual Approaches for the Built Environment for Planning Healthy and Walkable Cities. *Sustainability*, 13(11), 6395. <https://doi.org/10.3390/su13116395>

³ Mazuch, R., & Stephen, R. (2005). Creating healing environments: Humanistic architecture and therapeutic design. *Journal of Public Mental Health*, 4(4), 48–52. <https://doi.org/10.1108/17465729200500031>

⁴ Mona M. (2024, juuli 7). *How Architecture Impacts Society: Influences on Culture, Economy, and Well-Being*. Architecture Insights & Trends. <https://injarch.com/how-architecture-impacts-society/#:~:text=Economic%20Development%20and%20Urban%20Planning,and%20investments%2C%20driving%20economic%20growth>.

rahastust ja toetusi, erialase hariduse võimalusi ning arenguprognose. Olulise osana sisaldab aruanne ka üldist SWOT-analüüsi (tugevused, nõrkused, võimalused ja ohud), et pakkuda laiemat arusaama arhitektuuri valdkonna hetkeolukorrast ja tulevikuväljavaadetest.

1.1 Arhitektuur tegevusalade klassifikatsioon

Käesoleva uuringu aluseks on ettevõtete poolt Äriregistrile esitatud majandusaasta aruanded, mis kajastavad põhitegevusalasid vastavalt Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori 2008. aasta versiooni (EMTAK 2008) jaotusele. EMTAK 2008 alusel oli võimalik end liigitada arhitektitegevuste valdkonda (71111) või ehitusliku insener-tehnilise projekteerimise alale (71121). Selle põhjal kuuluvad arhitektuuri põhivaldkonda need ettevõtted, kes on enda põhitegevusala liigitanud **arhitektitegevuste (71111)** alla, ning sidusvaldkonda need, kes on määratlenud oma põhitegevusala ehitusliku insener-tehnilise projekteerimise ja nõustamise (71121).

Arhitektuuri ettevõtteid saab jagada peamiselt kolme tegevusvaldkonda: arhitektuur, sisearhitektuur ja maastikuarhitektuur. Paljude ettevõtete tegevused ei ole aga nii selgelt üksteisest eristatavad ega üksteist välistavad. See tähendab, et mitmed arhitektuuri ettevõtted tegelevad sageli ka sisearhitektuuri ja/või maastikuarhitektuuriga, mistõttu on ettevõtete kategoriseerimine nende kolme tegevusala lõikes kohati hägune.

- **Arhitektuuriteenused** hõlmavad peamiselt hoonete projekteerimist. Selle tegevusvaldkonna ettevõtted liigituvad üldjuhul EMTAK koodi 71111 alla.
- **Sisearhitektuur** ühendab disainikunsti ja arhitektuuriteaduse, keskendudes nii esteetiliselle kujundusele kui ka ruumi turvalisusele ja funktsionaalsusele. Sisearhitektid tegelevad sageli hoone struktuuri muutmisega ning tagavad, et projekteerimine oleks kooskõlas eriosadega, nagu elektri-, valgustus-, vee-, kütte- ja ventilatsioonilahendused.

Kuigi sisearhitektuur kuulub ametlikult EMTAK koodi 71111 (arhitektitegevused) alla, määratlevad paljud sisearhitektuuri ettevõtted end ka disaini valdkonna alla (74101 – disainerite tegevus). Seetõttu ei pruugi käesolevas uuringus esitatud ülevaade sisearhitektuuri ettevõtetest olla täielik. Osa ettevõtteid võib jääda analüüsist välja, kuna nende tegevusvaldkond hõlmab nii sisearhitektuuri kui ka sisekujundust ning nad on liigitamisel märkinud disainivaldkonna.

Kuigi sisearhitektuur ja sisekujundus kattuvad omavahel, keskendub sisekujundus peamiselt ruumi visuaalsele ja praktilisele meeldivusele, samas kui sisearhitektuur hõlmab terviklikumat ja tehnilisemat lähenemist ruumide loomisele.

- **Maastikuarhitektuuri** käsitleb väliruumide, sealhulgas parkide ja teede planeerimist. Ka selles valdkonnas tegutsevad ettevõtted on suuresti liigitunud EMTAK koodi 71111 alla.

Valdkondade selgema kaardistamise huvides oleks kasulik, kui klassifikatsioon võimaldaks arhitektuuri, sisearhitektuuri ja maastikuarhitektuuri tegevusalasid üksteisest eristada.

2. Lühikokkuvõte

Eesti arhitektuurivaldkond on viimastel aastatel näidanud mõõdukat, kuid märkimisväärset kasvu. 2023. aastal tegutses valdkonnas 722 äri- ja mittetulundusühingut ning hõivatute arv (sh FIE-d) ulatus 1232 inimeseni. Ettevõtete arv on nelja aastaga kasvanud ligi 16%, kuid hõivatute arv vaid 2,7%, mis viitab eelkõige ühemehefirmade lisandumisele. Müügitulu tõus oli 27,1% ning kasum kasvas 8,8%, jäädes siiski alla varasematele hüppelistele kasvuperioodidele. Positiivne trend on ka kutsetunnistuste arvu tõus – eriti 7. ja 8. taseme spetsialistide osas, mis viitab valdkonna professionaalsuse tugevnemisele.

Alavaldkondade lõikes on kasvanud nii sisearhitektuuri kui ka maastikuarhitektuuri osakaal. Arhitektuuribürood moodustasid 82% kogu sektori müügitulust, kuid sisearhitektuuri turuosa on kasvanud 9%-lt 12%-le. Maastikuarhitektuuri müügitulu on samuti tõusnud, kuigi turg on endiselt väiksem ja koondunud mõjukaimate büroode ümber. Eksport on arhitektuuris endiselt tagasihoidlik, moodustades vaid 3,3% müügitulust. Insener-tehnilise projekteerimise eksport ületab arhitektide oma, kuigi on languses.

Arhitektuuriturul on täheldatav oluline muutus: fookus nihkub uusehituse asemel ümberehitusele ja olemasoleva ruumi ümbermõtestamisele. Sellest tulenevalt kasvab nõudlus keerukate rekonstrueerimislahenduste järele, mis eeldab tehnilist pädevust ja oskust töötada kontekstitundlikult. Samal ajal on ehitussektori kindlustunne alates 2020. aastast järsult langenud, viidates majanduskeskkonna ebastabiilsusele, mis mõjutab otseselt ka arhitektide ja projekteerijate töömahtu ning -tingimusi.

Toetus- ja arendusvõimekuse teemadel viitavad küsitlused arhitektuuriettevõtete seas madalale teadlikkusele ja osalusmäärale. Kuigi potentsiaal ja vajadus arendusvõimekuse kasvatamiseks on olemas, takistab seda info puudus ja vähene sihtgrupispetsiifiline kommunikatsioon. Samas toovad vastajad esile tugeva soovi panustada ettevõtte digitaliseerimisse, tarkvaralistesse uuendustesse ning ärimudelite arendamisse.

Valdkonna suurimateks väljakutseteks on tööjõuturg – ületootmine, alatasustatus ja läbipõlemine – ning läbipaistvuse puudumine tööpraktikates, mida süvendavad levinud OÜ-tamine ja kutsepädevuse järelevalve nõrkus. Sageli on keeruline saada selget ülevaadet, kes valdkonnas realselt tegutsevad, millise pädevusega ning millistel tingimustel – see raskendab nii poliitikakujundamist, sektori usaldusväärsust kui ka noorte sisenemist valdkonda. Spetsialistid osutavad ka tellimuste madalale tasemele ja riigihangete süsteemi kvaliteeti pärssivale mõjule. Samas märgitakse kõrget hariduse taset, noorte võimekust ning haridussüsteemi innovatiivsust. Uute põlvkondade lisandumine viib valdkonda rohkem digitaalse, keskkonnateadliku ja väärtuspõhise praktika suunas.

Suurimaks muutuseks poliitikatasandil on 2025. aastal tegevust alustanud Maa- ja Ruumiameti loomine, mis koondab seni killustatult hallatud ruumivaldkonna funktsioonid. Ametil on potentsiaal kujundada terviklik ruumipoliitika ning tagada ruumikvaliteedi sidusus nii strateegilisel kui kohalikul tasandil. Koos kavandatava riigiarhitekti ametikohaga loob see eeldused, et arhitektuurist saab ühiskondlikult mõtestatud, kvaliteedipõhine ja strateegiline tegevusvaldkond.

Kokkuvõttes seisab arhitektuurivaldkond ristteel, kus tehnoloogilised arengud, rohepööre ja muutuv tööjõuturg loovad vajaduse selgemate suundade, institutsionaalse toe ning kvaliteedipõhise ruumiloome põhimõtete järele. Uue põlvkonna ootused ja võimekus loovad võimaluse, kuid nende realiseerumine sõltub valdkonna võimest teha tarku otsuseid, kaasata teadlikumalt avalikku sektorit ning tugevdada koostöövõrgustikke nii siseriiklikult kui rahvusvaheliselt.

3. Pakkumine

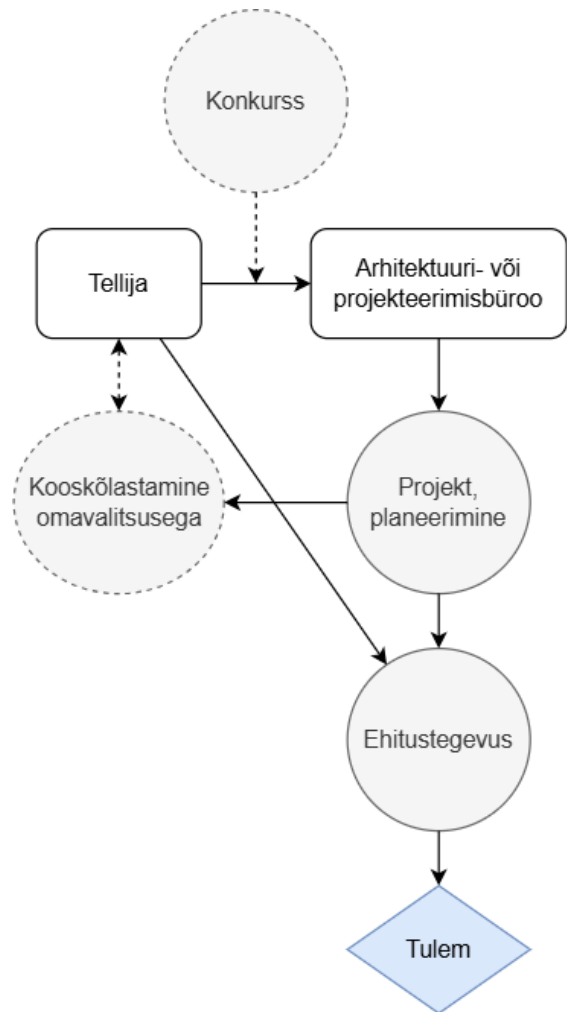
3.1 Väärtusahel

Arhitektuurivaldkonna väärtusahel algab tellijast, kes defineerib oma vajadused ja visiooni – olgu eesmärgiks uue hoone rajamine, avaliku ruumi täiustamine või muu arhitektuuriline lahendus. Esimese sammuna korraldatakse konkursid, mille eesmärk on leida sobivaim töövõtja, kes suudab esitatud ideed teostada. Konkursid toob kokku arhitektuuriteenuseid pakuvad ettevõtted, milleks on peamiselt arhitektuuri- ja projekteerimisbürood. Konkursil võivad oma ideed esitada ka üksikarhitektid. Pakkujate tööks on esitada oma nägemus ja pakkumine tellija seatud kriteeriumite alusel.

Konkurssi võitnud büroo (või arhitekt) alustab seejärel projekti loomise ja planeerimisega, kus luuakse detailne ja täielik projektlahendus. Selle etapi käigus arvestatakse nii esteetilisi, funktsionaalseid kui ka tehnilisi aspekte, samuti kooskõlastatakse projekt kohaliku omavalitsuse ja teiste vajalike osapooltega, et tagada vastavus õigusaktidele ja normidele. Tellija osaleb aktiivselt protsessis, andes tagasisidet ja kinnitades olulisi otsuseid.

Kui planeerimisfaas on edukalt läbitud, algab ehitustegevus. Selles etapis jälgib tellija tööde edenemist ning teeb vajadusel otsuseid, mis puudutavad muudatusi või täiendusi.

Lõpptulemuseks on valmis lahendus – hoone, välisruum või muu lahendus, mis vastab tellija ootustele ning loob väärtust nii tellijale kui ka laiemale kogukonnale. See väärtusahel rõhutab loovuse ning tehnilise oskusteabe koostöö tähtsust, võimaldades loomevaldkonna spetsialistidel ja ettevõtetel realiseerida oma ideid koostöös sidusvaldkondadega.

3.2 Arhitektuuri valdkonna ülevaade

3.2.1 Üldised majanduslikud näitajad

2023. aastal oli Eestis **722** arhitektuuri valdkonnas tegutsevat ettevõtet, mille üle oli arhitektuuri valdkonnas hõivatud **1145 töötajat**. Nendest ettevõtetest **9 on mittetulundusühingud** (MTÜ), kus töötas kokku 27 inimest. **Äriettevõtete arv oli 2023. aastal 713**, mis on 15,9% tõus 2019. aastast. Kõige enim esinenud ettevõtetusvorm oli **osaühing**. Füüsilisest isikust ettevõtjana (FIE) töötas arhitektuurivaldkonnas 87 isikut, mis on võrreldes 2019. aastaga jäänud enamvähem samaks, mil FIE-sid tegutses 82.

Arhitektuurivaldkonnas pole viimaste aastatega suuri muutusi toimunud. Enamjaolt on tegutsevad ettevõtted ühe kuni kahe töötajaga väikebürood (~62%). Täpsemini on vaid ühe töötajaga ettevõtteid 357 ehk 51% tervest valdkonnast. Ettevõtteid, kus töötab 3-9 töötajat, on osakaalu osas suuresti samaks jäänud (n = 73),

moodustades 2023. aastal 10% kõikidest arhitektuuri ettevõtetest. Kõige suuremaid ettevõtteid, 10-49 töötajaga, on kõige vähem (17 ehk 2,5%). Rohkem kui 50 töötajaga ettevõtteid arhitektuuri valdkonnas ei ole.

Kõigi loomevaldkondade ülevaadete, sh arhitektuuri puhul, on kasutatud lähenemist, et neile ettevõtetele, kus 2023. aasta müügitulu ületas **11 640 eurot**, kuid töötajate arvuks oli majandusaasta aruandes märgitud null, arvestati siiski **üks töötaja**. Sellist korrigeerimist on vaja selleks, et saada töötajate arvust adekvaatsem ülevaade (ilma töötajateta ei ole võimalik sellises mahus müügitulu teenida). Müügitulu piiri seadmisel on võetud aluseks 12-kordne **miinimum** kuupalk koos sotsiaalmaksu (33%) ja ettevõtte töötuskindlustusega (0,8%).

Nagu mainitud, on töötajate arvu hindamiseks kasutatud arvestuslikku lähenemist. Ainult Äriregistri ametlike andmete põhjal ei olnud 2023. aastal 41% arhitektuurivaldkonnas tegutsevatel ettevõtetest ühtegi registreeritud töötajat ning 36%-l oli kirjas vaid üks töötaja. Teisendatud skaala alusel on töötajateta ettevõtete osakaal 25% ning ühe töötajaga ettevõtteid 51%.

Eksperdi hinnangul on paljudel juhtudel tõenäoliselt tegemist ühe inimese ettevõtetega, mille on loonud arhitektuurialase haridusega spetsialistid eelkõige selleks, et esitada arveid oma töö eest, samal ajal kui igapäevane töö toimub mõnes teises organisatsioonis. Selline praktika muudab statistilise ülevaate keerukamaks – juriidiline vorm ei pruugi peegeldada ettevõtte tegelikku tegevust ega valdkondlikku aktiivsust.

Lisaks viitavad ka kaasatud valdkonna esindajad sellele, et suur osa sellistest ettevõtetest ning nende esindajad on praktilises mõttes tundmatud – nende tegevus ei pruugi olla nähtav ega dokumenteeritud. Seosed arhitektuurivaldkonnaga põhinevad sageli üksnes sellel, kas ettevõtte esindaja on arhitekt või arhitektuuritaustaga isik ning kas ettevõttel on registreeritud mingil määral majandustegevusteade projekteerimise valdkonnas. Seega tuleb arvesse võtta, et statistiline pilt annab pigem viiteid turu ülesehitusele, kuid ei kajasta kogu ulatuses selle sisulist toimimist.

Üldiselt, kuigi **äriettevõtete arv on nelja aastaga tõusnud 15,9%**, on valdkonnas hoivatute arv tõusnud vaid 1,5% (vt Tabel 1). See tähendab, et juurde loodi peamiselt ühe töötajaga ettevõtteid ning suuremates ettevõtetes võisid toimuda koondamised. Märkimisväärselt on tõusnud aastane müügitulu (27,8%); samas oli müügitulu kasv 2019. aastal võrreldes 2015. aastaga suurem ehk 50%.

Kasum oli 2023. aastal 7,4 mln eurot, mis on 8,8% tõus 2019. aastast. Ka see jääb märkimisväärselt alla 2015. ja 2019. aastate võrdlusele, mil kasum tõusis 89%. Kuigi kasv on siiski märgatav, on selle võrdlemisi vähenemine eelmise nelja-aastase võrdlusega oodatav nähtus – kui Eesti nägi 2015-2019 vahemikus hüplikku majanduskasvu pea et igas valdkonnas, võttis see mitmel põhjusel vastupidise pöörde alates 2020. aastast. Seega, arvestades erinevaid geopoliitilisi ja majanduslikke olusid, on arhitektuuri valdkonna kasv siiski märkimisväärne.

Tabel 1. Arhitektuurivaldkonna põhinäitajad 2011-2023.

	2011	2015	2019	2023	Muutus 2019/2023
Arhitektuuriettevõtted					
Äriettevõtete arv	440	538	615	713	+15,9%
Töötajate arv	778	1092	1102	1118	+1,5%
Müügitulu (mln €)	24,5	37,6	56,28	71,9	+27,8%
Kasum (mln €)	2,1	3,6	6,8	7,4	+8,8%
Füüsilisest isikust ettevõtjad (FIE-d)					
FIE-de arv	116	90	82	87	+6,1%
FIE-de müügitulu (mln €)	0,8	1,0	1,33	0,99	-25,6%
Tulu keskmiselt FIE kohta aastas (tuh €)	6,90	11,11	16,22	11,38	-29,8%

Mittetulundusühingud (MTÜ-d)					
MTÜ-de arv	-	5	8	9	+12,5%
Töötajate arv	-	8	16	27	+68,8%
Kogutulu (mln €)	-	1,7	1,8	3,5	+94,4%
.. sh toetused, annetused (mln €)	-	1,5	1,5	2,7	+80%
.. sh ettevõtlustulu (mln €)	-	0,2	0,32	0,74	+131,3%
ARHITEKTUURI TEGEVUSALA KOKKU					
Äri- ja mittetulundusühingute arv	-	543	623	722	+15,9%
Hõivatute arv (sh FIE-d)	-	1190	1200	1232	+2,7%
Müügitulu (mln €)	25,3	38,8	57,93	73,63	+27,1%
Toetused, annetused (mln €)	-	1,5	1,5	2,7	+80%
Kogutulu (mln €)	-	40,3	59,4	76,3	28,5%

Allikad: 2011-2019 aastate andmed on pärit EKI (2021) arhitektuuri valdkondikust aruandest, et säilitada võrdlust. 2023. aasta andmed pärinevad Äriregistrist ning EMTA-st.

Füüsilisest isikust ettevõtjad

2023. aastal tegutses arhitektuuri valdkonnas **87 füüsilisest isikust ettevõtjat** (FIE-t), mis on viis rohkem kui neli aastat varem (vt Tabel 1). Kuigi FIE-de koguarv on alates 2011. aastast, mil see oli 116, olnud üldiselt langustrendis, on aastatel 2019–2023 täheldatav väike kasv.

Samas on vähenenud FIE-de kogumüügitulu: kui 2019. aastal ulatus arhitektuuri valdkonnas tegutsevate FIE-de müügitulu 1,33 miljoni euroni, siis 2023. aastal oli see vaid 0,99 miljonit eurot. Tegemist on 25,6% langusega⁵. Aastane keskmine müügitulu ühe FIE kohta oli 2023. aastal 11,4 tuhat eurot, mis jääb 29,8% alla 2019. aasta tasemele.

Vahekokkuvõte: Arhitektuuri valdkonna koondvaade

- ❖ Arhitektuurivaldkonnas tegutses 2023. aastal **722 asutust**, sh äriühingud ja mittetulundusühingud – kasv 16% võrreldes 2019. aastaga. See viitab ettevõtluse ja loovühenduste aktiivsuse kasvule valdkonnas.
- ❖ Valdkonnas oli hõivatud **1232 inimest**, sealhulgas FIE-d, mis tähistab 2,7% kasvu nelja aastaga. Hõive kasv on küll tagasihoidlik, kuid näitab töövõimaluste püsivust ja vajadust spetsialistide järele.
- ❖ Kogumüügitulu (äriühingud, FIE-d, MTÜ-de ettevõtlustulu) ulatus 2023. aastal **73,6 miljoni euroni**, kasvades 27% võrreldes 2019. aastaga. Tulu suurenemine näitab sektoris kasvanud teenusemahtu ja/või hinnatõusu mõju, tugevdades valdkonna majanduslikku kaalu.
- ❖ Avaliku sektori toetus arhitektuurivaldkonnale oli 2023. aastal ligikaudu **2,7 miljonit eurot**, mis on 80% suurem kui 2019. aastal. Toetuste kasv näitab, et riiklik tähelepanu valdkonna arenguvajadustele on suurenenud, eriti seoses avaliku ruumi kvaliteedi ja elukeskkonna väärtustamisega.
- ❖ **Valdkonna kogutulu ulatus 76,3 miljoni euroni, kasvades nelja aastaga 28,5%**. See kinnitab, et arhitektuur on suutnud keeruliste aastate kiuste näidata tugevamat finantsilist võimekust ning jääda oluliseks loome- ja teenusmajanduse osaks.

⁵ On ebaselge, millist meetodit kasutati varasemalt FIE-de müügitulu arvutamiseks. FIE-d deklareerivad oma ettevõtlusest saadud tulu, mitte müügitulu. FIE-del on õigus oma ettevõtlusest saadud tulult arvestada maha ettevõtlusega seotud kulud. 2023. aasta aruandes on kajastatud FIE-de poolt tasutud riiklike maksude põhjal leitud ettevõtlustulu, kuid see on kindlasti kordades väiksem kui reaalne müügitulu, sest oma kulude maha arvestamisega on FIE-del võimalik maksustatavat tulu optimeerida.

Väljastatud kutsed

Arhitektuuri valdkonnas ehitusloakohustuslikke ehitisi projekteeriva ettevõtjana tegutsemiseks on vajalik kutsetunnistusega vastutava spetsialisti olemasolu. Alates 2017. aastast on arhitektuurse projekteerimise valdkonnas kehtestatud kutsekvalifikatsiooni nõue, mille kohaselt peab ehitusloakohustuslikke ehitisi projekteerivatel ettevõtetel olema kutsetunnistusega vastutav spetsialist. Varasemalt sai ettevõtja oma pädevust tõendada ka erialase hariduse ja töökogemust kajastavate dokumentidega.

Kutsekvalifikatsiooni tõendavad kutsetunnistused väljastavad erialaliitude kutsekomisjonid ning need registreeritakse SA Kutsekojas. 2018. aastast on kutsepõhine pädevuse tõendamine laienenud ka projekteerimise, ehitusprojekti ekspertiisi, ehitusuuringute, ehitise auditi ja omaniku järelevalve tegevusaladele.

Kutsete tasemete kirjeldust vaata täpsemalt arhitektuuri tegevusvaldkonna kohta peatükk 6.1.2 Kutsetasandid ning insener-tehnilise projekteerimise kohta peatükk 6.2.2 Kutsetasandid. Kutseid väljaandvad liidud on täpsemalt kirjeldatud 5.1 Organisatsioonid.

Arhitektuuri alal kehtivaid kutsetunnistusi oli 2025. aasta veebruari seisuga kokku 946 (vt Tabel 2). Võrreldes 2022. aasta seisuga on kutsetunnistust omavate arhitektide arv kasvanud **18%**. Arhitektuuri, sisearhitektuuri ja maastikuarhitektuuri alal tervikuna oli 2025. aasta veebruari seisuga kõige kõrgema kutsetasandiga **8. taseme eksperte kokku 83**, mis on ligikaudu 11% tõus 2022. aasta veebruari seisust, mil 8. taseme eksperte oli arhitektuurivaldkonnas kokku 75. **Volitatud 7. taseme spetsialiste** oli 2025. aasta veebruariks kokku **620**, mis on ligikaudu 17% kasv 3-aasta tagusest kaardistusest, mil sama taseme spetsialiste oli 530.

Ka alavaldkondade lõikes on näha kasvutrende. Kehtivate kutsetunnistustega **arhitektide** arv on kasvanud 114 inimese võrra, mis on 16% kasv. Kõige enam on kasvanud nende inimeste hulk, kellel on kehtiv 7. taseme diplomeeritud arhitekti kutse (31%). **Sisearhitektele** on juurde tulnud 20% ulatuses ehk 23 inimese võrra. Kasv on toimunud igal kutsetasandil. **Maastikuarhitektid** on näinud kasvu vaid 8 inimese võrra ehk 11% ning see tõus on täielikult 7. taseme volitatud maastikuarhitektide järelkasvu tõttu. Languses on ruumilise keskkonna planeerijate arv – kui 2022. aasta veebruaris oli neid 35, siis 2025. aasta veebruariks 30, mis näitab 14%-st kahanemist. Samaks on jäänud 8. taseme volitatud maastikuarhitekt-ekspertide arv.

Tabel 2. Kutsekojas registreeritud arhitektuuri alal kehtivate kutsetunnistuste arv.

Kutsetase	2022 veebruar	2025 veebruar	Muutus (%)
Arhitekt	615	729	16
Diplomeeritud arhitekt, tase 7	133	174	31
Volitatud arhitekt, tase 7	425	492	16
Volitatud arhitekt-ekspert, tase 8	57	63	11
Sisearhitekt	116	139	20
Sisearhitekt, tase 6	4	7	75
Diplomeeritud sisearhitekt, tase 7	24	32	33
Volitatud sisearhitekt, tase 7	77	87	13
Sisearhitekt-ekspert, tase 8	11	13	18
Maastikuarhitekt	70	78	11
Volitatud maastikuarhitekt, tase 7	28	41	46
Ruumilise keskkonna planeerija, tase 7	35	30	-14
Volitatud maastikuarhitekt-ekspert, tase 8	7	7	0
KOKKU	801	946	18

Allikas: EKI (2021); SA Kutsekoda

3.2.2 Suuremad ettevõtted

Suurima müügituluga arhitektuurivaldkonna ettevõtted olid 2023. aastal Osaühing Sirkel & Mall, Osaühing Esplan, Pluss Arhitektid OÜ, KOKO Arhitektid OÜ ning Arhitektuuribüroo Korrus OÜ (vt Tabel 3). Uued ettevõtted TOP 10-s on Osaühing Esplan, molumba osaühing, KUU OÜ, Lävi OÜ ning DAGOpen OÜ. See tähendab, et TOP 10-sse on nelja aastaga liikunud viis ettevõtet, kes eelnevalt nii võrdlemisi kõrge müügituluga ei olnud.

TOP 10 müügitulu 2023. aastal oli ligikaudu **19,1 mln eurot**, mis moodustas 27% kõigi arhitektuurivaldkonna äriettevõtete kogumüügitulust. Nendes ettevõtetes töötas kokku 172 inimest, mis moodustas arhitektuurivaldkonna äriettevõtete hõivatute hulgast 15%. Võrreldes 2019. aastaga on kümne suurima tegija turuosa müügitulu osas kasvanud, kuid tööjõu osakaal on jäänud sisuliselt samaks, viidates sellele, et suuremad bürood on muutunud efektiivsemaks või tegutsevad väiksemate meeskondadega.

Tabel 3. Suurimad kogu arhitektuurivaldkonna ettevõtted müügitulu alusel aastatel 2019 ja 2023.

2019 ⁶	Müügitulu (tuh €)	Töötajate arv	2023	Müügitulu (tuh €)	Töötajate arv
1 Sirkel & Mall AS	1 830	23	Osaühing Sirkel & Mall	3 523	27
2 KOKO Arhitektid OÜ	1 824	32	Osaühing Esplan	3 001	34
3 Kadarik Tüür Arhitektid OÜ	1 437	10	Pluss Arhitektid OÜ	2 438	16
4 Arhitektuuribüroo Pluss OÜ	1 406	14	KOKO Arhitektid OÜ	2 421	29
5 Novarc Group AS	1 361	21	Arhitektuuribüroo Korrus OÜ	1 596	15
6 Projekt O2 OÜ	1 292	12	PIN Arhitektid OÜ	1 539	15
7 Arhitektuuribüroo Korrus OÜ	1 247	20	molumba osaühing	1 236	8
8 arhitekt11 OÜ	1 042	24	KUU OÜ	1 140	5
9 Allianss Arhitektid OÜ	1 027	6	LÄVI OÜ	1 113	9
10 PIN Arhitektid OÜ	1 027	10	DAGOpen OÜ	1 049	14
Kokku TOP 10	13 493	172	Kokku TOP 10	19 056	172
TOP 10 osakaal (%)	24	16	TOP 10 osakaal (%)	27	15

Allikas: 2019. aasta andmed pärinevad EKI (2021) aruandest. 2023. aasta andmed põhinevad Äriregistri ja EMTA andmetel.

3.2.3 Alavaldkondade ülevaade

Arhitektuur

Arhitektuur tegeleb hoonete ja ruumide projekteerimise, planeerimise ja ehitamisega. Arhitektid on loivad spetsialistid, kes vastutavad hoonete ja ruumide kavandamise eest, alates kontseptuaalsest disainist kuni praktiliste tehniliste lahendusteni, mis tagavad hoonete funktsionaalsuse ja ohutuse. Üldarhitektid võivad tegeleda ka nii sisearhitektuuri kui ka maastikuarhitektuuriga.

Arhitektuuriettevõtted on enamasti kajastatud tegevusala Arhitektitegevused all (EMTAK kood 71111).

⁶ 2019. aasta andmed pärinevad eelmisest EKI 2021. aasta loomemajanduse kaardistuse arhitektuuri valdkondlikust aruandest. Praeguste andmete põhjal kuuluvad Novarc Group AS ja Projekt O2 OÜ, mis olid toona esitatud arhitektuurivaldkonna TOP 10 suurimate ettevõtete seas, tegelikult ehitusliku insener-tehnilise projekteerimise ja nõustamise valdkonda, st sidusvaldkonda. Võrdluse võimaldamiseks on 2019. aasta tabeli andmed esitatud muutmata kujul.

Käesoleva analüüsi andmetel tegutses 2023. aastal Eestis **537** arhitektuuri valdkonna äriettevõtet, kus töötas kokku 898 inimest. Nende ettevõtete kogumüügitulu ulatus **58,9 mln** euroni. **Arhitektuuribüroode müügitulu moodustas 2023. aastal ligikaudu 82% kogu arhitektuurivaldkonna ettevõtete müügitulust.**

Suurima müügituluga arhitektuuri ettevõtted olid 2023. aastal Osaühing Sirkel & Mall, osaühing Esplan, Pluss Arhitektid OÜ, KOKO arhitektid OÜ ning Arhitektuuribüroo Korrus Osaühing (vt Tabel 4). TOP 5 ettevõtteid on jäänud peaaegu samaks – muutunud on mõningal määral vaid järjekord ning viie esimese sekka on liikunud ka Arhitektuuribüroo Korrus Osaühing. Uued ettevõtteid TOP 10-s aga on molumba osaühing, KUU OÜ, DAGOpen OÜ ning OÜ Kauss Arhitektuur. See tähendab, et TOP 10-sse on nelja aastaga liikunud neli ettevõtet, kes eelnevalt nii võrdlemisi kõrge müügituluga ei olnud.

TOP 10 moodustab kolmandiku (32,4%) kitsalt arhitektuuri valdkonna müügitulust ning nendes ettevõtetes töötavad ligi viiendik (19,5%) arhitektuuribüroodes töötavatest inimestest.

Tabel 4. Suurimad arhitektuuri ettevõtteid müügitulualusel aastatel 2019 ja 2023.

2019	Müügitulu (tuh €)	Töötajate arv	2023	Müügitulu (tuh €)	Töötajate arv
1 Osaühing Sirkel & Mall	1830	23	Osaühing Sirkel & Mall	3523	27
2 KOKO arhitektid OÜ	1824	32	osaühing Esplan	3001	34
3 osaühing Esplan	1782	33	Pluss Arhitektid OÜ	2439	16
4 Kadarik Tüür Arhitektid OÜ	1437	10	KOKO arhitektid OÜ	2421	29
5 Projekt Kuubis OÜ	1437	19	Arhitektuuribüroo Korrus Osaühing	1596	15
6 Pluss Arhitektid OÜ	1406	14	PIN Arhitektid OÜ	1539	15
7 Arhitektuuribüroo Korrus Osaühing	1247	20	molumba osaühing	1236	8
8 Arhitekt11 OÜ	1042	24	KUU OÜ	1140	5
9 Allianss Arhitektid OÜ	1027	6	DAGOpen OÜ	1049	14
10 PIN Arhitektid OÜ	1027	10	OÜ Kauss Arhitektuur	1035	10
Kokku TOP 10	14 058	191	Kokku TOP 10	18 978	173
TOP 10 osakaal	29%	21%	TOP 10 osakaal	32%	20%

Allikas: 2019. aasta andmed pärinevad EKI (2021) arhitektuuri valdkondlikust aruandest. Äriregister, EMTA.

Alavaldkonna kokkuvõte: Arhitektuur

- ❖ Arhitektuuri ettevõtete arv oli 2023. aastal **537** ja töötajate arv **898**.
- ❖ 2023. aasta arhitektuuribüroode müügitulu oli **58,9 mln eurot**, mis moodustas 82% kogu alavaldkonna müügitulust. Arhitektuuribüroode kasum oli 5,8 mln eurot.
- ❖ TOP 5 arhitektuuribürood olid 2023. aastal müügitulu alusel Osaühing Sirkel & Mall, osaühing Esplan, Pluss Arhitektid OÜ, KOKO arhitektid OÜ ning Arhitektuuribüroo Korrus Osaühing.
- ❖ TOP 10 arhitektuuri büroode müügitulu moodustas arhitektuuri alavaldkonna müügitulust 32% ning tervest arhitektuuri valdkonnast (sh sise- ja maastikuarhitektuur) 26%.

Sisearhitektuur

Sisearhitektuur keskendub nii esteetilisele kujundusele kui ka ruumi turvalisusele ja funktsionaalsusele. Sisearhitektid tegelevad sageli hoone struktuuri muutmisega ning tagavad, et projekteerimine oleks kooskõlas eriosadega. Sisekujunduse projekteerimisega tegelevad ka üldarhitektid.

Valdkonna ettevõtteid kajastavad end majandusaasta aruannetes erinevate tegevusalade all: osa sisearhitektibüroodest registreerib end arhitektitegevuse (EMTAK kood 71111) ja osa disainitegevuse (74101) alla. Seetõttu hõlmab analüüs ka 2023. aastal disainivaldkonda registreeritud sisearhitektuuri ettevõtteid. Siiski,

nimekiri ei pruugi olla ammendav, kuna mõned sisearhitektuuribürood võisid jääda märkamata, kuna võisid olla märgitud ka muude koodide alla. Lisaks tegutsevad sisearhitektid ka suuremates projekteerimis- ja arhitektibüroodes ning FIE-dena.

Käesoleva analüüsi põhjal tegutses 2023. aastal 120 sisearhitektuuri valdkonna äriettevõtet, mille kogumüügitulu ulatus 8,8 miljoni euroni. See tähistab märkimisväärset, 69% suurust kasvu võrreldes 2019. aastaga (vt Tabel 5), viidates valdkonna tugevale arengule ja teenuste nõudluse kasvule. Töötajate arv on samal perioodil suurenenud 118-ilt 147-ni, mis tähendab 25% kasvu.

Tabel 5. Sisearhitektuuribüroode põhinäitajad 2011-2023.

	2011	2015	2019	2023	Muutus 2019/2023
Äriettevõtete arv	47	84	97	120	+23,7%
Töötajate arv	69	119	118	147	+24,6%
Müügitulu (mln €)	1,8	3,2	5,2	8,8	+69,2%
Kasum (tuh €)	195,8	307,3	625,9	1 208	+93%
Eksporditulu (tuh €)	-	123,2	194,0	64,9	-66,5%

Allikas: EKI (2021), Äriregister

Selliste ulatuslike muutuste puhul tuleb arvestada, et kasv ei pruugi kajastada üksnes sektori sisulist laienemist, vaid võib osaliselt tuleneda ka meetoodilistest erinevustest kahe kaardistuse vahel – näiteks ettevõtete klassifitseerimisest, andmeallikate täpsustumisest või tegevusvaldkondade piiritletusest. Sellest hoolimata viitavad andmed selgelt sisearhitektuuri valdkonna aktiivsuse ja majandusliku kaalu kasvule viimaste aastate jooksul.

Sisearhitektibüroode müügitulu moodustas 2023. aastal ligikaudu **12%** kogu arhitektuurivaldkonna ettevõtete müügitulust. Nii 2019. kui ka 2015. aastal oli see 9%, mis näitab, et sisearhitektuuribüroode müügitulu terve arhitektuurivaldkonna raames on kasvamas.

Suurima müügituluga sisearhitektuuri ettevõtted olid 2023. aastal LÄVI OÜ, Pink OÜ, Sirea OÜ, Joonprojekt OÜ ning Two Factors OÜ (vt Tabel 4). Uued ettevõtted TOP 10-s on LÄVI OÜ, Two Factors OÜ, Uddu OÜ, Design Police Department OÜ ning Sisearhitektuuribüroo ArtAku OÜ. See tähendab, et TOP 10-sse on nelja aastaga liikunud viis ettevõtet, kes eelnevalt nii võrdlemisi kõrge müügituluga ei olnud või on asutatud hiljem, nagu Lävi OÜ ja Two Factors OÜ.

Tabel 6. Suurimad sisearhitektuuri ettevõtted müügitulu alusel aastatel 2019 ja 2023.

2019		Müügitulu (tuh €)	Töötajate arv	2023	
1	Joonprojekt OÜ	543,7	2	LÄVI OÜ	1113
2	Sirea OÜ	515,5	6	Pink OÜ	482
3	Pink OÜ	332,1	5	Sirea OÜ	388
4	Pille Lausmäe Sisearhitektuuribüroo OÜ	318,5	3	Joonprojekt OÜ	334
5	DM3 OÜ	156,1	1	Two Factors OÜ	273
6	Vaikla Disain OÜ	142,4	4	Uddu OÜ	214
7	Kuup Disain OÜ	138,4	2	VL Sisearhitektuur OÜ	209
8	VL Sisearhitektuur OÜ	137,1	3	DM3 OÜ	208
9	Ace of Space OÜ	132,7	3	Design Police Department OÜ	174

10	Superellips OÜ	128,5	3	Sisearhitektuuribüroo ArtAku OÜ	171	2
Kokku TOP 10		2 545,0	32	Kokku TOP 10	3 568	31
TOP 10 osakaal		49%	27%	TOP 10 osakaal (%)	41%	21%

Allikas: 2019. aasta andmed pärinevad EKI (2021) aruandest. 2023. aasta andmed põhinevad Äriregistri ja EMTA andmetel.

Sisearhitektuuri valdkonnas moodustas 2023. aastal TOP 10 ettevõtte müügitulu kokku ligikaudu 41% kogu alavaldkonna müügitulust, võrreldes 49%-ga 2019. aastal. See viitab turu hajusamale jaotusele ning näitab, et suurimate ettevõtete osakaal on vähenenud: sisearhitektuuri turg on muutunud mitmekesisemaks ning väiksemad bürood on suurendanud oma osakaalu. Samal ajal moodustasid TOP 10 büroo töötajad viiendiku (21%) kogu alavaldkonna töötajatest.

Alavaldkonna kokkuvõte: Sisearhitektuur

- ❖ Sisearhitektuuri ettevõtete arv 2023. aastal oli **120**, mis on 24% 2019. aastast. Töötajate arv oli **147**, näidates 25%-st tõusu.
- ❖ 2023. aasta sisearhitektuuribüroode **müügitulu oli 8,8 mln eurot**, mis moodustas 12% kogu arhitektuurivaldkonna müügitulust. See osakaal oli nii 2015 kui ka 2019. aastal 9%, mis näitab sisearhitektuuri turu osakaalu tõusu. Sisearhitektuuribüroode kasum oli ligikaudu 1,2 mln eurot.
- ❖ TOP 5 sisearhitektuuribürood olid 2023. aastal müügitulu alusel LÄVI OÜ, Pink OÜ, Sirea OÜ, Joonprojekt OÜ ning Two Factors OÜ. TOP 5-s on kaks uut ettevõtet, kes on müügitulu poolest esimesel ja viiendal kohal.
- ❖ TOP 10 sisearhitektuuribüroode müügitulu moodustas terveist sisearhitektuuri valdkonna müügitulust 41%. Kuna 2019. aastal oli see 47%, viitab see turu hajusamale jaotusele.

Maastikuarhitektuur

Maastikuarhitektuur tegeleb **väliruumi kavandamise, kujundamise ja haldamisega, ühendades looduskeskkonna ja inimtegevuse**. See hõlmab näiteks parke, väljakuid, tänavaruumide lahendusi, haljasalaseid ning ökoloogilisi ja kliimakindlaid linnakeskkondi. Maastikuarhitektuuriga tegelevad lisaks maastikuarhitektidele ka üldarhitektid. Maastikuarhitekt peaks Eesti maastikuarhitektide Liidu hinnangul olema vähemalt nelja-aastase akadeemilise erialase haridusega diplomeeritud spetsialist, kelle põhiliseks tegevuseks on maastiku ruumiline kujundamine.

Käesoleva analüüsi andmetel tegutses 2023. aastal Eestis **56 maastikuarhitektuuri ettevõtet**, mis tähendab 19% kasvu võrreldes 2019. aastaga. Nende müügitulu ulatus **4,2 miljoni euroni**, mis tähistab aga 119% kasvu⁷, ning töötajate arv on tõusnud 57-lt 73-ni ehk 28% (vt Tabel 7). Samas on valdkonna rentaablus märgatavalt langenud – 2023. aastal oli see vaid 9,5% (2019. aastal 13,6%), mis viitab kasumlikkuse vähenemisele hoolimata müügitulu kasvust.

Struktuurselt on tegemist väga väikeettevõtete keskse valdkonnaga: 49% maastikuarhitektuuri ettevõtetest on ühe töötajaga, 13% kahe töötajaga ning 26% tegutseb ilma ühegi registreeritud töötajata.

Tabel 7. Maastikuarhitektuuribüroode põhinäitajad 2011-2023.

	2011	2015	2019	2023	Muutus 2019/2023
Äriettevõtete arv	18	34	47	56	+19,1%
Töötajate arv	43	56	57	73	+28,1%

⁷ Nagu sisearhitektuuri puhul, tuleb ka maastikuarhitektuuri valdkonnas arvestada, et märgatavad kasvunumbrid ei pruugi kajastada üksnes sektori sisulist arengut, vaid võivad osaliselt tuleneda ka meetodilistest erinevustest kaardistuste vahel.

Müügitulu (tuh €)	870,7	1009,2	1923,8	4 213	+119%
Kasum (tuh €)	-	-	260,8	401,2	+53,8%

Allikas: EKI (2021), Äriregister, EMTA.

Positiivne on see, et maastikuarhitektuuribüroode osakaal kogu arhitektuurivaldkonna müügitulust on kasvutrendis – 2019. aastal moodustas see 3,4%, kuid 2023. aastaks juba 5,8%. See viitab valdkonna kasvavale tähtsusele nii avaliku ruumi kujundamises kui ka laiemas elukeskkonna planeerimises ning annab märku, et maastikuarhitektuuril on tugevnev roll arhitektuurivaldkonna siseses struktuuris ja majanduslikus panuses.

2023. aastal olid suurima müügituluga maastikuarhitektuuri ettevõtted AB Artes Terrae OÜ, Seas of Green OÜ, OÜ Lootusprojekt, TajuRuum OÜ ja OÜ Kino Maastikuarhitektid (vt Tabel 8). TOP 10 ettevõtete hulka on nelja aastaga lisandunud neli uut tegijat – Seas of Green OÜ, Hüüp OÜ, Cappo OÜ ja OÜ Sfäär Planeeringud –, mis viitab valdkonna dünaamikale ning uute ettevõtete esilekerkimisele. Need ettevõtted ei olnud varasemalt kõrgeima müügituluga tegijate seas või on asutatud pärast eelmist kaardistust, nagu Seas of Green OÜ.

Tabel 8. Suurimad maastikuarhitektuuri ettevõtted müügitulualusel aastatel 2019 ja 2023.

2019	Müügitulu (tuh €)	Töötajate arv	2023	Müügitulu (tuh €)	Töötajate arv
1 AB Artes Terrae OÜ	455,9	10	AB Artes Terrae OÜ	904,2	10
2 Loovmaastik OÜ	141,9	2	Seas of Green OÜ	517,6	2
3 Lootusprojekt OÜ	134,8	4	OÜ Lootusprojekt	317,3	4
4 Aarens Projekt OÜ	124,4	2	TajuRuum OÜ	296,4	6
5 TajuRuum OÜ	111,1	3	OÜ Kino Maastikuarhitektid	212,1	6
6 OÜ Kino Maastikuarhitektid	93,9	4	OÜ Väli	175,6	3
7 Väli OÜ	92,0	2	Hüüp OÜ	172,8	1
8 Maastikuarhitektuuri büroo OÜ	78,9	2	Cappo OÜ	155,2	1
9 Ruumi Grupp OÜ	63,8	1	OÜ Loovmaastik	118,5	4
10 Ruum ja Maastik OÜ	62,4	2	OÜ Sfäär Planeeringud	108,6	2
Kokku TOP 10	1363,6	32	Kokku TOP 10	2978,4	39
TOP 10 osakaal	71%	56%	TOP 10 osakaal (%)	69%	53%

Allikas: 2019. aasta andmed pärinevad EKI (2021) aruandest. 2023. aasta andmed põhinevad Äriregistri ja EMTA andmetel.

TOP 10 ettevõtet moodustavad kokku 69% kogu maastikuarhitektuuri alavaldkonna müügitulust, mis näitab, et turg on koondunud suhteliselt väikese arvu tugeva turupositsiooniga ettevõtte ümber. TOP 10 ettevõtte töötajad moodustavad enam kui pool terve alavaldkonna töötajaskonnast.

Alavaldkonna kokkuvõte: Maastikuarhitektuur

- ❖ Maastikuarhitektuuri ettevõtete arv on tõusnud 19% ning töötajate arv 28%.
- ❖ Valdonna kogumüügitulu ulatus 2023. aastal **4,2 miljoni euroni**, moodustades 5,8% kogu arhitektuurisektori tulust; kasumiks kujunes 0,4 miljonit eurot, mis peegeldab mõõdukast, kuid stabiilset majanduslikku tasuvust.
- ❖ 2023. aasta suurima müügituluga ettevõtted olid AB Artes Terrae OÜ, Seas of Green OÜ, OÜ Lootusprojekt, TajuRuum OÜ ja OÜ Kino Maastikuarhitektid; nelja aastaga on esikümnesse lisandunud neli uut tegijat, mis viitab turu elavnemisele.

- ❖ TOP 10 ettevõtet moodustavad 69% kogu maastikuarhitektuuri valdkonna müügitulust, näidates, et turg on koondunud selgelt mõjukamate ja aktiivsemate büroode ümber.

Ehituslik insener-tehniline projekteerimine ja nõustamine – sidusala

Ehituslik insener-tehniline projekteerimine ja nõustamine keskendub tehniliste lahenduste loomisele ja realiseerimisele. Insenerid hoolitsevad selle eest, et hooned ja infrastruktuurid oleksid teostatavad, ohutud, vastupidavad ning energiasäästlikud.

Ehitusliku insener-tehnilise projekteerimise ja nõustamisega tegelevad ettevõtted on enamjaolt kaardistatud EMTAK koodi 71121 alla, kuid mõned ka siiski Arhitektitegevused EMTAK koodi 71111 all. Lisaks sellele täpsustasime ettevõtete nimekirja selle põhjal, kellel oli projekteerimisega tegelemist kinnitav registreering Majandustegevuse Registris.

Vaatluse all on 712 ehitusliku insener-tehnilise projekteerimise ettevõtet⁸, kus töötas kokku 2123 töötajat (vt Tabel 9). Ettevõtetest viiendik (21%) on mitte ühegi töötajaga ning ligi pool (48%) on ühe töötajaga ettevõtted, viidates asjaolule, et märkimisväärne osa ehituslik insener-tehnilise projekteerimise valdkonnas tegutsevatest ettevõtetest on väikeettevõtted.

Ettevõtete arv on nelja aastaga vähenenud 6,9%, jätkates juba 2015–2019 alanud langustrendi, ning ka töötajate arv on kahanenud 11%, viidates sektori mõõdukale kokkutõmbumisele. Samas on müügitulu kasvanud 15,7%, mida võib tõlgendada mitmeti: ühelt poolt viitab see võimalikule tegevuse koondumisele väiksema arvu, kuid mahukamate projektide ümber, teisalt võib kasv tuleneda eeskätt ehitussektori üldisest hinnatõusust, sh sisendmaterjalide, teenuste ja tööjõukulude kallinemisest. Seetõttu ei pruugi müügitulu kasv alati peegeldada tootlikkuse või turuosa sisulist suurenemist.

Kasum on aga vähenenud 600 tuhande euro võrra (–3%), rentaablus langenud 16% võrra ning eksporditulu kahanenud viiendiku võrra (–21%). See näitab, et kuigi sissetulekud on kasvanud, on kasumlikkus ja rahvusvaheline konkurentsivõime samal ajal selgelt vähenenud, tuues esile vajaduse strateegilise kohanemise ja kuluefektivsuse tõstmise järele sektoris.

Tabel 9. Ehituslike insener-tehnilise projekteerimise ettevõtete põhinäitajad 2011-2023.

	2011	2015	2019	2023	Muutus 2019/2023
Sidusvaldkond					
Äriettevõtete arv	783	860	765	712	-6,9%
Töötajate arv	1958	2082	2385	2123	-11%
Müügitulu (mln €)	82,2	110,3	149,52	172,9	+15,7%
Kasum (mln €)	10,0	9,8	19,6	19,0	-3%
Eksporditulu (mln €)	-	12,4	13,1	10,4	-20,6%
Füüsilisest isikust ettevõtjad (FIE-d)					
FIE-de arv	196	158	115	85	-26,1%
FIE-de müügitulu (mln €)	1,30	1,24	1,38	0,32 ⁹	-76,8%

⁸ Ka sidusvaldkonna puhul tuleb arvestada, et erinevused kaardistuste vahel võivad tuleneda meetodilistest teguritest, nagu ettevõtete klassifitseerimise põhimõtted või tegevusvaldkondade piiritlemine, mistõttu ei pruugi muutused peegeldada üksnes sisulisi muutusi.

⁹ On ebaselge, millist meetodit kasutati varasemalt FIE-de müügitulu arvutamiseks, mistõttu ei pruugi varasemate kaardistuste ja 2023. aasta tulemused olla omavahel täielikult võrreldavad. Käesolevas aruandes on FIE-de müügitulu, nagu varem mainitud, tuletatud järgmiselt: FIE-d deklareerivad oma ettevõtlusest saadud tulu, mitte müügitulu, ning neil on õigus oma ettevõtlustulult maha arvestada ettevõtlusega seotud kulud. 2023. aasta aruandes on kajastatud FIE-de ettevõtlustulu riiklike maksude tasumise alusel, kuid see näitaja on kindlasti kordades väiksem kui tegelik müügitulu, kuna FIE-del on võimalik maksustatavat tulu optimeerida, arvestades maha oma kulud.

Tulu keskmiselt FIE kohta aastas (tuh €) 6,6 7,8 12 3,76 -68,7%

SIDUSVALDKOND KOKKU

Höivatute arv	2154	2240	2500	2208	-11,7%
Müügitulu (mln €)	83,5	111,5	150,9	173,2	+14,8%
Toetused, annetused (mln €)	-	-	-	0,3	-
Kogutulu (mln €)	-	-	-	173,5	-

Allikas: EKI (2021), Äriregister, EMTA.

Insener-tehnilise projekteerimisega tegelevaid FIE-sid oli 2023. aastal kokku 85 ning nende müügitulu oli kokku 321,8 tuhat eurot (vt Tabel 9). See on märkimisväärne langus 2019. aastast, mil sidusvaldkonna FIE-sid oli 115 (ehk 35,3% rohkem) ning müügitulu oli 1,38 mln eurot. Sellised erinevused viitavad **metoodilistele erinevustele** 2019. aastal läbiviidud uuringu ning käesoleva uuringu vahel.

Suurima müügituluga insener-tehnilise projekteerimise ettevõtted 2023. aastal olid Osaühing Reaalprojekt, Infragate Eesti AS, Skepast&Puhkim OÜ, SWECO Projekt AS ning Inseneribüroo Telora OÜ (vt Tabel 10). Võrreldes nelja aasta taguse perioodiga on esikümnesse lisandunud kolm ettevõtet – Osaühing Reaalprojekt, Projektibüroo OÜ ja Norte OÜ. Norte OÜ on ka täiesti uus turuletulija. Osaühing Reaalprojekt pakub nii projekteerimis- kui ka geodeetilisi uurimistöid. Projektibüroo OÜ ja Norte OÜ keskenduvad projekteerimisteenuste täispaketile ning sellega seotud konsultatsioonile.

TOP 10 projekteerimisettevõtet moodustasid kokku üle neljandiku (28%) kogu sidusvaldkonna müügitulust, rõhutades nende keskset rolli turul. 2019. aastal oli see 23%, mis näitab suurimate tegijate kasvavat rolli turul, millele viitavad ka üldised majanduslikud näitajad. TOP 10 töötajad moodustavad samuti pea neljandiku kogu sidusvaldkonna töötajaskonnast.

Tabel 10. Suurimad insener-tehnilise projekteerimise ettevõtted müügitulualusel aastatel 2019 ja 2023.

2019	Müügitulu (tuh €)	Töötajate arv	2023	Müügitulu (tuh €)	Töötajate arv
1 SWECO Projekt AS	4868	65	Osaühing Reaalprojekt	11 960	143
2 Infragate Eesti AS	4816	34	Infragate Eesti AS	7 186	41
3 Inseneribüroo Telora-E AS	4114	37	Skepast&Puhkim OÜ	4 637	30
4 Novarc Grupp AS	3961	62	SWECO Projekt AS	4 232	50
5 CES OÜ	3371	63	Inseneribüroo Telora OÜ	3 936	37
6 Skepast & Puhkim OÜ	3178	27	Projektibüroo OÜ	3 819	37
7 Reaalprojekt OÜ	2937	57	Norte OÜ	3 582	23
8 Keskkonnaprojekt OÜ	2477	48	OÜ Keskkonnaprojekt	3 503	46
9 K-Projekt AS	2472	50	K-Projekt AS	3 277	50
10 DMT Insenerid OÜ	1963	36	DMT Insenerid OÜ	3 016	42
Kokku TOP 10	34 157	479	Kokku TOP 10	49 147	499
TOP 10 osakaal	23%	20%	TOP 10 osakaal (%)	28%	24%

Allikas: 2019. aasta andmed pärinevad EKI (2021) aruandest. 2023. aasta andmed põhinevad Äriregistri ja EMTA andmetel.

Alavaldkonna kokkuvõte: Ehituslik insener-tehniline projekteerimine ja nõustamine

- ❖ Insener-tehnilise projekteerimise ettevõtete arv on vähenenud 6,9% ja töötajate arv 11% võrra, viidates sektori mõõdukale kokkutõmbumisele ja võimalikule konsolideerumisele.

- ❖ 2023. aastal ulatus projekteerimisettevõtete **kogumüügitulu 172,9 miljoni euroni**, mis tähendab ligikaudu 16% kasvu võrreldes 2019. aastaga. Kasv võib peegeldada nii tegevuse koondumist suuremate projektide ümber kui ka ehitussektori üldist hinnataseme tõusu. Valdonna kogukasum oli 19 miljonit eurot. Koos FIE-de müügituluga oli kogumüügitulu **173,2 mln eurot**.
- ❖ Suurima müügituluga projekteerimisbürood 2023. aastal olid Osaühing Reaalprojekt, Infragate Eesti AS, Skepast&Puhkim OÜ, SWECO Projekt AS ja Inseneribüroo Telora OÜ. TOP 5 hulgas on kaks uut ettevõtet, kes eelmisel perioodil kuulusid küll TOP 10 sekka, kuid on nüüd tõusnud kõrgemasse positsiooni.
- ❖ TOP 10 ettevõtet moodustasid kokku 28% kogu sidusvaldkonna müügitulust.

3.2.4 Eksport

Põhivaldkond – Arhitektuur

2023. aastal osutasid Eesti arhitektuuriettevõtted teenuseid välisriikidele kogumahas **2,4 miljonit eurot**, mis tähendab 41,2% kasvu võrreldes 2019. aastaga. Hoolimata kasvust on eksport arhitektuurivaldkonnas siiski veel tagasihoidlik – majandusaasta aruannetes märkis eksporditulu vaid 44 ettevõtet, mis moodustab kõigest 6% kogu sektori äriettevõtetest. Ekspordi osakaal kogu müügitulust oli 2023. aastal vaid 3,3% (võrdluseks: 2019. aastal 3,1%), mis näitab, et välisurud on endiselt marginaalne, kuid võimalusterohke suund.

Peamised sihtturud olid väiksemad Euroopa Liidu riigid, mille kogutulu moodustas 1,4 miljonit eurot. Suurematest sihtriikidest toodi enim välja Saksamaa (0,3 mln eurot), Norra (0,2 mln eurot) ja Läti (0,1 mln eurot), mis viitab huvile lähedaste ja kultuuriliselt sarnaste turgude vastu nii pakkumise kui ka nõudluse poole pealt.

Suurimad eksportijad 2023. aastal olid Allianns Arhitektid OÜ (0,82 mln eurot), Sammas Arhitektuuribüroo OÜ (0,3 mln), KOKO Arhitektid OÜ (0,24 mln), Urban Arhitektuur OÜ (0,2 mln) ja Esplan OÜ (0,17 mln). Märkimisväärne on, et TOP 10 eksportija moodustas koguni 72% kogu arhitektuuriettevõtete eksporditulust, mis näitab tugevat keskendumist vähestele, kuid aktiivsete tegijate ümber. See kinnitab, et Eesti arhitektuuril on välisurul kasvuruumi, ent ekspordivõimekus on praegu koondunud suhteliselt kitsasse ringi.

Sidusvaldkond – Insener-tehniline projekteerimine

Ehitusliku insener-tehnilise projekteerimise ettevõtted on välisriikidele selgelt edukamad kui arhitektuuriettevõtted, moodustades ekspordisektori tugevama poole. 2023. aastal müüdi teenuseid välisurule 10,4 miljoni euro eest, mis on siiski langus võrreldes 2019. aastaga (13,1 mln eurot). Ekspordi osakaal kogu müügitulust kahanes samal perioodil 9%-lt 6%-le, viidates valdkonna rahvusvahelise haarde ajutisele nõrgenemisele. Languse põhjuseks võib pidada COVID-19 kriisi järelmõjusid, energiakriisi, geopoliitilist ebastabiilsust ning sektori üldist kokkutõmbumist, mis on vähendanud rahvusvaheliste projektide algatamist ja investeerimisjulgust.

Peamised sihtturud olid Läti (3,5 mln eurot), Rootsi (1,9 mln) ja Soome (0,9 mln eurot), millele lisandusid väiksemad Euroopa Liidu riigid kokku 1,2 miljoni euro ulatuses. See näitab, et Eesti inseneribürood on tugevasti esindatud just lähiturudel, kus kultuurilised ja majanduslikud sidemed on tihedamad.

Suurimad eksportijad 2023. aastal olid Osaühing Reaalprojekt (3,6 mln eurot), Intelligent Consulting Engineers OÜ (1,7 mln), Tari OÜ (1,04 mln), DMT Insenerid OÜ (0,44 mln) ja BRP Insenerid OÜ (0,39 mln). TOP 10 moodustas koguni 85,6% kogu valdkonna ekspordimahust, mis viitab tugevale koondumisele – rahvusvahelisel turul tegutsevad eeskätt suured ja kogenud tegijad, samas kui väiksemad ettevõtted jäävad valdavalt siseturule.

Tabel 11. Arhitektuuri ja ehituslike insener-tehnilise projekteerimise ettevõtete eksporditulu 2011-2023.

	2011	2015	2019	2023	Muutus 2019/2023
Arhitektuuriettevõtted	0,4	1,7	1,7	2,4	+41,2%
Ehitusliku projekteerimise ettevõtted	-	12,4	13,1	10,4	-20,6%

Kokku	-	14,1	14,8	12,8	-13,5
--------------	---	------	------	------	-------

Allikas: EKI (2021), Äriregister, EMTA.

Hoolimata arhitektuurivaldkonna väiksemast ekspordimahust on selle eksporditulu 2023. aastaks siiski tõusnud 41,2% võrreldes 2019. aastaga, samal ajal kui insener-tehnilise projekteerimise eksporditulu on langenud 20,6%. Üldine pilt jääb siiski negatiivseks – arhitektuuri põhivaldkonna ja sidusvaldkonna eksporditulu kokku on vähenenud 13,5%. Nagu varasemalt mainitud, on seda trendi suure tõenäosusega mõjutanud mitmed kriisid: COVID-19 pandeemia, energiakriis, hinnatõusud ja laiem majanduslangus, mis on pidurdanud rahvusvahelisi investeringuid ja ehitusprojekte.

Samas annab arhitektuuri eksporditulu kasv ja mitmete büroode edukas tegutsemine välisurgudel alust ettevaatlikuks optimismiks. See näitab, et rahvusvaheline huvi Eesti arhitektuuriteenuste vastu on olemas, ning hästi positsioneeritud ja paindlikud ettevõtted suudavad keerulistes oludeski uusi võimalusi leida.

4. Nõudlus

4.1 Turu ülevaade

4.1.1 Ettevõtjate kogemused

Käesoleva uuringu raames loomemajanduse ettevõtete seas läbi viidud küsitluse tulemused heidavad mitmetahulise pilgu arhitektuuriettevõtete (n = 47) turupositsioonile ja nende kogetavatele nõudlusoludele. Üle kolmandiku (38%) vastajatest hindas, et nõudlus ja pakkumine on tasakaalus, samas kui 23% märkis, et nõudlus ületab nende võimekuse – viidates töömahule, millega ei suudeta alati toime tulla. Samal ajal leidis 34%, et suudaksid pakkuda rohkem, kui turult küsitakse. See viitab ebastabiilsetele turutingimustele, kus ettevõtted kogevad väga erinevaid töökoormuse tasemeid.

Arhitektuuriettevõtete esitatud kommentaarid peegeldavad selgelt küsitluse tulemusi ning toovad esile kolm kesket probleemi: vähene nõudlus, madalad hinnad ja majanduslik ebakindlus. Üle kolmandiku (34%) vastanutest märkis, et nad suudaksid pakkuda rohkem, kui turul hetkel nõutakse – see leiab kinnitust vastustes, kus viidatakse tellimuste nappusele, rasketele turutingimustele ja klientide ettevaatlikkusele. Lisaks toodi esile hinnasurve: turul valitsev madal hinnatase ja tihe hinnakonkurents piiravad ettevõtete majanduslikku liikumisruumi, muutes jätkusuutliku tegutsemise keeruliseks. Koos üldise majanduslanguse ja heitliku kinnisvaraturuga süvendab see ebastabiilsust, kus paljudel ettevõtetel on küll potentsiaal, kuid puudub selle rakendamiseks vajalik nõudlus ja tasuvus.

Lisaks märgiti intervjuudes, et kuigi tellimusi on üldjoontes piisavalt ja tööpuudust ei ole, osutuvad probleemseks sageli tellimuste kvaliteet ja tellijate teadlikkus. Mitmed spetsialistid tõid välja, et tellijad ei oska alati täpselt määratleda oma vajadusi ega kasuta arhitektide erialaseid teadmisi maksimaalselt ära, mis raskendab sisulist ja kvaliteetset koostööd. Sisearhitektuuri valdkonnas nentis üks intervjuueeritav, et kuigi tööd on, puudub võimalus tellimusi selekteerida – vastu võetakse pea kõik, mida pakutakse, mis viitab nii turu nõudlusele kui ka vajadusele töökindluse säilitamise nimel kompromisse teha.

Rahvusvahelise nõudluse kohta ei osanud 77% vastata – tõenäoliselt isiklike kogemuste puudumise tõttu eksporditurul. Samas leidis ligi viiendik (19%), et nad suudaksid pakkuda rohkem, kui rahvusvaheliselt hetkel nõutakse. Kommentaarides peegelduvad aga mitmed takistused: sobivate klientide ja nõudluse puudumine, samuti rahvusvahelise tuntuuse vähesus ja tihe konkurents. Need tegurid viitavad, et kuigi oskused ja võimekus on olemas, takerdub rahvusvaheline laienemine sageli nähtavuse, turuinfo ja kontaktvõrgustike puudumise taha.

4.1.2 Ehitussektori trendid ja turuolukorra tunnetus

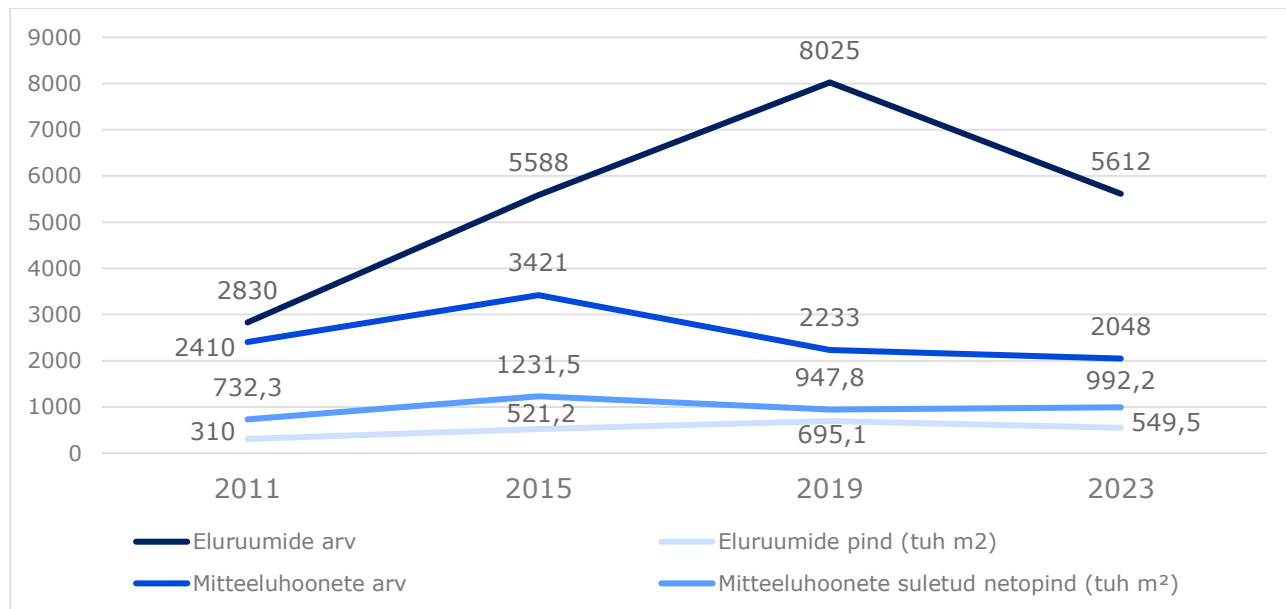
Arhitektuuriteenuste nõudlust kujundavad otseselt investeringud ehitistesse, rajatistesse, maastikukujundusse ning laiemalt elukeskkonda. Tellijate ring ulatub avalikust sektorist – riigiasutustest ja kohaliku omavalitsuse üksustest – kuni ettevõtete ja eraisikuteni. Nõudlust täiendavad avalikud arhitektuurikonkursid, mis on paljude uute hoonete ja rajatiste kavandamise lahutamatu osa.

Muutusi arhitekti-inseneriteenuste nõudluses peegeldab ehitus- ja kasutuslubade väljaandmise ja ehitusturu mahu statistika (vt Joonis 1). Aastate 2019–2023 vahemikus on eluruumide ehituslubade arv vähenenud märgatavalt: kui 2019. aastal anti ehitusluba 8025 eluruumile, siis 2023. aastaks oli see number langenud 5612-ni (ehk –30%). Samuti on vähenenud eluruumide kogupind – 695,1 tuhandelt m² 549,5 tuhandele m². See viitab üldisele elamuehituse aeglustumisele, mida mõjutavad tõenäoliselt majanduslangus, kõrged ehitushinnad ja tarbijate ettevaatlikkus.

Samal ajal on mitteeluhoonete arv küll veidi langenud (2233-lt 2048-ni), kuid nende kogupind hoopis kasvanud – 947,8 tuhandelt m²-lt 992,2 tuhande m²-ni. Tüüpilised mitteeluhooned hõlmavad näiteks ärihooneid, tööstus- ja tootmishooneid ja avaliku sektori hooneid. See viitab, et kuigi projekteeritakse vähem mitteeluruumi, on nende mastaap suurem, mis võib tähendada investeeringute koondumist suurematele ja mahukamatele projektidele.

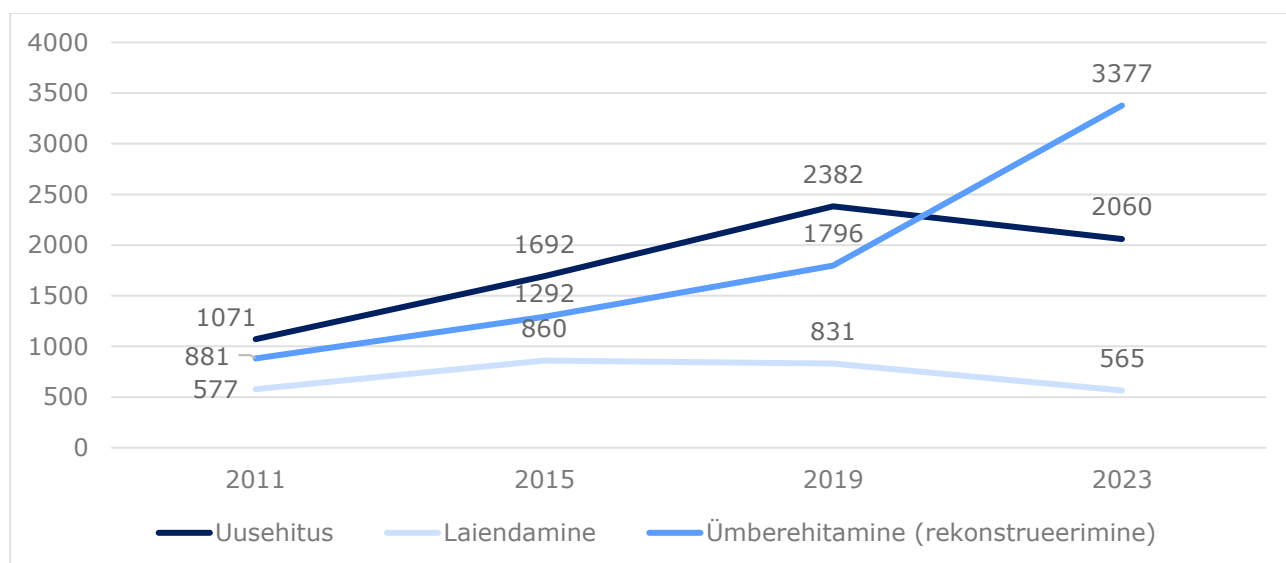
Joonis 1. Hoonetele väljaantud ehitusload (uusehitus) aastatel 2011-2023.

Allikas: Statistikaamet, EH04 ja EH044.

Viimaste aastate jooksul on elamuehituses toimunud märkimisväärne nihe: kuigi uute elamute (uusehituste) ja olemasolevate hoonete laiendamise ehituslubade arv on langenud, on samaaegselt järsult kasvanud ümberehituste arv (vt Joonis 2). See muutus viitab trendile, kus senisest rohkem keskendutakse olemasolevate elamute ümberkujundamisele ja ajakohastamisele, mitte uute elamute rajamisele. Selle taga võivad olla mitmed tegurid: kasvanud ehitushinnad, kinnisvaraturu ebakindlus, säästva ruumikasutuse eelistamine ning eluaseme renoveerimise toetusmeetmed. Samuti võib see kajastada muutust tarbijate eelistustes – olemasolevate hoonete renoveerimine võib olla kulutõhusam või sobivam lahendus muutavas majanduskeskkonnas.

Joonis 2. Eluruumide ehitusele väljaantud ehitusload 2011-2023, elamute arv.

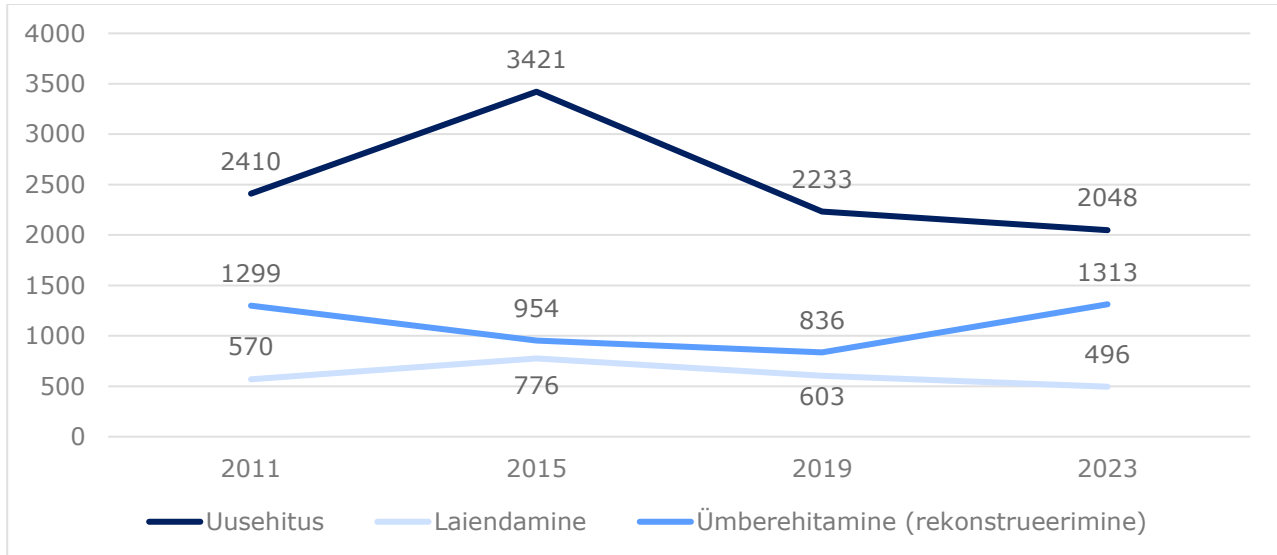

Allikas: Statistikaamet, EH045.

Muutus on toimunud ka mitteeluhoonete ehituses (vt Joonis 3). Uute mitteeluhoonete ehituslubade arv on vähenenud – 2233-lt 2048-ni – ning ka laiendamiste arv on langenud 603-lt 496-ni. Seevastu ümberehituste arv on sama perioodi jooksul oluliselt kasvanud, 836-lt 1313-ni. Nii nagu elamuehituses, näitab ka siin statistika, et fookus on nihkunud uusehitustelt olemasolevate hoonete ümberkujundamisele ja kaasajastamisele.

Joonis 3. Mitteeluhoonete ehitusele väljaantud ehitusload 2011-2023, hoonete arv.

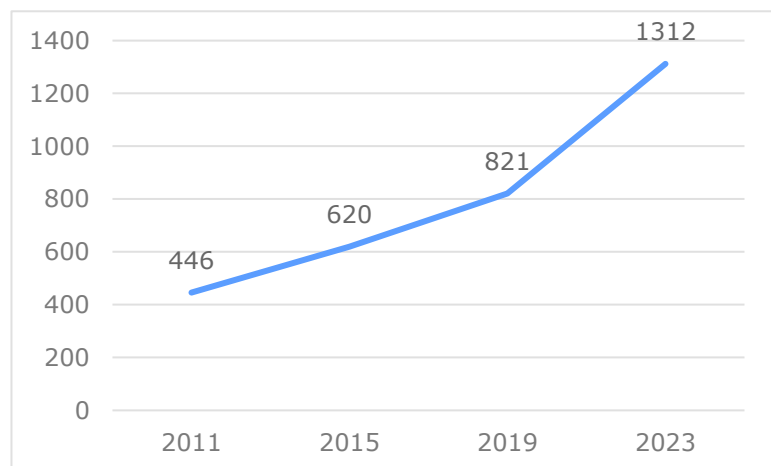

Allikas: Statistikaamet, EH046.

Sellised muutused tähendab, et projekteerijatel ja arhitektidel tuleb senisest rohkem keskenduda olemasolevate hoonete analüüsile, tehnilisele uuendamisele ja funktsionaalsele kohandamisele. Ümberehitused on sageli keerukamad kui uusehitused – need nõuavad detailsemat projekteerimist, täpsemat ehitusfüüsika tundmist ning suuremat oskust arvestada olemasoleva struktuuri, tehnosüsteemide ja arhitektuurilise pärandiga. See võib avada uusi võimalusi, kuid nõuab samas paindlikkust, spetsialiseerumist ning võimet töötada tihedas koostöös ehitusjärelvalve ja kultuuriväärtuste kaitsega seotud osapooltega.

Viimaste aastate elamuehituse statistika näitab olulisi nihkeid ka konkreetsete elamutüüpide osas, peegeldades muutusi nii tarbijate eelistustes kui ka arendajate strateegiates. Ehkki ümberehitamine ja renoveerimine on ehitusturul üha olulisemal kohal, on uute üksik- ja kaksikelamute rajamine siiski märgatavas tõusutrendis (vt Joonis 4). Kui 2019. aastal alustati 821 sellise hoone ehitust, siis 2023. aastaks oli see arv kasvanud 1321-ni – ligi 61% suurenemine. See viitab püsivale huvile individuaalsete elamislahenduste vastu, mida võib toetada soov suurema privaatsuse, energiatõhususe ja paindlikkuse järele, eriti linnalähedastes piirkondades.

Joonis 4. Uute üksik- ja kaksikelamute ehitamise alustamine 2011-2023, elamute arv.

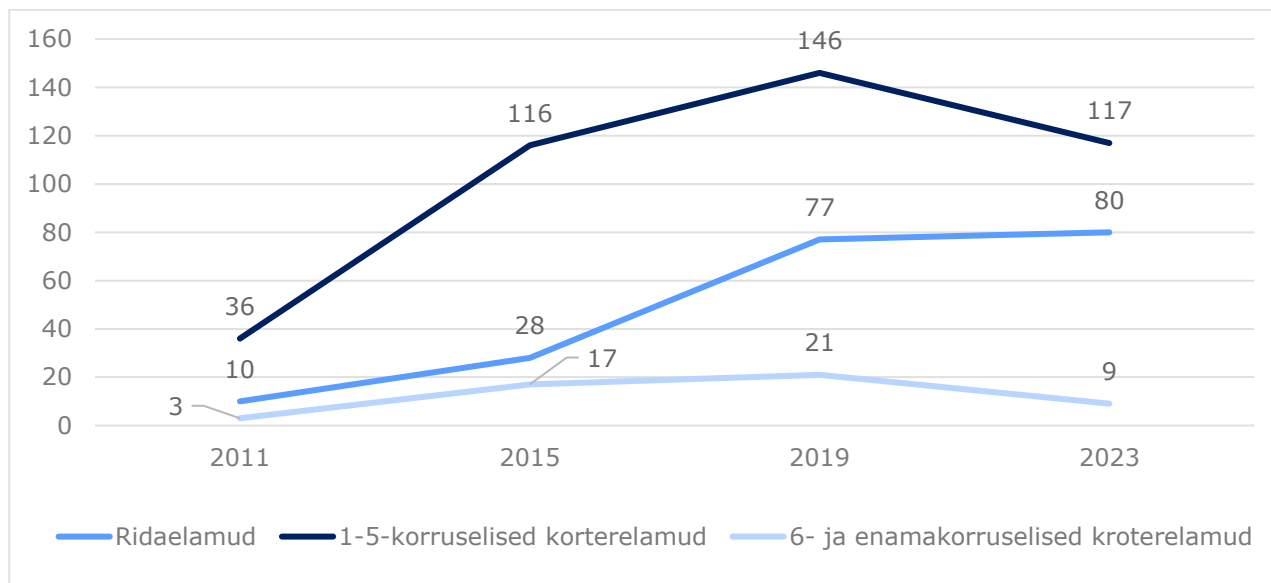
Allikas: Statistikaamet, EH045.

Samas on ridaelamute ehitamine pikemas vaates kasvanud, kuid 2019–2023 vahemikus püsinud stabiilsena (vt Joonis 5). Märksa selgem on tagasikäik korterelamute segmendis: kui veel hiljuti oli nende ehitus selges tõusutrendis, siis nüüd on märgata langust. Näiteks 1-5-korruselisi korterelamuid hakati 2023. aastal ehitama 117, võrreldes 146-ga 2019. aastal. Kõige järsem langus on aga toimunud 6- ja enamakorruseliste hoonete

seas – 2019. aastal alustati 21 sellise maja ehitamist, 2023. aastal kõigest 9-ga. See näitab, et suuremahuline linnaline elamuehitus on aeglustunud, tõenäoliselt kinnisvaraturu ja majanduskeskkonna ebakindluse, tõusnud ehituskulude ja rahastusraskuste tõttu. Ehitusturul on aset leidmas nihe väiksemate ning personaalsemate elulahenduste suunas, samas kui mastaapsed korterelamu projektid ootavad soodsamaid aegu.

Joonis 5. Teiste uute eluhoonete ehitamise alustamine 2011-2023, elamute arv.

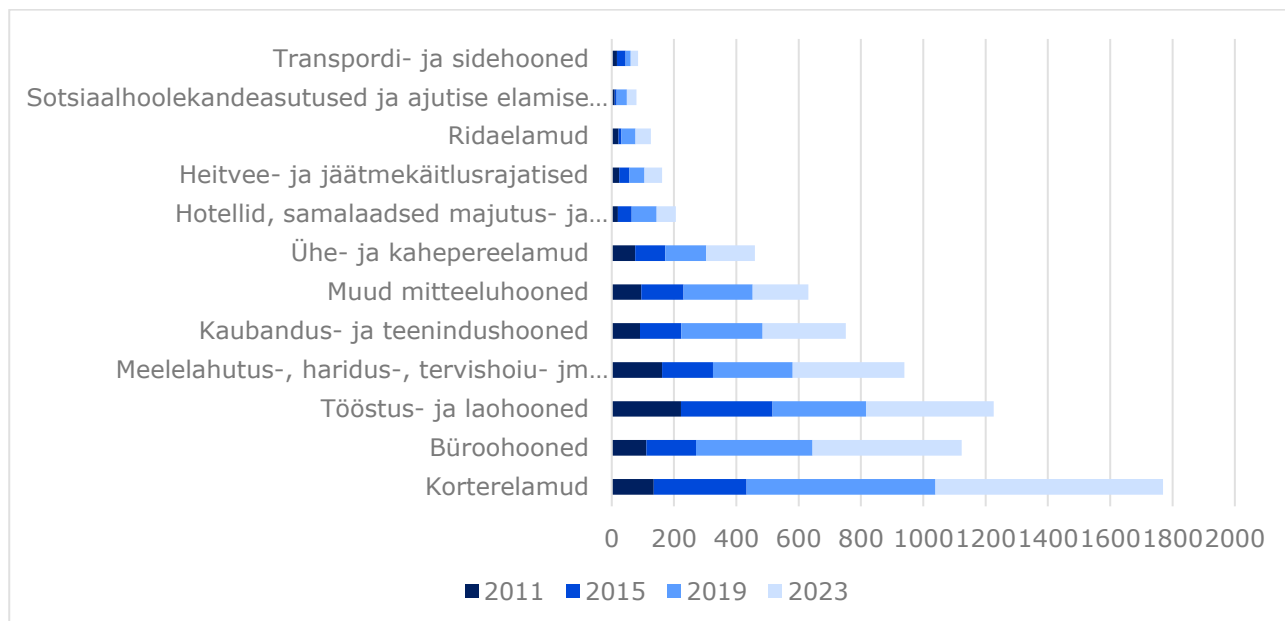

Allikas: Statistikaamet, EH045.

Aastatel 2019–2023 on hoonete tüüpide lõikes toimunud märkimisväärsed muutused, mis peegeldavad nii majanduskeskkonna kui ka arenduste fookuse muutumist. Silmatorkavalt on kasvanud investeeringud korterelamutesse (606,5 mln → 731 mln ehk 20,5%), büroohoonetesse (374,2 mln → 479,2 mln ehk 28,1%) ning tööstus- ja laohoonetesse (300,2 mln → 410,5 mln ehk 36,7%), viidates nii elamuarenduse kui ka tootmis- ja tööruumide nõudluse püsimisele (vt Joonis 6). Samas on korterelamute ehitamine vähenenud (vt Joonis 5), mis viitab sellele, et arendatakse vähem, kuid kallimaid või suuremahulisemaid objekte. Avaliku sektori rahastatud objektide seas on kasvanud ka ühiskasutatavate hoonete, nagu meelelahutus-, haridus- ja tervishoiuasutuste ehitus (255,2 mln → 359 mln ehk 40,7%). Erandiks on majutussektor, kus investeeringud on langenud (80,2 mln → 61,8 mln ehk -22,9%), tõenäoliselt COVID-järgsete järelmõjude ja ettevaatliku turukäitumise tõttu.

Joonis 6. Hoonetüüpide põhine ehitusmaht, 2011–2023 (mln €).

Allikas: Statistikaamet, EH002.

Need nihked viitavad, et ehitussektor kohandub praegusele majandusolukorrale: uusarendusi tehakse valivamalt, fookus liigub suurematele, kvaliteetsematele või energiatõhusamatele hoonetele. Arhitektidele ja ehitusinseneridele tähendab see vajadust süveneda keerukamatesse, kõrgema lisandväärtusega projektidesse, suurendada kompetentsi ümberehitamises ja integreerida oma töödessa üha enam tehnilisi, keskkonnavalaseid ning funktsionaalseid nõudmisi.

Valdkonna nõudlust ja üldist meeleolu iseloomustab ka ehitusmaastiku kindlustunde indikaator, mida koostab Eesti Konjunktuuriinstituut igakuise ehitusbaromeetri põhjal¹⁰. Indikaator tugineb ehitusettevõtete hinnangutele tellimuste mahu, tööjõu, hindade, ehitustegevust takistavate tegurite ning lähituleviku ootuste kohta, pakkudes olulist ülevaadet sektori sisemisest tunnetusest.

Aastatel 2019–2023 on Eesti ehitussektori kindlustunde indikaator läbinud tugeva kõikumiste tsükli, mis peegeldab hästi nii kriise kui ajutisi taastumisi (Joonis 7). 2019. aasta esimeses pooles valitses veel mõõdukas optimism – indikaator püsis positiivne kuni augustini. Kuid sügisel toimus järsk langus, mis tähistas esimesi märke globaalse majanduse jahtumisest. 2020. aasta kevadel, COVID-19 pandeemia esimesel lainel, tabas ehitussektorit eriti tugev šokk – aprillis mõõdeti rekordiline kindlustunde langus –41, mis peegeldas äkilist ebakindlust ja projektide peatumist. 2021. aasta algas madalal tasemel, kuid suveks oli näha taastumist: kindlustunne tõusis taas üle nulli ning püsis kuni aasta lõpuni mõõdukalt positiivne. 2022. aastal algas aasta veel optimistlikult, kuid sügise poole liikus indikaator taas negatiivsele poolele, peegeldades inflatsiooni, tarneraskusi ja kasvavat geopoliitilist ebakindlust. 2023. aastal tugevnes negatiivne trend veelgi: kogu aasta vältel püsis kindlustunne tugevalt alla nulli, saavutades aasta teises pooles taas kriisieelse madalseisu taseme (nt september –29).

¹⁰ Vt [Eesti Konjunktuuriinstituut](#)

Joonis 7. Ehitussektori kindlustunde indikaatori muutused, 2011–2023.

Allikas: Eesti Konjunktuuriinstituut, Ehitusbaromeeter.

See kõikumine näitab, kuidas väliskeskkonna šokid ja majanduslik surve on otseselt mõjutanud ehitusettevõtete ootusi. Arhitektide ja projekteerijate jaoks tähendab see vajadust paindlikkuseks, prognoositavuse vähenemist ja järjest suuremat rolli tururiskide hajutamises ning tõhusas projektijuhtimises.

Alavaldkonna kokkuvõte: Ehitusload, -mahud ja nende järelused

- ❖ **Fookus liigub uusehituselt ümberehitusele ja renoveerimisele:** Nii elu- kui mitteeluhoonete puhul on uute ehituslubade arv vähenenud, samas kui ümberehituste arv on märgatavalt kasvanud – see viitab strateegilisele muutustele olemasoleva hoonete kaasajastamise suunas.
- ❖ **Elamuehituses kasvab individuaalsete lahenduste osakaal:** Kuigi üldine uusehitus on vähenenud, on üksik- ja kaksikelamute ehitus jõudsalt kasvanud, peegeldades inimeste soovi paindlike, privaatsust ja autonoomiat võimaldavate elulahenduste järele. Samas on pärast mitmeaastast kasvutrendi 1-5- ja 6+ korruseliste korterelamute ehitusloa taotlused langenud, mis viitab nõudluse jahenemisele suurte elamuprojektide osas.
- ❖ **Majanduslik ebakindlus mõjutab arenduste otsuseid:** Tellimuste vähenemine, kinnisvaraturu heitlikkus ja hinnasurve tõenäoliselt piiravad arenduste initsiatiivi, muutes ettevõtted ettevaatlikumaks eriti riskantsete ja mahukate projektide osas.
- ❖ **Projekteerijatele ja arhitektidele kasvab nõudlus keerukamate rekonstrueerimiste järele:** Ümberehitused nõuavad rohkem tehnilist süvenemist, olemasoleva struktuuri analüüsi ja kohandamisvõimet, suurendades vajadust pädevate, paindlike ja tehniliselt tugevate spetsialistide järele.
- ❖ **Investeeringud koonduvad mahukamatesse ja olulisematesse hoonetüüpidesse:** Aastatel 2019–2023 on oluliselt kasvanud investeeringud korterelamutesse, büroohoonetesse ning tööstus- ja laohoonetesse, mis viitab nii elamuarenduse kui ka töö- ja tootmispindade jätkuvalle tähtsusele ehitusturul. Samuti on märkimisväärselt suurenenud ühiskasutatavate hoonete – näiteks meelelahutus-, haridus- ja tervishoiuasutuste – ehitus avaliku sektori tellimusel. Erandiks on majutushooned, kus investeeringud on langenud, viidates turu ettevaatlikkusele ja sektorispetsiifilistele raskustele.
- ❖ **Ehitussektori kindlustunne on 2019. aasta mõõdukast optimismist liikunud läbi kriiside 2023. aastaks sügavasse ebakindlusse:** Kui 2019. aasta alguses valitses sektori sees veel positiivne meeleolu, siis COVID-19 pandeemia tõi 2020. kevadel kaasa järsu usalduskriisi. 2021. aastal toimus ajutine taastumine, kuid alates 2022. aasta lõpust on indikaator olnud tugevalt negatiivne. Languse taga on mitmete tegurite koosmõju – pandeemia järelmõjud, inflatsioon, intressitõusud, geopoliitiline ebastabiilsus ja üldine majanduslangus. See kõik on mõjutanud tellimuste mahtu ning suurendanud arhitektide ja projekteerijate vajadust kohaneda kiirelt muutuvate oludega.

5. Organisatsioon ja poliitika

5.1 Organisatsioonid

Eesti Arhitektide Liit (EAL, asutatud 1921) on erialaorganisatsioon, mis esindab arhitektide huve ja edendab kvaliteetset ruumiloome kultuuri. Liit tegeleb arhitektuurivaldkonna arendamise, liikmete kutsealase toetamise ning avalikkuse teadlikkuse tõstmisega. EAL osaleb aktiivselt ruumipoliitika kujundamises, teeb koostööd riigi ja omavalitsustega ning korraldab arhitektuurivõistlusi ja koolitusi. Lisaks seisab liit hea arhitektide kutse-eesika ning elukestva õppe võimaluste eest. EAL esindab Eesti arhitekte rahvusvahelistes organisatsioonides, sh Euroopa Arhitektide Nõukogus (ACE).

Liikmete arv on 2024. aasta seisuga 434.

Eesti Arhitektide Liidu (EAL) 2023. aasta aastapremia laureaadiks osutus Paide Gümnaasiumi hoone aadressil Posti tn 12, Paide¹¹. Hoone arhitektuuriselahenduse autorid on Salto arhitektid OÜ arhitektid, sisearhitektuuri lahenduse autorid on Osaühing Pink sisearhitektid ning maastikuarhitektuuri poolt Polka OÜ. Paide Gümnaasiumi hoone oli ka Eesti Sisearhitektide Liidu (ESL) ja Eesti Kultuurkapitali arhitektuuri sihtkapitali aastapremia nominendiks.

Eesti Sisearhitektide Liit (ESL, asutatud 1990) on sisearhitektide ja ruumikujundajate kutseorganisatsioon, mis edendab eriala arengut, kaitseb liikmete huve ning seisab kvaliteetse ja teadliku ruumiloome eest. Liit korraldab erialaseid sündmusi, toetab sisearhitektuuriharidust ning osaleb valdkonna õigusloome ja standardite kujundamises. ESL on Rahvusvahelise Sisearhitektide Ühenduse (IFI) liige.

ESL annab välja perioodilisi erialatrükiseid, sealhulgas Ruumipilt, SISU—LINE ja aastaraamat-kalendri. Ruumipilt koondab ESLi aastapremia nominente ja laureaate, SISU—LINE on Eesti Kunstiakadeemia arhitektuuriteaduskonnaga koostöös valmiv kakskeelne sisearhitektuuri ajakiri, mis põhineb rahvusvahelise sisearhitektuuri sümposiumi SISU ettekannetel ja kaastöödel. Lisaks korraldab ESL konkursi, tunnustades silmapaistvaid ruumilahendusi ja sisearhitektuuri saavutusi.

Liikmete arv on 2024. aasta seisuga ligikaudu 260.

Eesti Sisearhitektide Liidu sisearhitektuuri 2023. aasta preemia laureaadi oli Osaühing Pink¹², kelle tööd on märgiliselt kujundanud kaasaegset õpikeskkonda. Nende loodud sisearhitektuurised lahendused Pelgulinna ja Paide riigigümnaasiumidele töid tunnustust ka laiemalt, võites aastapremiad teistes valdkondades. PINKi kollektiivi eristus tähelepanuväärse ruumiloome ja kasutajasõbraliku planeeringu poolest. Lisaks pälvis sisearhitektuuri preemia ka sisearhitekt **Hanna Karits**¹³, kelle töödest oli 2023. aasta sisearhitektuuri konkursil esindatud kolm objekti.

Eesti Maastikuarhitektide Liit (EMAL, asutatud 2003) on maastikuarhitektide erialaühendus, mis edendab eriala arengut, kaitseb liikmete huve ning seisab kvaliteetse elukeskkonna kujundamise eest. Liit tegeleb erialase teadlikkuse tõstmise, koolituste ja ürituste korraldamise ning osaleb valdkonna õigusloome ja standardite kujundamises. EMAL koondab eri valdkondades tegutsevaid maastikuarhitekte, toetab koostööd nii Eestis kui rahvusvaheliselt ning tunnustab silmapaistvaid saavutusi maastikuarhitektuuris.

¹¹ Täpsem info <https://arhitektuuripremiad.ee/objekt/paide-riigigymnaasium/>

¹² Täpsem info: <https://arhitektuuripremiad.ee/objekt/pink/>

¹³ Täpsem info: <https://arhitektuuripremiad.ee/objekt/hanna-karits/>

EMAL on Rahvusvahelise Maastikuarhitektide Föderatsiooni (*International Federation of Landscape Architects* - IFLA) täisliige. Alates 2016.aastast väljastab EMAL oma liikmetele loometoetusi ja loomestipendiume.

Liikmete arv on 2024. aasta seisuga 105.

Eesti Maastikuarhitektide Liidu (EMAL) aastapremia laureaadiks osutus 2023. aastal Uus-Veerenni park¹⁴ Tallinnas (Pille2/Tiiu 12A, Tallinn), mille autorid olid OÜ KINO maastikuarhitektid. EMAL-i 2023. aasta aastapremia sai ka Tallinna Loomaia ekspositsiooniala „Pilvemets,“ mille autorid olid arhitektid Sala Terrena OÜ ja ConArte OÜ ettevõtetest.

Eesti Arhitektuurikeskus (EAK, asutatud 2008) on 2008. aastal EAL-i ja Eesti Kunstiakadeemia koostöös loodud organisatsioon, mis edendab ja arendab kaasaegset Eesti arhitektuuri ja linnaehitust. Keskus kogub, vahendab ja levitab arhitektuurialast teavet ning suurendab arhitektuuriteadlikkust nii Eestis kui rahvusvaheliselt. EAK ühendab arhitektuuri teiste valdkondadega, toetades erialaseid uuendusi ja arenguid. Tegutsedes nii üksikisiku, riiklikul kui ka globaalsel tasandil, püüab keskus jõuda laiema publikuni ja tugevdada arhitektuuri rolli ühiskonnas.

Eesti Arhitektuurikeskus mängib olulist rolli Eesti arhitektuuri rahvusvahelise tuntuse kujundamisel, korraldades mitmesuguseid sündmusi ja üritusi, sealhulgas:

- Tallinna Arhitektuuri Biennaali (TAB). Alates 2011. aastast toimuv TAB toob kokku arhitektuuriprofessionaalid ja huvilised, tutvustab Eesti arhitektuurikultuuri ning uurib valdkonna tulevikusuundi. Viimane TAB toimus 2024. aasta septembrist novembrini, mille teemaks oli „Ressursid tulevikuks,“ kus keskenduti sellele, kuidas meile kättesaadavate ressursidega arhitektuuris mõelda, projekteerida ja ehitada.
- Arhitektuurituurid viivad osalejad näiteks Tallinna Linnahalli, Patarei Merekindlusesse ja Balti Manufaktuuri, avades Eesti arhitektuuripärandi mitmekihilisust.
- Open House Tallinn on ainulaadne arhitektuurisündmus, mis avab laiemale avalikkusele tavaliselt suletud või raskesti ligipääsetavad hooned. Ühe nädalavahetuse jooksul saavad huvilised külastada ligi 30 erinevat objekti, sealhulgas avalikke hooned, eramaju, ehitusjärgus olevaid projekte ning kontori- ja tootmishooneid. Sündmuse keskmes on ekskursioonid, mida viivad läbi majadega tihedalt seotud inimesed – arhitektid, ajaloolased, elanikud ja haldajad. Viimane Open House Tallinn toimus 2024. aasta oktoobris.
- Linnafoorumid on alates 2009. aastast toimunud arutelusündmused, kus keskendutakse kindlale linnaruumi probleemile või arengusuunale. Kahepäevased foorumid järgivad kindlat formaati, ühendades avalikud ja kutsetega arutelud. Esimesel päeval toimuv konverents avab teema erinevatest vaatenurkadest, millele järgnevad aruteludeks ja lahenduste otsimiseks mõeldud sessioonid.

Eesti Planeerijate Ühing (EPÜ, loodud 2002) koondab ja toetab ruumiliste planeeringutega tegelevaid spetsialiste, edendades parimaid planeerimispraktikaid ning soodustades koostööd ja kogemuste vahetust. Ühing osaleb õigusloome ja arengudokumentide väljatöötamisel, analüüsib kohtupraktikat ning levitab planeerimisalast teavet. Lisaks korraldab ühing koolitusi, seminare ja konverentse ning pakub planeeringutega seotud ekspertiiside koostamise teenust. EPÜ on Arhitektuurikoja asutajaliige ning alates 2014. aastast ruumilise keskkonna planeerija kutse väljastaja.

Liikmete arv on 2024. aasta seisuga 115.

Eesti Ehituskonsultatsiooniettevõtete Liit (EKEL, asutatud 1994) ühendab üle 60 ehituskonsultatsiooniteenuseid pakkuva ettevõtte, sh arhitektuuribüroo, üle Eesti. Liidu eesmärgiks on arendada ehitusvaldkonna konsultatsioonitegevust ning esindada oma liikmete huve. EKEL osaleb ehituspoliitika kujundamises, esitab ettepanekuid õigusaktide täiustamiseks, arendab suhteid rahvusvaheliste

¹⁴ Täpsem info <https://arhitektuuripremiad.ee/objekt/uus-veerenni-park/>

organisatsioonidega ning soodustab liikmete vahelist koostööd. Liit propageerib ausaid konkurentsipõhimõtteid, kogub ja analüüsib valdkonna teavet ning korraldab üritusi, seminare ja väljaandeid. EKEL on Euroopa ehituskonsultatsiooniettevõtete föderatsiooni (EFCA) liige ning osaleb Eesti Kaubandus-Tööstuskojas ja Eesti Töandjate Keskliidus.

Iga-aastaselt korraldatav konkurss "Aasta Ehitusprojekt" toob esile erilise väärtusega hooneid ja rajatisi, tunnustades projekteerijaid, kelle töö tulemuseks need ehitised on saanud. Konkursi eesmärk on mitte ainult premeerida loominguilisi ja tehnilisi saavutusi, vaid ka edendada ehituskonsultatsiooniteenuste kvaliteeti, tõsta projekteerimisettevõtjate mainet ning suurendada tellijate teadlikkust ehitusprotsessidest.

2024. aastal pälvis võitja tiitli hoonete kategoorias Narva Hariduskompleks, kus osalised olid Kolm Pluss Üks OÜ (peaprojekteerimine ja arhitektuur), Arro & Agasild Inseneribüroo OÜ (ehituskonstruktsioonid) ning T43 Sisearhitektid (sisearhitektuur). Parimaks rajatiseks valiti Vana-Kalamaja tänava rekonstrueerimine, kus osalenud bürood olid K-Projekt AS (peaprojekteerimine), KAVAKAVA OÜ (arhitektuur ja maastikuarhitektuur), OÜ Väli (haljastus) ning Inseneribüroo REIB OÜ (geodeesia ja ehitusgeoloogia).

Liikmete arv on 2024. aasta seisuga 67.

Eesti Ehitusinseneride Liit (EEL, asutatud 1991) on ehitusinseneride koondav vabatahtlik ühendus, mille tegevuse eesmärk on toetada ja arendada ehitusvaldkonda, olles ühendavaks lüliks ehitusinseneride ja teiste valdkonnas tegutsevate erialaliitude vahel. Liidu eesmärk on esindada ja kaitsta liikmete ühiseid huve, osaleda ehitusvaldkonna teadus- ja hariduspoliitika kujundamises ning aidata kaasa ehitusinseneride kutseoskuste tõstmisele. EEL panustab ehitusvaldkonnas tegutsevate spetsialistide erialase pädevuse tagamisele ja tunnustamisele.

Liidu tegevused hõlmavad koostöö arendamist ehitusinseneride vahel, koostööd teiste erialaorganisatsioonidega Eestis ja välismaal, samuti osalemist õigusaktide, normide ja juhendmaterjalide väljatöötamises. EEL korraldab ehitusalaseid üritusi, esitlusi, koosolekuid ja koolitusi, samuti toetab kutsete omistamist ja kutse-eeskrite määratlemist. Lisaks osaleb liit erialaste trükiste väljaandmisel ja täienduskoolituste korraldamises.

2025. aasta seisuga on EEL-is 566 individuaalliiget ja neli kollektiivliiget: Eesti Kütte- ja Ventilatsiooniinseneride Ühendus (EKVÜ), Eesti Geotehnika Ühing (EGÜ), Eesti Veevarustuse ja Kanalisatsiooni Inseneride Selts (EVKIS) ning Eesti Veeinseneride Liit (EVL).

5.2 Riiklikud toetusmeetmed

5.2.1 Kultuuriministerium

Arhitektuuriettevõtted tegutsevad äriühingutena ega saa oma tegevuskulude katmiseks riiklikku rahastust. Samas kannab riik vastutust elukeskkonna kvaliteedi ja ruumilise arengu eest, mistõttu on oluline tagada arhitektuuri kui avaliku ruumi ja elukeskkonna kujundaja sisuline tase ning toetada arhitektuuripoliitika elluviimist. Selleks toetatakse riigieelarvest loomeliitude seaduse alusel Eesti Arhitektide Liidu, Eesti Sisearhitektide Liidu ja Eesti Maastikuarhitektide Liidu tegevust kui tunnustatud loomeorganisatsioone. Lisaks saab toetust ka MTÜ Eesti Arhitektuurikeskus, mis täidab arhitektuurivaldkonna arendamisel ja tutvustamisel olulist rolli.

Alates 2018. aastast on kasutusel ka arhitektuuri- ja disainiprojektide sihttoetus, mille eesmärk on avaliku ruumi kvaliteedi parandamine ja piirkondliku arengu edendamine. Toetatavad projektid peavad lähtuma kvaliteetse ruumi põhimõtetest ja/või kaasava disaini väärtustest. Toetuse abil soovitakse suurendada kogukondade elukvaliteeti, tasakaalustada sotsiaal-ruumilist arengut ning tugevdada kohaliku identiteedi kujunemist.

2023. aastal ulatus Kultuuriministeriumi toetus arhitektuuri (ja disaini) **valdkonnale ligikaudu 508,1 tuhande euron**, mis tähendab 46,8% suurust kasvu 2019. aastast. Selline kasv aga ei tähenda tingimata toetuste mõju kasvu praktikas, kuna seda tuleb vaadelda koos valdkonna laienemise, inflatsiooni, tegevusmahude kasvu ning uute toetusevajadustega (nt digipööre, tarkvara, koolitused, rahvusvahelistumine).

Tabel 12. Riigi eraldised arhitektuurivaldkonnale Kultuuriministeriumi eelarves 2011-2023 (tuh €).

Riigieelarve eraldised Kultuuriministeriumi eelarves	2011	2015	2019	2023
Toetus loomeliitudele loomeliitude seaduse alusel				
Eesti Arhitektide Liit	59,1	78,0	97,8	133,9
Eesti Sisearhitektide Liit	27,0	32,3	48,5	73,5
Eesti Maastikuarhitektide Liit	-	-	19,7	27,7
Eesti Arhitektuurikeskus MTÜ (tegevustoetus)	19,2	30,0	105,0	105,0
Osalemine Veneetsia arhitektuuri biennaalil	20,8	30,0	41,0	41,0
Arhitektuuriüritused, rahvusvahelised arh-võistlused	43,6	-	-	-
Arhitektuuri ja disaini arendusprojektid	-	-	34,0	102,0
Märjamaa Vallavalitsus, keskväljaku arhitektuurikonkursi korraldamine	-	-	-	25,0
Kultuuriministeriumi eelarvest kokku	169,7	170,3	346,0	508,1

Allikas: 2011-2019. aasta andmed pärinevad EKI (2021) aruandest. 2023. aasta andmed Kultuuriministeriumi 2023. aasta eelarvest.

Märkus: Arhitektuurimuuseumi kui riikliku muuseumi toetused on käsitletud Muuseumide valdkondlikus aruandes.

5.2.2 Eesti Kultuurkapital

Teiseks oluliseks arhitektuurivaldkonna toetajaks riigi tasandil on Eesti Kultuurkapital, mille arhitektuuri sihtkapital rahastab lisaks arhitektuuriprojektidele ka disainivaldkonna algatusi. Loomeliitadena saavad Kultuurkapitalilt iga-aastast tegevustoetust Eesti Arhitektide Liit, Eesti Sisearhitektide Liit ning Eesti Maastikuarhitektide Liit, kellel on oluline roll erialade esindamisel ja professionaalse taseme hoidmisel. 2023. aastal toetas Eesti Kultuurkapitali nõukogu arhitektuurivaldkonda mh ka Eesti Arhitektuurikeskus MTÜ kaudu, eraldades 16,8 tuhat eurot rahvusvahelise Tallinna Arhitektuuri biennaali (TAB) 2024 korraldamiseks – tegu on ühe olulisema Eesti arhitektuuri tutvustava rahvusvahelise sündmusega.

2023. aastal eraldati Kultuurkapitali arhitektuuri sihtkapitalist toetusi 1,7 mln euro väärtuses. Konkreetset arhitektuuri valdkonnale kohandus nendest toetustest **1,09 mln eurot**, millest suurimad on välja toodud allpool olevas tabelis (Tabel 13). Suurimad toetussummad olid seotud loomeliitude iga-aastase **tegevustoetusega**: Eesti Arhitektide Liit sai 2023. aastal 230,3 tuhat eurot, Eesti Sisearhitektide Liit 136,2 tuhat eurot ning Eesti Maastikuarhitektide Liit 53,4 tuhat eurot.

Üldjoontes on toetused suunatud eelkõige loomeliitudele, erialastele kõrgkoolidele ning arhitektuurivaldkonnas tegutsevatele mittetulundusühingutele, kes panustavad valdkonna arendamisse ja avalikkusele suunatud tegevustesse. Toetust on saanud ka üksikud äriettevõtted – näiteks Arhitekt Must OÜ, kellele eraldati ühe toetusena 5 tuhat eurot agentuuri 10. aasta juubelinäituse korraldamiseks Disaini- ja Arhitektuurigaleriis. See näitab, et sihtkapitali toel toetatakse nii institutsionaalset tugevdamist kui ka loovtöö esiletõstmist.

Tabel 13. Eesti Kultuurkapitali arhitektuuri sihtkapitali suurimad toetusesaajad 2011-2023 (tuh €).

Eesti Kultuurkapitali arhitektuuri sihtkapital*	2011	2015	2019	2023
Eesti Arhitektide Liit	184,0	221,9	190,8	329,8
.. sh tegevustoetus	90,7	123,4	131,2	230,3
Eesti Sisearhitektide Liit	81,9	140,8	134,0	221,8
.. sh tegevustoetus	34,8	74,8	87,4	136,2
Eesti Maastikuarhitektide Liit	15,8	42,7	81,0	105,0
.. sh tegevustoetus	-	28,6	37,2	53,4
Eesti Kunstiakadeemia	52,3	127,6	73,3	171,0
Eesti Arhitektuurikeskus MTÜ	111,2	84,8	87,0	102,0
Tallinna Tehnikaülikooli arhitektuuriinstituut	-	19,0	18,0	14,2

Arhitektuurikirjastused (ajakiri „Maja“ vm)	17,0	59,4	98,5	83,7
Ruumiharidus MTÜ	14,5	20,6	33,9	37,9
Kokku	602,2	943,6	972,3	1 065,4

Allikas: 2011-2019. aasta andmed pärinevad EKI (2021) aruandest. 2023. aasta andmed Kultuuriministeeriumi 2023. aasta eelarvest.

Märkus: Tabelis on välja toodud eelkõige need asutused, kes on Kultuurkapitalilt toetust saanud järjepidevalt, et võimaldada võrdlust varasemate aruannetega. Lisaks neile on toetusi eraldatud ka üksikutele ettevõtetele.

* Arhitektuuri sihtkapital toetab ka disaini valdkonda.

Eesti Kultuurkapitali arhitektuuri peapreemia pälvis 2023. aastal Põltsamaa loss¹⁵. Nii arhitektuurse, siserhitektuurse kui ka maastikuarhitektuurse lahenduse löid arhitektid ettevõtetest studio Argus OÜ ja Lumia OÜ. Maastikuarhitektuuri poolel olid lisaks mainitutele kaasatud ka AB Artes Terrae OÜ ja Projektbüroo OÜ.

Eesti Kultuurkapitali arhitektuuri sihtkapitali arhitektuuripreemia pälvis 2023. aastal Tallinna Pelgulinna Riigigümnaasiumi hoone¹⁶ (Kolde pst 67, Tallinn), mis oli ühtlasi ka EAL-i ning ESL-i aastapreemia nominent. Arhitektuurse lahenduse löid arhitektid ettevõtetest Arhitekt Must OÜ, sisearhitektuurse lahenduse Osahing Pink ning maastikuarhitektuurse lahenduse OÜ KINO maastikuarhitektid.

5.2.3 Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus

Aastatel 2020–2023 on Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus (EIS) toetanud arhitektuurivaldkonna ettevõtteid ja organisatsioone mitme programmi kaudu, mille eesmärk on olnud nii digipöörde edendamine kui ka loomeettevõtluse rahvusvahelistumine ning arendusvõimekuse ja innovatiivsuse kasv.

Toetuste saajate seas leidub mitmeid tuntud arhitektuuri- ja inseneribüroosid, kelle projektid annavad aimu valdkonna digitaalsest arengust ja rahvusvahelise haarde laienemisest. KOKO Arhitektid OÜ sai Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERDF) vahenditest 75 000 eurot uuendusliku arhitektuurse digilahenduse loomiseks läbi „Loomeettevõtjatele arenguplaani elluviimise toetus“ meetme. Lisaks eraldati 2022. aastal (otsuse kuupäev) ERDF vahenditest 73 389,79 eurot Esplan OÜ-le oma põhiprotsesside teenusdisaini ja arenduse jaoks „Loomeettevõtjate arenguplaani elluviimise toetus“ meetmest ning 35 000 eurot SIRKEL&MALL OÜ-le ehitushangete korraldamise platvormi arendamiseks „Innovatsiooniosak. Arendusosak“ meetmest.

2023. aastal taotles EIS-ilt toetust MTÜ Eesti Arhitektuurikeskus 149 998,8 euro ulatuses. Toetus eraldati EIS-i kaudu Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERDF) vahenditest meetme „Loomeettevõtjatele tugiteenuste pakkumise toetus“ raames. Projekti eesmärk oli Ringse Arhitektuuri Kiirendi koolitusprogrammi korraldamine, mille eesmärk oli arhitektide keskkonnasäästlike ehitusalaste teadmiste suurendamine ja valdkonna ekspordivõimekuse tõstmine. Lisaks eraldati 2021. aastal (otsuse kuupäeva alusel) ERDF vahenditest 29 867,6 eurot Tallinna Arhitektuuri Biennaali (TAB) 2022 korraldamiseks „Rahvusvaheliste konverentside toetus“ meetme kaudu. See näitab, et EIS-i toetus ulatub ka strateegilistesse, kogu valdkonda mõjutavatesse suundadesse.

Sidusvaldkonna poolelt said EIS-lt 2020. aastal toetust Innopolis Insenerid OÜ 49 991,87 eurot osalemiseks arhitektuurikonkurssidel Soomes ja Rootsis „Loomemajanduse valdkondades tegutsevate ettevõtete ekspordivõime arendamine“ raames. 2023. aastal eraldati taaste ja vastupidavusrahastu vahenditest 299 500 eurot AS-le K-Projekt digipöörde elluviimiseks toetuse „Ettevõtete digipöörde toetus“ raames. Uue tehnoloogilise innovatsiooni eest seisis ka O3 Technology OÜ, mis läbi „Ettevõtete tootearendustoetus“ meetme arendab tehisintellektil põhinevaid elukeskkonna kavandamise lahendusi (2022. aasta toetus: 188 396,55 eurot) ning HeatConsult OÜ, mis pälvis samal aastal 28 854 eurot toetusest „Innovatsiooniosak. Arendusosak“ tarkvara arenduseks.

¹⁵ Täpsem info <https://arhitektuuripreemiad.ee/objekt/poltsamaa-lossikompleks/>

¹⁶ Täpsem info <https://arhitektuuripreemiad.ee/objekt/pelgulinna-riigigumnaasium/>

Need näited näitavad, et EIS-i toetused ei ole pelgalt rahaline abi, vaid aitavad suunata Eesti arhitektuuri- ja inseneriettevõtteid teadlikult uuendusmeelsemate, rahvusvahelisemate ja tehnoloogiliselt arenenumate lahenduste poole.

5.2.4 Ettevõtjate kogemused

Käesoleva uuringu raames loomemajanduse ettevõtete seas läbi viidud küsitlus näitab, et arhitektuurivaldkonna ettevõtteid tunnevad vajadust arendustegevust toetavate vahendite ja teenuste järele, kuid nende kasutus jääb piiratud nähtavuse ja teadlikkuse taha. Küsitluses osalenud 47 arhitektuuriettevõtetest, millest 85% moodustasid 1-4-töötajaga ettevõtteid, leidis 9%, et nad vajavad kindlasti toetusi, 19% tõenäoliselt vajavad, samas kui 34% pigem ei vaja ja 17% ei vaja kindlasti.

Toetust vajavate vastajate seas toodi peamise vajadusena välja osaluse koolitusprogrammides, ärimudelite valideerimine ning ettevõtte protsesside ümberkujundamine, sealhulgas digitaliseerimine. Kommentaarides rõhutati vajadust tarkvara soetamise, innovatsiooni ning loometegevuse tugevdamise järele – märksõnad, mis peegeldavad soovi kohaneda kiiresti muutuvate tööviiside ja tehnoloogiliste nõuetega.

Samas selgus, et toetuste kasutamine on tagasihoidlik: erinevate toetusliikide lõikes märkisid ligikaudu 60-80% vastajatest, et 2020-2023. aastate vahemikus nad toetusi ei taotlenud. Ligi viiendik vastanutest ei olnud teadlikud olemasolevatest toetamisvõimalustest, mida pakuvad erinevad institutsioonid, sealhulgas Kultuurkapital, EIS, KOV-id, Kultuuriministerium ning piirkondlikud loomemajanduse tugistruktuurid. Teadlikkuse tase varieerus: näiteks oldi kõige paremini kursis EIS-i toetusvõimalustega¹⁷ (15% ei olnud teadlikud), samas kui Riigi Tugiteenuste Keskuse toetustest ei olnud teadlik 34% vastanutest. Kultuurkapitali toetuste osas jäi teadmatuks 23%, KOV-ide toetuste puhul 28% ning Kultuuriministeriumi toetuste puhul 32% vastanutest.

EIS-i toetavatest tegevustest on kõige enam osaletud valdkondlikes koolitustes ja seminarides (15%), ent samas kõige enam on tuntud huvi ettevõtlusalaste koolituste vastu, kuhu 13% vastajatest soovis osaleda, kuid ei ole seda seni saanud teha. Samal ajal ilmnis, et paljud ettevõtteid ei tea sellistest võimalustest üldse, mis viitab vajadusele teadlikkuse tõstmise ja info leviku süsteemse parandamise järele.

Kokkuvõtvalt viitavad tulemused sellele, et toetuste ja tugiteenuste potentsiaal on arhitektuurivaldkonnas olemas, ent nende mõju võib jääda osaliselt realiseerimata, kui ei suurendata laiemat teadlikkust ning ei arvestata valdkonnaspetsiifiliste vajadustega. Kuigi praegu on toetused suunatud asjakohaselt ja alakasutust ei esine, toetaks laiem teadlikkus ka neid ettevõtteid, kes ei ole praegu sihtgrupis, ent võivad olla selleks tulevikus. See aitaks tagada, et võimalused on kõigile nähtavad ja ligipääsetavad hetkest, mil ettevõtte areng seda võimaldab.

Vahekokkuvõte: Riiklikud toetusmeetmed

- ❖ **Kultuuriministeriumi** toetusvaldkond on viimastel aastatel kasvanud – 2023. aastal ulatus see **508,1 tuhande euroni**, mis tähendab 46,8% kasvu võrreldes 2019. aastaga. Rõhk on kvaliteetse avaliku ruumi edendamisel ning piirkondliku arengu toetamisel.
- ❖ **Eesti Kultuurkapitali arhitektuuri sihtkapitali** kaudu jagati 2023. aastal **1,7 miljonit eurot** toetusi, keskendudes peamiselt loomeliitude, kõrgkoolide ja MTÜ-de tegevuse ja projektide rahastamisele. Toetust saanud projektid varieeruvad strateegilistest algatustest (nt Tallinna Arhitektuuri Biennaal) kuni erialakirjastuse ja ruumihariduse toetamiseni.
- ❖ **Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus (EIS)** on viimastel aastatel toetanud mitmeid valdkonna ettevõtteid digipöörde, teenusdisaini, ekspordi ja innovatsiooni suunal, toetades nii arhitektuuri- kui inseneribüroosid. Toetused ulatuvad strateegilistesse algatustesse ja tehnoloogilistesse lahendustesse, soodustades sektori arengut uuenduslikumas ja rahvusvahelises suunas.

¹⁷ Toetustest teadlikkust võib mõjutada ka asjaolu, et EIS-i toetusmeetmed on sihtitud eelkõige teatud käibekünnise ületanud ettevõtetele (varieerub toetuste lõikes). See aga tähendab, et osa väiksemate või alustavate ettevõtetele pole vastav info sageli jõudnudki, kuna nad ei ole olnud meetmete otseseks sihtgrupiks. Samas ei ole see tegur käesoleva uuringu arhitektuuri valimi puhul väga määrav, kuna EIS-i toetusi mitteteadvate vastanute osakaal oli väike, seega vastav info on sihtrühmani valdavalt siiski jõudnud.

- ❖ Tuleb arvestada, et **toetuste kasv absoluutarvudes ei tähenda tingimata nende mõju suurenemist praktikas**, kuna seda tuleb vaadelda koos valdkonna laienemise, inflatsiooni, tegevusmahtude kasvu ning uute ja ajakohaste toetusevajadustega, nagu digipööre, tarkvarauuendused, koolitused ja rahvusvahelistumine.
- ❖ Vaatamata toetusvõimalustele jääb nende kasutamine arhitektuuriettevõtete seas tagasihoidlikuks. Küsitluse andmetel **ei taotle 60–80% vastanutest toetusi** ning **ligi viiendik ei tea üldse** erinevate toetajate (nt EIS, Kultuurkapital, KOV-id) võimalustest. See viitab puudulikule nähtavusele ja info kättesaadavusele.
- ❖ Toetust vajavad ettevõtted hindavad enim koolitusi, tarkvarauuendusi ja ärimudelite arendamist, viidates soovile kohaneda muutuvate töövormide ja tehnoloogiliste nõuetega. Oluline on toetuste paremini sihitatud kättesaadavus, valdkonnaspetsiifiline lähenemine ja teadlikkuse tõstmine.

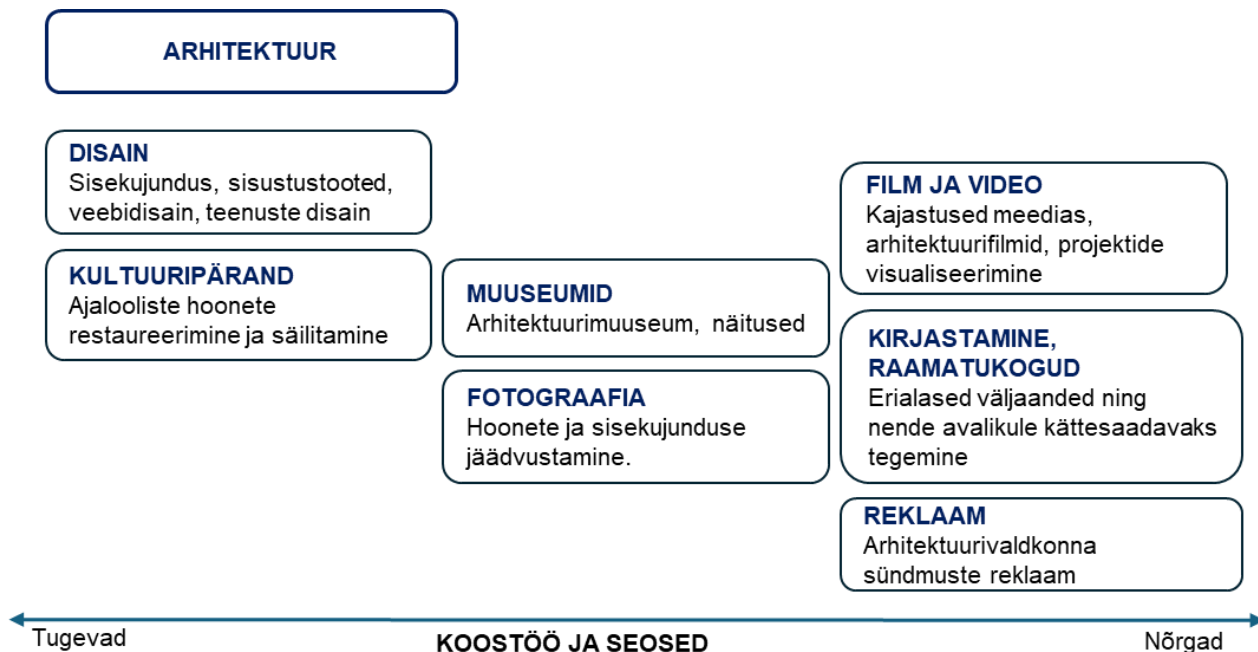
5.3 Seosed teiste (loome)valdkondadega

Arhitektuur on mitmekesine ja dünaamiline valdkond, mis ulatub kaugemale pelgalt hoonete projekteerimisest ja ehitamisest. Arhitektuur ei ole ainult esteetika küsimus, vaid sellel on suur mõju ühiskonnale, majandusele, keskkonnale ja kultuurile.

Loomemajanduses seondub arhitektuur tihedalt teiste kunstide ja disainivaldkondadega, nagu sisekujundus, linnaehitus, visuaalne kunst ja kultuuripärandi säilitamine. Arhitektuuri kaudu avalduvad loovuse, innovatsiooni ja funktsionaalsuse ühendamise tulemused, mis loovad ruumid ja keskkonnad, kus inimesed elavad, töötavad ja loovad. Arhitektid teevad tihedat koostööd kunstnike, disainerite ja teiste loomeinimestega, et luua keskkondi, mis mitte ainult ei täida oma funktsionaalset eesmärki, vaid ka inspireerivad ja mõjutavad inimeste igapäeva elu.

Lisaks on arhitektuuril loomemajanduse sees seos nii kirjastuste, muuseumide, filmide, raamatukogudega kui ka meediaga. Kirjastused annavad välja arhitektuurialast kirjandust, sh Eesti arhitektide loomingut ja arhitektuuri ajalugu kajastavaid väljaandeid, millest paljusid on toetanud Eesti Kultuurikapital.

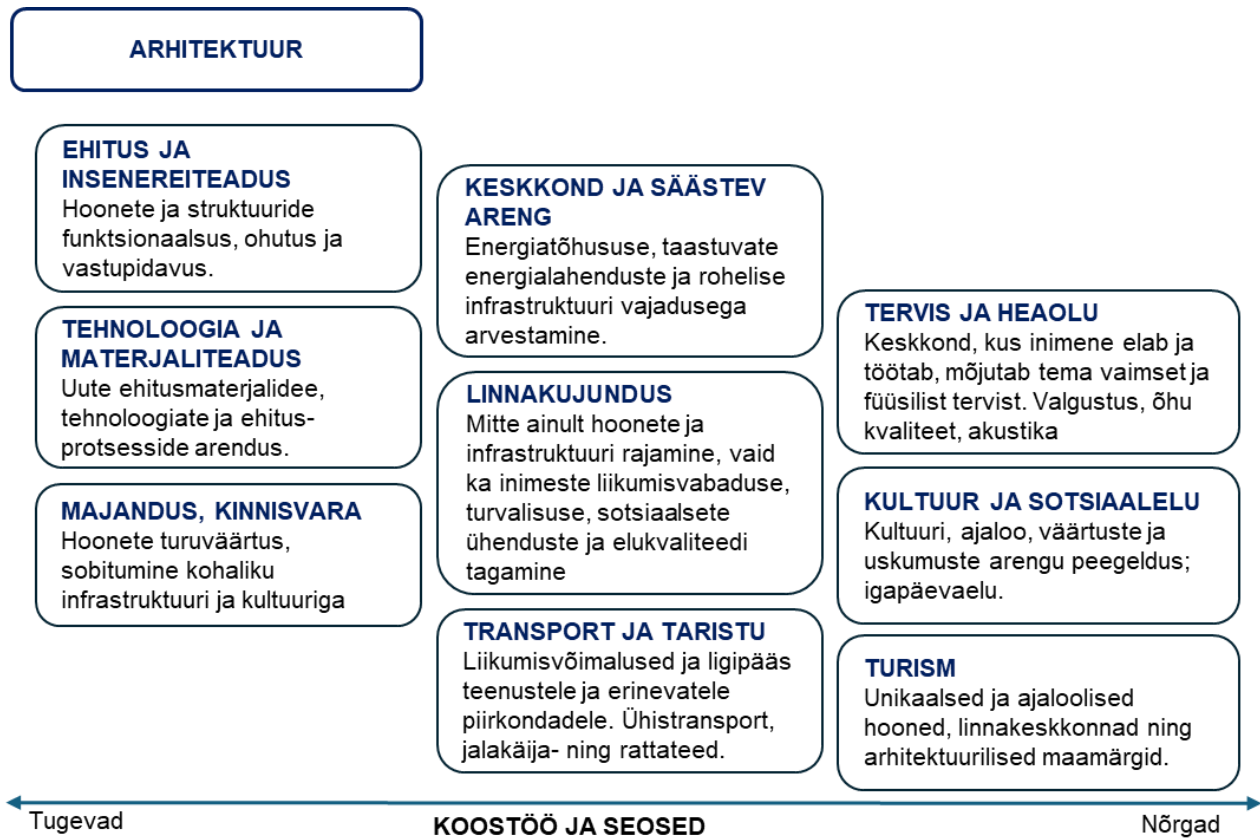
Joonis 8. Arhitektuuritegevuse seos loomemajanduse valdkondadega.

Selle seosed teiste valdkondadega, mis ei kuulu otseselt loomemajandusse, on väga laialdased ja ulatuvad majandusest sotsiaalsete teaduste ning keskkonnaga seotud valdkondadeni. Arhitektuuril on oluline roll paljuski selles, kuidas ühiskond toimib ja areneb, sest hoonete, linnade ja ruumide kujundamine ei ole vaid esteetiline tegevus, vaid mõjutab otseselt igapäeva elu, majandustegevust ja inimeste heaolu.

Joonis 9. Arhitektuuritegevuse seos valdkondadega väljaspool loomemajandust.

6. Haridus ja kutse omandamine

Eestis on arhitektuuritegevusega seotud erialade õppimiseks mitmeid võimalusi, mida pakuvad viis kõrgkooli: Eesti Kunstiakadeemia (EKA), Eesti Maaülikool (EMÜ), Tallinna Tehnikakõrgkool (TTK), Tallinna Tehnikaülikool (TalTech) ja Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia. Need õppeasutused võimaldavad omandada teadmisi ja oskusi, mis toetavad nii otseselt kui ka kaudselt arhitektuurivaldkonna arengut ja säilitamist ning loovad võimalusi spetsialistide ja valdkonna arengule Eestis.

Intervjueeritud valdkonna spetsialistide hinnangul iseloomustab Eesti arhitektuuriharidust **kõrge kvaliteet, lai baas ja suur potentsiaal**. Haridust peetakse intellektuaalselt nõudlikuks ja vastupidavust kasvatavaks, mille tulemusena kujunevad lõpetanutest laiapõhjalised spetsialistid, keda iseloomustavad süsteemne mõtlemine, loominguiline lähenemine ja kriitiline analüüsivõime. Spetsialistide seas on tugev usaldus noorte arhitektide vastu: neid hinnatakse kui tarku, motiveeritud ja võimekaid professionaale, kes on valmis tööks väga erinevates keskkondades.

Hariduse kvaliteedi käsitlemisel töid spetsialistid esile innovatiivsete lähenemiste katsetamise ja arendamise tähtsuse. Märgitakse, et **innovatsioon on arhitektuurivaldkonnas kõige tugevamalt fookuses just ülikoolides**. Sellest võib järeldada, et tööturule sisenevate uute põlvkondadega kaasneb ka arhitektuurivaldkonna sisuline muutus – rohkem digitaalseid, keskkonnateadlikke ja väärtuspõhiseid praktikaid, mis kujundavad tulevikus kogu sektori arengusuunda.

Samas toodi korduvalt esile, et **arhitektuurihariduse potentsiaali ei kasutata täiel määral**, kuna sellel puudub piisavalt selge ja nähtav „teekaart“ väljaspool traditsioonilist arhitekti elukutset. Arvestades omandatavate oskuste laiapõhjalisust – ruumiline mõtlemine, visuaalne kommunikatsioon, sotsiaalne tundlikkus, tehniline kirjaoskus – võiksid arhitektuurihariduse lõpetajad rakendada end edukalt ka poliitikas, strateegilises planeerimises, disainijuhtimises, kultuurikorralduses ja innovatsioonisektoris. Spetsialistid rõhutasid, et noortele tuleks teadlikumalt tutvustada erinevaid karjäärivõimalusi, mis ei piirdu kitsalt projekteerimistöö või arhitekti kutsestandardiga.

Nii ankeetküsitlus kui intervjuud töid esile **arhitektide ületootmise probleemi**, viidates sellele, et kõik erialase hariduse lõpetajad ei pea ega saagi töötada arhitektidena. Just seetõttu on oluline, et arhitektuuriharidus ei valmistaks ette kitsalt ühe ameti jaoks, vaid toetaks laiemat mõtestatud üleminekut eri elualadele, kus ruumiline mõtlemine ja loovanalüüs on väärtuslikud tööriistad.

Lisaks, eelmises loomemajanduse kaardistuses toodi esile arhitektide ebapiisavad insenerioskused kui üks valdkondlik murekoht. Käesolevas uuringus spetsialistid seda enam otseselt ja laialdaselt ei rõhutanud, kuid siiski märkisid, et **insenerialased teadmised ja oskused võivad arhitektide seas kohati olla nõrgad** – teatud situatsioonides ilmneb see probleem, kuid see ei ole läbiv ega süstemaatiline kitsaskoht. Arhitektuur on dünaamiline ja pidevalt uuenev elukutse, kus uued ehitusmaterjalid ja -võtted muutuvad kiirelt, seega peab ka erialane teadmine pidevalt arenema.

Intervjueeritud spetsialistide hinnangul sõltub palju arhitekti individuaalsest arenguteest: valdkonnas on spetsialiste, kes on pigem kunstilise ja loovsuunitlusega, panustades peamiselt arhitektuuri esteetilisse ja ideelisse külge, ning teisi, kes on rohkem tehniliselt orienteeritud, keskendudes konstruktiivsele mõtlemisele ja insenerioskuste täiendamisele. Selline jaotus on loomulik ja peegeldab arhitektuuri kui interdistsiplinaarse elukutse mitmekesisust. Arhitekt ei saagi olla igas valdkonnas spetsialist, mistõttu on oluline koostöö inseneridega.

6.1 Arhitektuur

Arhitektuuri kui loomemajanduse põhitegevusala kõrgharidust saab Eestis omandada Eesti Kunstiakadeemias (EKA), Tallinna Tehnikakõrgkoolis (TTK), Tallinna Tehnikaülikoolis (TalTech) ja Eesti Maaülikoolis (EMÜ). Nende kõrgkoolide programmid keskenduvad otseselt arhitektuuri valdkonna arengule ja spetsialistide ettevalmistamisele.

Eesti Kunstiakadeemia on Eestis arhitektuuri hariduse võtmekeskus, olles valdkonna akadeemilise suuna kujundaja ja arendaja. EKA programmid pakuvad võimalusi nii laiaulatuslikuks spetsialiseerumiseks kui ka kõrgetasemeliseks kutseõppeks. 2025. aasta seisuga saab EKA-s õppida järgmistes arhitektuuriprogrammides:

– Sisearhitektuur

Sisearhitektuuri eriala hõlmab ruumide loomist, mis vastavad inimeste vajadustele, pakkudes inspiratsiooni, paindlikkust ja säästlikkust igas eluetapis.

Sisearhitektuuri saab õppida eraldi **bakalaureuse- ja magistriõppe** tasemel, mis kestavad vastavalt kolm ja kaks aastat. Bakalaureuseõppesse võetakse vastu 12 tudengit, magistriõppesse 8.

Sisearhitektuuri bakalaureuseõppe lõpetaja saab koos diplomiga ka **sisearhitekti kutse, tase 6**.

– Arhitektuur ja linnaplaneerimine

EKA arhitektiõpe on stuudiopõhine ja interdistsiplinaarne, pakkudes praktilist kogemust arhitektuuribüroo-laadses keskkonnas, kus visandid arenevad täisväärtuslikeks projektideks. Õppekava keskendub arhitektuuri ja linnaplaneerimisele, käsitledes ühiskonnas toimuvate protsesside mõju.

Sellel õppekaval toimub viieaastane **integreeritud õpe**, mille raames saab spetsialiseeruda **restaureerimisele, maastikuarhitektuurile või planeerimisele**.

EKA arhitektuuri ja linnaplaneerimise õppekava kuulub ainsana Eestis Euroopa Parlamendi ja Euroopa Liidu nõukogu kvalifikatsioonidirektiivi nr 2005/36/EÜ lisasse V¹⁸, mis tagab lõpetajatele kvalifikatsiooni tunnustamise kogu Euroopa Liidus.

Arhitektuuri ja linnaplaneerimise eriala lõpetajad saavad **diplomeeritud arhitekti kutse, tase 7**.

– Urbanistika

EKA ingliskeelne urbanistika **magistriõpe** uurib, kuidas linnaloodus on seotud sotsiaalsete, poliitiliste ja tehnoloogiliste teguritega. Õpe ühendab linnauuringud, arhitektuuriteooriad, sotsioloogia, geograafia, linnaetnograafia ja palju muud, pakkudes tugeva kontseptuaalse aluse linnakeskkonna mõistmiseks ja selle kujundamiseks. Programm kestab kaks aastat.

Magistriprogrammi on võimalik astuda kandidaatidel, kes on omandanud bakalaureusekraadi või samaväärse kvalifikatsiooni valdkondades nagu arhitektuur, maastikuarhitektuur, geograafia, ehitus, kunstiajalugu, sotsioloogia, linnaplaneerimine, politoloogia või teised humanitaarteadused.

Tallinna Tehnikakõrgkoolis on võimalik omandada **rakendusarhitektuuri** haridus, mis kestab kokku 3,5 aastat (210 EAP). Programmi lõpetaja saab rakenduskõrghariduse diplomi ning **bakalaureusekraadi**. Õppesse võetakse vastu 25 tudengit.

¹⁸ Vaata täpsemalt [Commission Delegated Decision \(EU\) 2017/2113 of 11 September 2017 amending Annex V to Directive 2005/36/EC of the European Parliament and of the Council as regards evidence of formal qualifications and the titles of training courses \(notified under document C\(2017\) 6054\)Text with EEA relevance.](#)

Erialal õpitakse arhitektuuri projekteerimist ja planeerimist, samas arendatakse teadmisi hoonete tehnilisest toimivusest – energiatarbimisest, akustikast, valgustusest ja sisekliimast. Õpe ühendab arhitektuuri ja insener-tehnilise projekteerimise, keskendudes ehituskonstruktivsele mõtlemisele.

Lisaks pakutakse TTK-s ka rakendusarhitektuuri ettevalmistuskursust, kus õpetatakse joonistamist ja arhitektuurset kompositsiooni. See võib anda rakendusarhitektuuri erialale kandideerimisel omamoodi eelise lisapunktide näol või võimaluse pääseda sisseastumiskatselt täielikult.

TTK rakendusarhitektuuri eriala lõpetajad omandavad **rakendusarhitekti, tase 6** kutsestandardile vastavad teadmised ja oskused, mida aga lõpetamisega automaatselt kaasa ei anta.

– **Maastikuarhitektuur ja keskkonnajuhtimine** (lõpetatud)

Maastikuarhitektuuri ja keskkonna juhtimise õppekava oli 3-aastane (180 EAP) tehnikateaduse **bakalaureuseõpe**, mida nüüdseks enam TalTechis ei pakuta.

Õppekava pakkus tugeva inseneritehnilise baashariduse maastikuarhitektuuri ja keskkonnajuhtimise valdkondades, keskendudes keskkonna planeerimisele, kujundamisele ja juhtimisele. Spetsialiseeruda sai kas **maastikuarhitektuuri** või **keskkonnajuhtimise** erialale. Samuti andis õppekava vajalikud teadmised ja oskused õpingute jätkamiseks maastikuarhitektuuri, tööstusökoloogia või teiste sidusalade magistriõppes

TalTechis on võimalik õppida **arhitektuuri** erialal, mis kujutab endast viieaastast **integreeritud õppeprogrammi** ning mille läbimisel väljastatakse magistrikraad. Õpe ühendab loomingulisuse ja praktilised oskused, pakkudes tugeva aluse arhitektuuri eri valdkondades.

Programm keskendub kolmele peamisele stuudiomoodulile: elamute, ühiskondlike hoonete ja linnaehituse projekteerimisele. Lisaks erialaainetele on õppekava aluseks teoreetiline moodul (nt filosoofia, kunstiajalugu, keskkonnakaitse), visuaalmoodul (nt joonistamine, 3D programmid) ja inseneritehniline moodul (nt matemaatika, ehitusfüüsika, geodeesia).

Arhitektuuri eriala lõpetajad saavad **diplomeeritud arhitekti kutse, tase 7**.

Eesti Maaülikoolis on võimalik omandada haridus keskkonna planeerimise ja maastikukujunduse alal ning maastikuarhitektuuri alal. Esimene on alus teise omandamiseks. Maastikuarhitektuuri õpet pakutakse nii eesti kui ka inglise keeles, viimane millest on tasuline.

– **Keskkonna planeerimine ja maastikukujundus**

Keskkonna planeerimise ja maastikukujunduse õppekava keskendub elukeskkonna terviklikule kujundamisele, ühendades loodusteaduslikud teadmised ja ruumilise planeerimise oskused. Õpingute käigus omandatakse oskused märgata ja siduda maastiku olulisi detaile – teid, rohealaseid, veekoguseid ja linnaruumi elemente – ning kujundada harmoonilisi ja funktsionaalseid avalikke ruume.

See on 3-aastane **bakalaureuseõpe** programm (180 EAP), mis toimub päevases õppes ning kuhu on arvestatud 20 õppekohta.

– **Maastikuarhitektuur**

Maastikuarhitektuuri magistriõppekava valmistab ette spetsialiste, kes suudavad kujundada ja arendada tasakaalustatud ning jätkusuutlikke elukeskkondi. Õpingute käigus omandatakse teadmised ja oskused erinevate maastike – parkide, linnaruumi, haljastuse ning inimese ja looduse koosmõjus kujunevate keskkondade – analüüsimiseks, planeerimiseks ja projekteerimiseks. Eriala ühendab loovuse ja inseneritehnilised lahendused, nõudes nii detailitäpsust kui ka võimekust töötada tervikvisiooniga.

Alates 2024. aastast uuendati maastikuarhitektuuri magistriõppekava struktuuri, viies selle vastavusse IFLA-Euroopa ühtse koolitusraamistiku (*Common Training Framework*) soovitustega. Muudatuste eesmärk on pakkuda paindlikumaid õppimisvõimalusi, võimaldades osaleda õppetöös valitud ainetes,

mikrokraadi õppes või erialase enesetäienduse vormis. Lisaks laiendati erialaste vabaainete valikut ning loodi paremad võimalused distants- ja osakoormusel õppimiseks. Samuti taotles EMÜ õigust väljastada **diplomeeritud maastikuarhitekti (tase 7) kutsekvalifikatsiooni**.¹⁹

Päevane õpe kestab 2 aastat (120 EAP). Eestikeelses õppes on õppekohti 16, ingliskeelse õppe osas pole õppekohtade piirarvu määratletud.

6.1.1 Lõpetanute arv

Üksikaastate lõikes ei paista erilisi muutusi (Tabel 14), kuid HaridusSilma statistika analüüs näitas mõningaid huvitavaid tähelepanekuid, mis omavad tõenäoliselt märkimisväärset mõju tulevikus läbiviidavatele arhitektuuri kui loomemajanduse valdkonna analüüsidele. See tähendab, et muutused on aset leidnud 2023/24 ja/või 2024/25 õppeaastate jooksul.

Tabel 14. Arhitektuuriga seotud kõrghariduse erialade lõpetajate arv 2020-2023.

		2020	2021	2022	2023
Eesti Kunstiakadeemia		40	44	45	36
Sisearhitektuur	Bakalaureus	14	16	9	10
	Magister	3	9	8	5
Arhitektuur ja linnaplaneerimine	Integreeritud	18	14	23	17
Urbanistika	Magister	5	5	5	4
Euroakadeemia*		19			
Sisearhitektuur	Rakenduskõrgharidus	19	-	-	-
Tallinna Tehnikakõrgkool		22	19	21	14
Rakendusarhitektuur	Rakenduskõrgharidus	22	19	21	14
TalTech		25	24	23	24
Arhitektuur	Integreeritud	21	22	20	24
Maastikuarhitektuur ja keskkonnajuhtimine	Bakalaureus	4	2	3	-
Eesti Maaülikool		22	33	28	34
Keskkonna planeerimine ja maastikukujundus	Bakalaureus	6	12	18	16
Maastikuarhitektuur (EST)	Magister	7	13	7	6
Maastikuarhitektuur (ENG)	Magister	9	8	3	12
KOKKU		128	120	117	108

* Suletud 2020. aastast, vt Eesti Konjunktuuriinstituut. (2021). *Arhitektuurivaldkonna aruanne*.

Allikas: HaridusSilm

Vaadeldavate aastate lõikes ei ole **urbanistika** magistriõppes EKA-s märgata olulisi muutusi lõpetajate arvus, kuid HaridusSilma statistika põhjal ilmneb 2024/25. õppeaastal marginaalne kasv vastuvõetute arvus. Kui varasematel aastatel oli vastuvõtt keskmiselt 6,5 inimest, siis 2023/24 ning 2024/25 õppeaastatel oli see 10. Kuigi selline areng pole otseselt oluline ja ulatuslik muutus, võisid seda ajendada ja sellega kaasneda mitmed tegurid. Üheks võimalikuks põhjuseks on puhtalt suurenenud huvi eriala vastu, kuid samuti võib kasvu mõjutada programmi rahastusmudel. Kuna tegemist on ingliskeelse tasulise õppekavaga, võimaldab see ülikoolil suurendada omavahenditest saadavat rahastust, mis on eriti oluline arvestades viimaste aastate

¹⁹ Täpsem info on leitav veebilehel https://www.emu.ee/userfiles/emu2015/landscape_Master_programme_EST_2024-6-04_FINAL.pdf.

keerulist majanduslikku olukorda ja kõrgharidusasutuste toetuste vähenemist, sealhulgas 2025. aastaks kavandatud sihttoetuste kärped ning potentsiaalne tegevustoetuse külmutamine mõned aastad hiljem.

Teine viimase kahe õppeaasta statistikas esile tõusnud muutus, mida Tabel 14 ei kajasta, on TTK **rakendusarhitektuuri** õppe vastuvõetute arvu vähenemine. Varasemate aastate lõikes on vastuvõetute arv olnud stabiilselt vahemikus 25–35, kuid 2023/24 õppeaastal langes see vaid viie üliõpilaseni ning 2024/25 õppeaastal ei võetud vastu ühtegi tudengit. Selle muutuse põhjuseid võib olla samuti mitmeid, sealhulgas võimalikud muudatused õppekava sisus, vähenenud huvi valdkonna vastu või laiemad majanduslikud ja ühiskondlikud tegurid, mis on mõjutanud üliõpilaste valikuid ja õppekavade atraktiivsust. Samuti võib vastuvõetute arvu vähenemist mõjutada juba õppivate üliõpilaste arvukus, kuigi see on viimase viie aasta jooksul märkimisväärselt langenud – kui 2019/20. õppeaastal oli õppekaval 129 üliõpilast, siis 2024/25. õppeaastal on see arv kahanenud vaid 63-ni.

Parema ülevaate arhitektuurivaldkonnas hariduse omandanud spetsialistide arvukuse trendidest saame analüüsides toimunud muutusi nelja-aastaste perioodide lõikes (**Tabel 15**). Märkimisväärsim muutus on **magistriõppe ja integreeritud õppe lõpetanute arvu tõus** – kui 2016–2019. aastatel lõpetas neid 189, mis oli sarnane eelnevale perioodile, siis 2020–2023. aastatel on see arv tõusnud 268-ni. See kajastab nii ankeetküsitluses esitatud kommentaare kui ka intervjuudes esile toodud seisukohti, mille kohaselt on turul märgata arhitektide ületootmise märke, mis võib viidata pakkumise ja nõudluse tasakaalu nihkumisele valdkonnas.

Tabel 15. Arhitektuuriga seotud kõrghariduse erialade lõpetajate arv nelja-aastaste perioodide lõikes 2008-2023.

	2008- 2011	2012- 2015	2016- 2019	2020- 2023
Kokku magistriõppe ja integreeritud õpe	132	187	189	268
Arhitektuur, Urbanistika (EKA, TalTech)	51	94	107	178
Maastikuarhitektuur (EMÜ, EKA, TalTech)	75	79	74	65
Sisearhitektuur (EKA)	6	14	8	25
Kokku bakalaureuseõpe, rakenduskõrgharidus	627	287	257	205
Rakendusarhitektuur (TTK)	103	108	82	76
Sisearhitektuur (EKA, Euroakadeemia)	325	157	84	68
Maastikuarhitektuur, Keskkonna planeerimine ja maastikukujundus (EMÜ, TalTech)	199	22	91	61

Allikas: HaridusSilm

Märkus: Halliga on märgitud need asutused, kus antud õpet enam ei pakuta.

Õppekavade lõikes on suurim kasv toimunud just arhitektuuri ja urbanistika õppekavade lõpetajate hulgas, st EKA arhitektuuri ja linnaplaneerimise ning urbanistika ning TalTechi arhitektuuri õppe lõpetajate seas.

Sisearhitektuuri magistriõppekava lõpetanute arv on võrreldes eelmise perioodiga kasvanud enam kui kolmekordselt – 2016–2019. aastatel oli lõpetajaid 8, kuid 2020–2023. aastatel juba 25. Mõnevõrra on vähenenud lõpetanute arv maastikuarhitektuuri magistriõppes, mis on ootuspärane, arvestades, et varasemalt pakkusid seda lisaks EMÜ-le ka EKA (viimati 2012–2015) ja TalTech (viimati 2016–2019), kuid nüüd on see koondunud vaid EMÜ-sse.

Samal ajal on **langenud bakalaureuse- ja rakenduskõrgharidusõppe lõpetanute arv, tõenäoliselt suure osas magistrikraadi omandamise kasvu arvelt**. Kuigi rakendusarhitektuuri lõpetajate arv on seni püsinud üsnagi stabiilsena, võib järgmises nelja-aastases perioodis oodata langust vastuvõetute arvu raugemise tõttu. Bakalaureusekraadi omandanute arv on vähenenud ka sisearhitektuuri ja maastikuarhitektuuri õppes. Sisearhitektuuri bakalaureusetaseme omandanute arv vähenes ka 2020. aastal Euroakadeemia sulgemise

tõttu, kus sai omandada rakenduskõrghariduse sisearhitektuuris. Maastikuarhitektuuri bakalaureuseõpet pakuti TalTechis viimati 2022. aastal, mis võis samuti langust mõjutada.

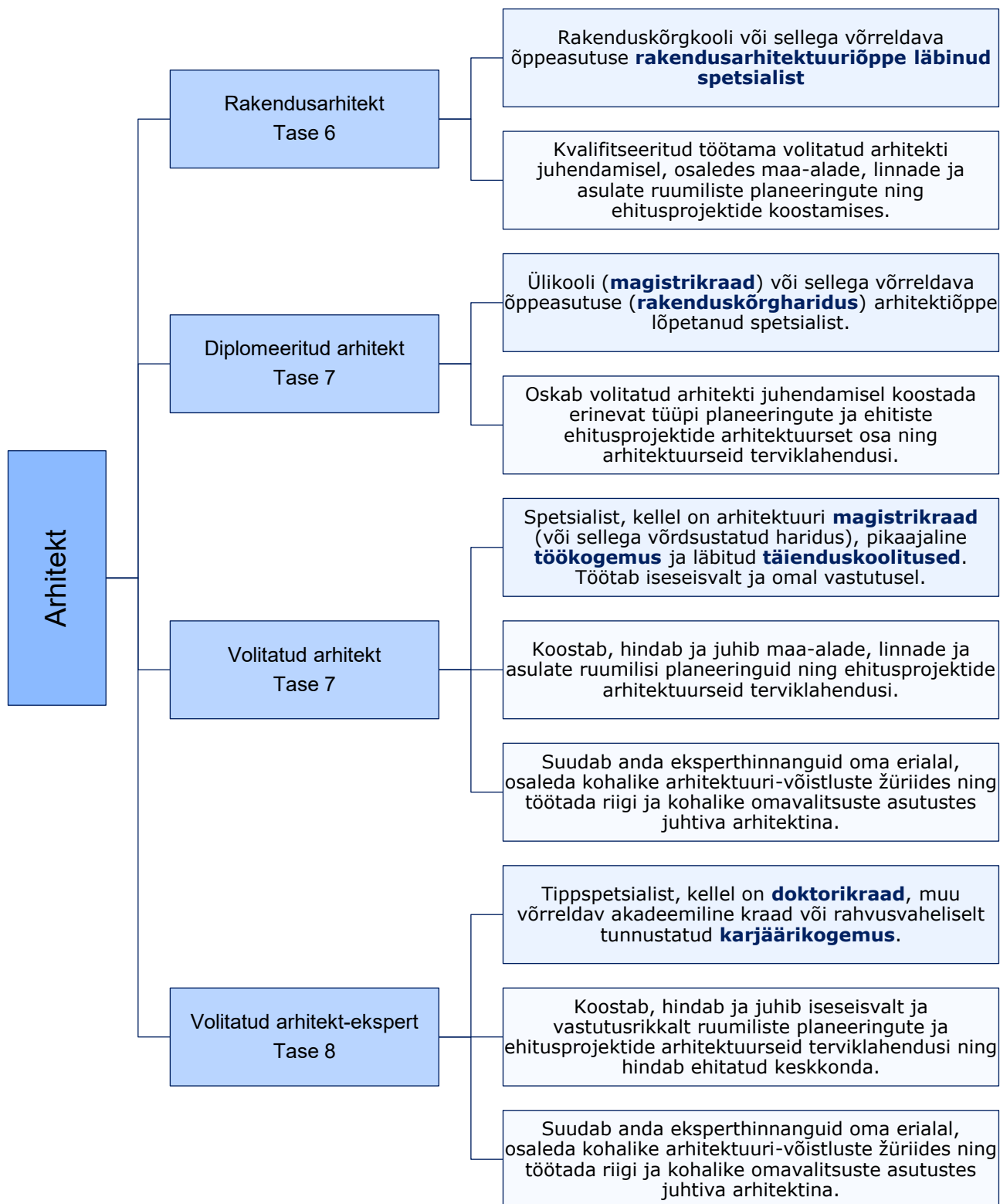
See trend haakub aga üldise tasemehariduse arenguga – võrreldes 2008. aastaga on bakalaureusekraadi omandanute arv kõikides haridusvaldkondades kokku vähenenud enam kui tuhande inimese võrra, samas kui magistrikraadi omandanute arv on kasvanud enam kui tuhande võrra. Need muutused viitavad kõrgema astme hariduse järjest suuremale tähtsusele ja atraktiivsusele viimase kahekümne aasta jooksul.

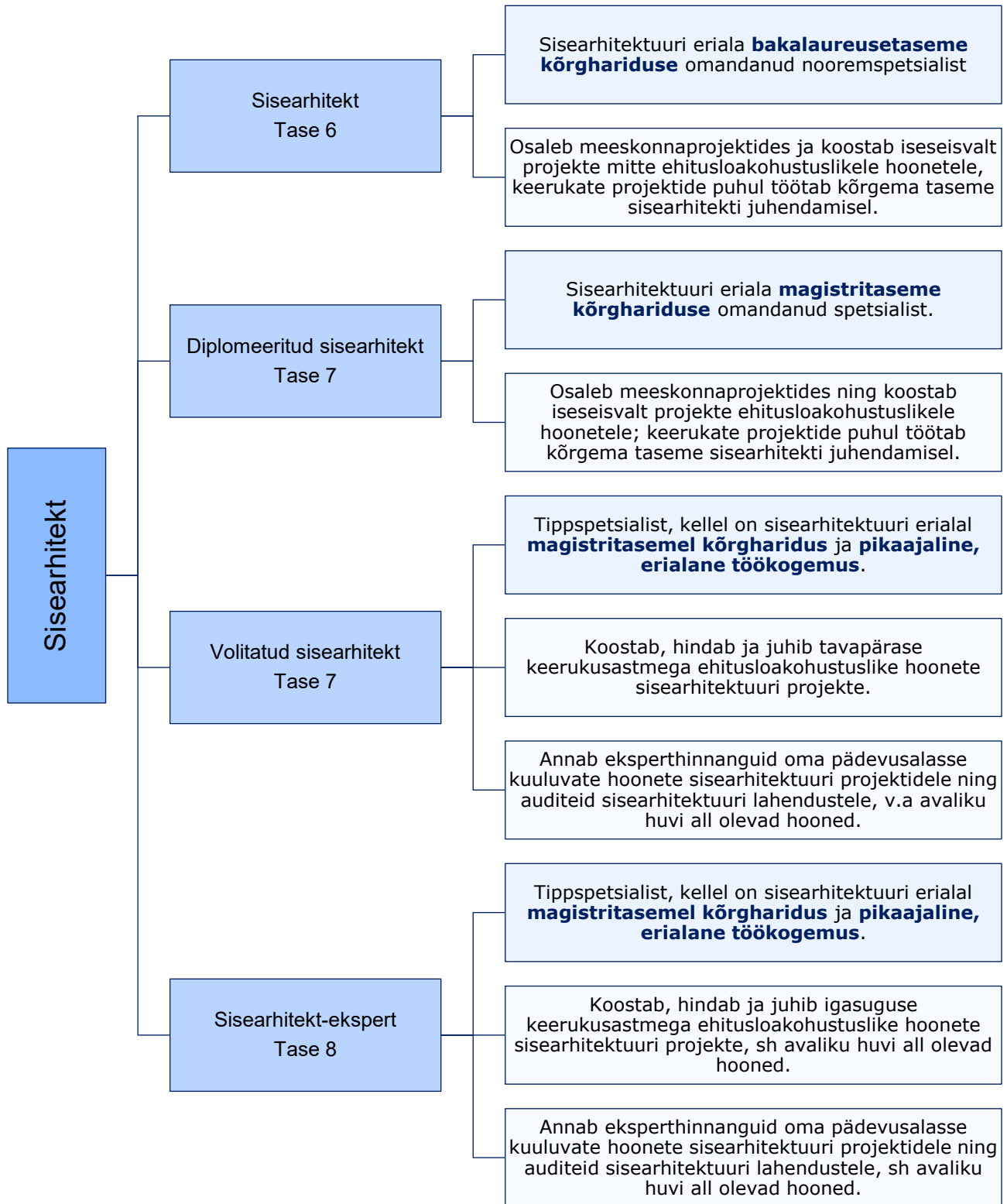

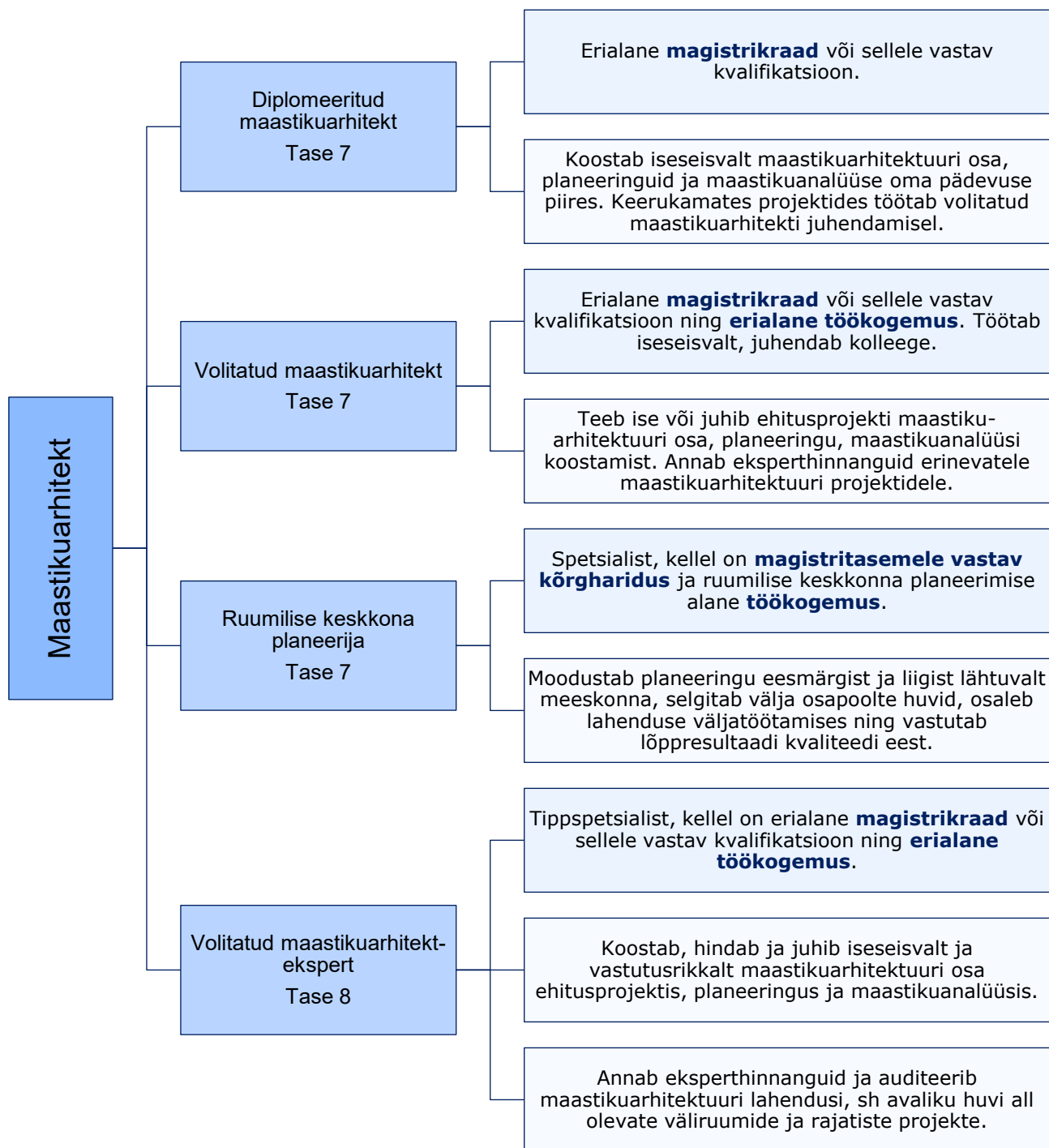
6.1.2 Kutsetasandid

Eestis pakutavad arhitekti kutsekvalifikatsioonid määravad kindlaks professionaalsed nõuded ja oskused, mis on vajalikud arhitektuurivaldkonnas tegutsemiseks. Need kvalifikatsioonid aitavad tagada, et arhitektid omavad vajalikke teadmisi ja praktilisi oskusi, et töötada erinevates arhitektuuri valdkondades, alates projekteerimisest kuni linnaplaneerimiseni.

Erinevad kutsestandardid arhitektile, sisearhitektile ja maastikuarhitektile on järgmised:

6.1.3 Täienduskoolitused

EKA-s pakutakse arhitektuuri valdkonnas ka täiendkoolitusi, mis võivad endast kujutada mikroraadiprogrammi või erinevaid lühikursusi. 2025. aastal pakutakse sisearhitektuuri ja -kujunduse valdkonnale keskenduvaid lühikursuseid nagu *Vorm, värv ja valgus ruumis*, *Mööbel – proportsioon, materjal ja joonis* ning *Köögi kavandamise põhialused*. Maastikuarhitektuuri valdkonnaga on seotud lühikursus *Praktiline ruumiloome linnas kui elukeskkonnas*.

Arhitektuuri valdkonnaga seotud mikroraade on kaks: **arhitektuuri konserveerimise ja restaureerimise** ning **linnamaastikud**. Esimest pakutakse nii täienduskoolituse kui ka mikroraadina, mille õpe toimub mikroraadiprogrammi õppekava alusel ning samas õppegrupis. Erinevus seisneb selles, et

mikroraadiprogrammi õppijad peavad lisaks loengutele ja õppekäikudele sooritama ka ainepunkti ülesandeid, mis nõuavad 356 tundi iseseisvat tööd.

- **Arhitektuuri ja konserveerimine ja restaureerimine** (23 EAP) on mõeldud spetsialistidele, kes soovivad süvendada oma teadmisi ja oskusi ajalooliste hoonete ja kultuuripärandi objektide kaitse ja restaureerimise valdkonnas ning kes ei ole omandanud EKA muinsuskaitse ja konserveerimise bakalaureuse ja/või magistrikraadi. Täpsemalt, kursusele on oodatud arhitektid, ehitusinsenerid, kunstiajaloolased, restauraatorid, riigiasutuste, omavalitsuste ja muinsuskaitse institutsioonide töötajad, mälestiste omanikud jt. asjahuvilised.

Muinsuskaitse valdkonnas tegutsemiseks on vajalik pädevustunnistus, mille saamiseks tuleb läbida restaureerimisalane täiendkoolitus. Arhitektile tuleb muinsuskaitse ja restaureerimise täiendkoolitus kasuks ära, kuna see laiendab nende professionaalset pädevust ja oskusi ajalooliste hoonete ja kultuuripärandi objektide restaureerimise valdkonnas. See omakorda võimaldab arhitektidel tegutseda muinsuskaitseprojektides ja koostada restaureerimisprojekte, mis vastavad kõigile seadusandlikele ja professionaalsetele nõudmistele, pakkudes uusi võimalusi tööks väärtuslike ja unikaalsete objektidega.

Arhitektuuri konserveerimise ja restaureerimise mikroraadiprogrammi õppekava, mille maht on 242 akadeemilist tundi, hõlmab teemasid nagu Eesti arhitektuuriajalugu, muinsuskaitse alused, allikad ja uurimine, projekteerimine ja planeerimine, ajaloolised materjalid ja tehnoloogiad, ajalooliste hoonete restaureerimine, interjöörid ajaloolistes hoonetes, muinsuskaitse järelevalve, mälestised ja keskkond, ning eriala praktikumid.

- **Linnamaastikud** (16 EAP) on maastikuarhitektuuri mikroraadiprogramm, mis keskendub tiheasustusalade kujunemisele ja inimese suhtele ruumiga, pakkudes süvitsi mõistmist linnamaastike planeerimisest ja kujundamisest. Õppijad omandavad teadmisi maastikuarhitektuuri teooriatest ja ideoloogiatest ning eriala rollist sotsiaalsete ja ökoloogiliste väljakutsete lahendamisel, eriti kliimamuutuste kontekstis. Programm rõhutab iga inimese osalust elukeskkonna kujundamises, andes osalejatele oskused ja teadmised, et mõtestada ja mõjutada kaasaegseid linnamaastikke.

Mikroraadiprogramm koosneb kaheksast 2 EAP mahuga moodulist, mis hõlmavad maastikuarhitektuuri eri tahke – alates teoreetilistest ja ajaloolistest käsitlustest kuni praktiliste oskusteni. Õppekava pakub põhjalikku ülevaadet maastiku-uuringutest, linnaökoloogiast, dendroloogiast, mullateadusest, maastikuhooldusest, maastikuehitusest ning linnadisainist, tagades interdistsiplinaarse ja rakendusliku õpikogemuse.

6.1.4 Huviharidus

Arhitektuurikool (MTÜ Ruumiharidus) pakub 2011. aastast lastele ja noortele vanuses 7-19 ruumivaldkonna huviharidust, mis võimaldab mänguliselt uurida ruumi ning elukeskkondi. Huvitundide õpetajad on väljakoolitatud EKA-s, Võrumaa Arenduskeskuses ja Viljandi Kultuuriakadeemias. Tunnid toimuvad Tallinnas, Rae vallas ja Tartus. 2024/2025. õppeaastal on õppetasu 360 eurot.

Huvitundides analüüsivad lapsed ja noored oma elukeskkonda ning selle kasutusvõimalusi, õppides märkama ja uurima ümbritsevat ruumi ning arvestama erinevate seisukohtadega. Arutelud hõlmavad nii filosoofilisi mõtisklusi kui ka argumenteeritud väitlusi, arendades osalejate iseseisvat ja kriitilist mõtlemist. Praktilistes tegevustes loovad osalejad oma visioone paremast elukeskkonnast, visandavad ideid ning ehitavad makette. Kasutatakse erinevaid materjale ja tehnikaid, et arendada käelisi oskusi, eksperimenteerimisjulgust ja visuaalset kirjaoskust. Lisaks analüüsitakse loodud ideede mõju ümbritsevale keskkonnale, hinnatakse nende jätkusuutlikkust ning seda, kuidas need mõjutavad inimeste harjumusi ja sobituvad olemasolevasse linnaruumi.

2023/2024. õppeaastal valmis koostöös Eesti Rahvusringhäälinguga ka lastele ja noortele suunatud arhitektuuriteemaline sari „**Arhitektuurime**.“ Sari räägib noortele omases keeles elukeskkonnast ning selle

loomisest, kuid on sellegipoolest sobilikud igas vanuses ruumihuvilistele. Sarja osad on saadaval Arhitektuurikooli kodulehel²⁰.

Arhitektuurikooli õppijate arv on viimaste aastate jooksul püsinud üsnagi stabiilsena, mõndade kõikumistega aastate lõikes. Üldiselt on märgata väikest tõusu õpilaste arvus. Kui 2019/2020. õppeaastal oli õpilaste arv 111, siis 2021/2022. õppeaastal oli see 114 ning 2023/2024. õppeaastal juba 117²¹.

6.2 Insener-tehniline projekteerimine

Insener-tehnilist projekteerimist kui loomemajanduse arhitektuurivaldkonna sidustegevusala haridust saab Eestis omandada Eesti Kunstiakadeemias, Tallinna Tehnikakõrgkoolis, Tallinna Tehnikaülikoolis (TalTech), Eesti Maaülikoolis ning Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias. Need programmid keskenduvad otseselt hoonete ja rajatiste projekteerimise, püstitamise, laiendamise ja rekonstrueerimise, sh lammutamise ja restaureerimise valdkonna spetsialistide väljakoolitamisele. Kuigi muinsuskaitse, konserveerimise ja pärandtehnoloogia õppekavad võib sisuliselt käsitleda arhitektuurivaldkonna osana, on need käesolevas analüüsis esitatud sidusvaldkonna all, kuna põhivaldkonna erialad keskenduvad otsesemalt kitsalt arhitektuuri kui projekteerimis- ja ruumiloomelasele tegevusele.

Eesti Kunstiakadeemias on võimalik õppida **muinsuskaitse ja konserveerimise** erialal, mis on ainulaadne kõrghariduse programm Eestis muinsuskaitse ja restaureerimise alal. Muinsuskaitse ja konserveerimise eriala hõlmab nii arhitektuurimälestiste kui ka kunstimälestiste konserveerimist ja restaureerimist.

See on tihedalt seotud ka ehitusliku insener-tehnilise projekteerimise valdkonnaga ehk arhitektuuri sidustegevusalaga, kuna ajalooliste hoonete ja keskkondade säilitamine, restaureerimine ja kohandamine nõuavad inseneritehnilisi lahendusi (nt konstruktsioonide tugevdamine, tänapäevaste tehniliste lahenduste integreerimine ajaloolisse arhitektuuri). Samas on ka seos arhitektuuri kui loomemajanduse põhivaldkonnaga, kuna see nõuab loovust ajalooliste hoonete ja kunstipärandi säilitamisel, kus tuleb oskuslikult ühendada esteetilised lahendused ja kultuuriväärtuste kaitse.

Muinsuskaitse ja konserveerimise eriala saab õppida **nii bakalaureuse ja magistri tasandil kui ka mikrokraadiprogrammina**. Bakalaureuseõppe kolmeaastase õppe käigus saab spetsialiseeruda arhitektuuri- või kunstimälestiste konserveerimisele. Kaheaastane magistriõpe on avatud neile, kellel on taust muinsuskaitse, restaureerimise või pärandiuuringutega seotud erialadel, nagu ajalugu, arhitektuur, kultuurantropoloogia, ehitus, kunst, disain või sellega seotud töökogemus. Mikrokraadiprogramm on arhitektuuripärandi konserveerimise ja restaureerimise aluspõhimõtetele keskenduv programm, mis hõlmab 598 akadeemilist tundi (23 EAP).

Sarnast haridust saab omandada ka **Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias, Pärandtehnoloogia** erialal. Selle eriala õpilane tunneb hästi traditsioonilise käsitöö tehnikaid ja materjale ning oskab neid loovalt kasutada praegusaja elukeskkonna paremaks muutmisel.

Rakenduskõrgharidusõpe kestab kokku neli aastat, hõlmates 240 EAP-d ning on tasuta. Spetsialiseerumist saab valida tekstiili, ehituse, metallitöö või ringtehnoloogia erialade vahel. Ehituslik insener-tehnilise projekteerimise tegevusala raames on kõige sobivam spetsialiseerumine just ehituse erialale, mis toimub sessioonõppe vormis. Ehituse eriala õppekohtade arv on 10.

Ehituse erialal omandatakse põhjalikud teadmised kohaliku ehituspärandi ajaloost, materjalidest ja konstruktsioonidest. Õpingud annavad praktilise ülevaate looduslikest ehitusmaterjalidest ning traditsioonilistest ehitusvõtetest, keskendudes eriti palkehitud ehitusele. Samal ajal tutvutakse ka kaasaegsete ehitusmeetodite ja töövahenditega. Erialaselt olulisel kohal on pärandihoiu ja restaureerimisega seotud õppeained, mis aitavad mõista ajaloolise ehituskeskkonna säilitamise põhimõtteid. Õppeprotsess arendab nii käelisi oskusi kui ka projekteerimise ja insener-tehnilisi

²⁰ Saade ning täpsem teave projekti osaliste kohta on leitav veebilehel <https://www.arhitektuurikool.ee/saated/>.

²¹ HaridusSilm, <https://haridussilm.ee/ee/huviharidus/huviharidus/huvikoolid>.

pädevusi. Vilistlased töötavad erinevates valdkondades, sealhulgas nii ehituses, restaureerimises, projekteerimises kui ka muuseumides, nõustamises ning ehitus- ja puukäsitööstuse õpetamises.

Eesti Maaülikoolis saab õppida kahel insener-tehnilisel erialal, milleks on Maaehitus ning Vesiehitus ja veekaitse. Mõlemad programmid on 5 aastase kestusega integreeritud bakalaureuse- ja magistriõppe programmid, hõlmates 300 EAP-d.

– Maaehitus

Maaehituse õppekaval omandatakse teaduspõhised teadmised ja praktilised oskused hoonete ja rajatiste projekteerimiseks nii linna- kui maapiirkondades. Õpitakse kavandama ja lahendama inseneritehnilisi ning tehnoloogilisi väljakutseid, arvestades maaelu eripärasid põllumajanduses, metsanduses ja kalanduses. Omandatud oskusi rakendatakse näiteks inseneribüroodes, maaettevõtetes ja talupidajate koostööpartneritena, aidates kujundada kestlikku ja toimivat elukeskkonda.

Lõpetajale väljastatakse ehitusteaduse magistrikraad. Õppekohtade arv on 35.

Maaehituse integreeritudõppe lõpetaja saab **diplomeeritud ehitusinseneri esmakutse, tase 7.**

– Vesiehitus ja veekaitse

Vesiehituse ja veekaitse integreeritudõppe on ehitusinseneriõppe, kus omandatakse teadmised ja oskused veevarustuse ja kanalisatsiooni süsteemide projekteerimiseks, ehitamiseks ning haldamiseks. Õpitakse leidma säästlikke ja kliimakindlaid lahendusi, et tagada puhas joogivesi ning reo- ja sademevete ohutu juhtimine keskkonda. Tegeldakse ka veega seotud rajatiste, nagu paisjärvede ja purskkaevude, kavandamise ning veemajanduse strateegilise arendamisega. Veetehnika ja hoone tehnosüsteemide insenerid tagavad hoonete veevarustuse, kanalisatsiooni ja sisekliima toimimise, projekteerides vastavaid süsteeme ja puhastusprotsesse.

Õppekava ühendab ehitusinseneri baashariduse ja veeinseneeria erialateadmised, mida **tunnustab Eesti Ehitusinseneride Liit mitme vesiehituse ja veevarustuse esmakutsega.**

Lõpetajale väljastatakse magistrikraad. Õppekohtade arv on 20.

Vesiehituste ja veekaitse integreeritud õppe lõpetaja saab Ehitusinseneride Liidu kaudu taotleda **esmakutse.**

Tallinna Tehnikakõrgkool on Eesti vanim ja suurim tehnikavaldkonna rakenduskõrgkool. Võimalik on omandada erialast haridust kahel erineval rakenduskõrgharidusõppel, milleks on hoonete ehitus ja teedehitus. Mõlemad õppekavad kestavad 3,5 aastat ning hõlmavad 210 EAP-d. Peale bakalaureuseõppe lõpetamist on võimalik jätkata õpinguid magistris Eestis või välismaal.

– Hoonete ehitus

Õppekava annab põhjalikud teadmised ehitustehnoloogiast, ehitusseadusandlusest, materjalidest, projekteerimisest ja ehitusprotsessi juhtimisest. Samuti omandatakse oskused hoonete haldamiseks, ettevõtluseks ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogiate kasutamiseks, arendades samal ajal ka inseneritöök vajalikke suhtlus- ja juhtimisoskusi.

Programmi saab minna nii päeva- kui ka sessioonõppesse. Mõlemasse on arvestatud 35 õppekohta.

Hoonete ehituse bakalaureuseõppe lõpetaja saab **ehitusinseneri esmakutse, tase 6.**

– Teedehitus

Õppekava keskendub tee-ehituse materjalide ja tehnoloogiate põhjalikule tundmisele ning teekonstruktsioonide projekteerimisele 2D ja 3D ruumis. Õpingud hõlmavad inseneritehnilisi aineid, ettevõtluse ja majanduse aluseid, eelarvestamist, inseneriprogramme, ehitus- ja keskkonnaseadusi

ning kvaliteedijuhtimist. Samuti pakutakse teadmisi ehitusjärelvalve ning teede hoolduse ning korrashoiu põhimõtete kohta.

Teedehituse haridus on tihedalt seotud maastikuarhitektuuriga, kuna teede projekteerimisel tuleb arvestada nii funktsionaalsuse kui ka keskkonna ja esteetika nõudmistega. Maastikuarhitektid ja teedehituse insenerid teevad sageli koostööd, et tagada teede integreerimine ümbritsevasse loodusesse ja linnakeskkonda, arvestades sealsete looduslike ja kultuuriliste väärtustega.

Programmi saab minna nii päevaõppesse, kuhu pakutakse 25 õppekohta, kui ka sessioonõppesse, kuhu on arvestatud 30 õppekohta.

Teedehituse bakalaureuseõppe lõpetaja saab **teedeinseneri esmakutse, tase 6**. Paariaastase töökogemuse järel on lõpetajal võimalik taotleda **teedeinseneri täiskutse, tase 6**.

TalTechis on võimalik õppida kahel valdkonnaga seotud erialal, milleks on ehitiste projekteerimine ja ehitusjuhtimine ning hoonete sisekliima ja veetehnika. Mõlemad on 5-aastased integreeritud õppeprogrammid.

– Ehitiste projekteerimine ja ehitusjuhtimine

Õppekava annab põhiteadmised konstruktsioonidest, ehitusmaterjalidest ja ehitusfüüsikast, keskendudes energiatõhususele, ehitustehnoloogiale ja juhtimisele. Õpingud hõlmavad ka modelleerimistarkvara kasutamist (FEM, CAD, BIM) ning piirdetarindite soojus- ja niiskusfüüsikat.

Võimalik on spetsialiseeruda järgmistele suundadele: ehitiste projekteerimine, ehitusjuhtimine, ehitiste restaureerimine või ehitiste projekteerimine ja arhitektuur. Kuigi kõik suunad puutuvad arhitektuuri kui põhivaldkonnaga ja selle spetsialistidega kokku, on ehk kõige enam arhitektuurse loome elluviimisega otseselt seotud **ehitiste projekteerimise** ning **ehitiste projekteerimise ja arhitektuuri suunad**. Ehitiste restaureerimise suund on enam seotud muinsuskaitse ja konserveerimise erialaga EKA-s ning Pärandtehnoloogia erialaga TÜ Viljandi Kultuuriakadeemias.

Õpe toimub päevases õppes, kestab kokku viis aastat (300 EAP), mille lõpetamisel saadakse tehnikateaduste magistrikraad.

Ehitiste projekteerimise ja ehitusjuhtimise õppe lõpetaja saab lisaks magistrikraadile ka **diplomeeritud ehitusinseneri 7. taseme esmakutse**.

– Hoonete sisekliima ja veetehnika

Õppekava keskendub hoonete sisekliima, veetehnika ja energiatõhususe süsteemide projekteerimisele, et tagada hoonete tehnosüsteemide tõhus toimimine. Õpe hõlmab kütte-, jahutus- ja ventilatsioonisüsteemide projekteerimist, veevarustust ja reoveepuhastust. Lisaks arendatakse oskusi, kuidas kavandada energiatõhusaid hooneid, mille tehnosüsteemid on oskuslikult loodud ja hooldatud.

Õpe toimub päevases õppes, kestab kokku viis aastat (300 EAP), mille lõpetamisel saadakse magistrikraad.

Hoonete sisekliima ja veetehnika õppe lõpetaja saab **diplomeeritud veevarustus- ja kanalisatsiooni- või kütte-, ventilatsiooni- ja jahutusinseneri esmakutse, 7. tase**.

– Teedehitus ja geodeesia

Teedehituse ja geodeesia õppekava annab põhjalikud teadmised ja oskused kaasaegse taristu, sealhulgas teedevõrgu projekteerimise, ehitamise ja hooldamise valdkonnas. Õppekava jaguneb kaheks peerialaks: **teedehitus** ja **ehitusgeodeesia**. Arhitektuuri sidustegevusalana on pigem seotud teedehituse suund, kus saab spetsialiseeruda kas teedehitusele või sillaehitusele, õppides teede ja sildade projekteerimist, ehitamist, hooldamist, samuti ehitustööde juhtimist, liikluskorraldust, -ohutust ja teedevõrgu planeerimist. Ehitusgeodeesia valdkond keskendub teede ja hoonete ehituses

vajalikele mõõdistustöödele, ehitiste ja nende osade täpsetele paigaldusmärkidele looduses ning jooksvatele kontrollmõõdistustele ehituse valmimisel.

Õpe toimub päevases õppes, kestab kokku viis aastat (300 EAP), mille lõpetamisel saadakse magistrikraad.

Teedehitus ja geodeesia õppe lõpetaja saab **teedeinseneri 7. taseme (ehitusgeodeesia spetsialiseerudes geodeedi) esmakutse**.

– Hooned ja ehitised

Hoonete ja rajatiste **magistriõppekava** on Eestis ainulaadne, kuna pakub ainsana võimalust omandada ehitusalane magistrikraad, mis on vajalik 7. taseme diplomeeritud inseneri kutse taotlemiseks.

Õppekava pakub laia valiku peerialasid, kus on võimalik süveneda hoonete energiatõhususse, sisekliimasse ja tehnosüsteemidesse, kinnisvara korrashoidu, teede- ja sillaehitusse, vee- ja keskkonnatehnikasse, ehitusgeodeesiasse, ehitiste projekteerimisse ning ehitusjuhtimisse.

Õpe toimub päevases õppes ning kestab 2 aastat (120 EAP).

Hoonete ja rajatiste magistriõppe lõpetaja saab, vastavalt spetsialiseerimise suunale, **7. taseme inseneri esmakutse**. Näiteks ehitiste projekteerimise suuna lõpetaja saab ehitusinseneri 7. taseme esmakutse, samas kui vee- ja keskkonnatehnika suuna lõpetaja saab diplomeeritud veevarustus- ja kanalisatsiooniinseneri 7. taseme esmakutse.

6.2.1 Lõpetanute arv

Sarnaselt arhitektuurivaldkonna õppekavadega pole 2020-2023 perioodil insener-tehnilise projekteerimise hariduse lõpetanute arvus täheldada märkimisväärseid muutusi (Tabel 16), kuid neid võib oodata lähitulevikus. TTK **hoonete ehituse** ja **teedehituse** õppekavadel on viimastel aastatel vastuvõetute arv järsult vähenenud. Kui hoonete ehituse erialal oli varasemalt stabiilselt ligi 60 uut üliõpilast aastas, siis 2023/24. õppeaastal langes see 14-ni ning 2024/25. aastaks vastuvõttu enam ei toimunud. Teedehituse õppekaval on langus olnud sama drastiline: varasema 50+ vastuvõetud üliõpilase asemel oli 2023/24. õppeaastal neid vaid kolm ning 2024/25. aastal enam kedagi vastu ei võetud. Sarnane olukord oli tuvastatav TTK rakendusarhitektuuri õppekavaga, mis viitab võimalikele sarnastele teguritele: võimalikud muutused õppekavas, vähenenud huvi valdkonna vastu ning laiem majanduslik ja ühiskondlik kontekst, mis on mõjutanud nii üliõpilaste erialavalikuid kui ka õppekavade jätkusuutlikkust.

Tabel 16. Ehitusliku insener-tehnilise valdkonnaga seotud kõrghariduse erialade lõpetajate arv 2020-2023.

		2020	2021	2022	2023
TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia		6	8	6	24
Pärandtehnoloogia	Rakenduskõrgharidus	6	8	6	24
Eesti Maaülikool		21	13	14	17
Maaehitus	Integreeritud	18	13	9	13
Vesiehitus ja veekaitse	Integreeritud	3	-	5	4
Eesti Kunstiakadeemia		16	11	11	9
Muinsuskaitse ja konserveerimine	Bakalaureus	7	9	4	7
	Magister	9	2	7	2
Tallina Tehnikakõrgkool		67	60	77	68
Hoonete ehitus	Rakenduskõrgharidus	43	38	41	47

Teedehitus	Rakenduskõrgharidus	24	22	36	21
TalTech		113	113	120	110
Ehitiste projekteerimine ja ehitusjuhtimine	Integreeritud	57	64	63	64
Hoonete sisekliima ja veetehnika	Integreeritud	17	11	10	4
Teedehitus ja geodeesia	Integreeritud	3	11	13	4
Hooned ja rajatised	Magister	36	27	34	38
KOKKU		223	205	228	228

Allikas: HaridusSilm.

TalTechi integreeritud õppekavad **ehitiste projekteerimine ja ehitusjuhtimine** ning **teedehitus ja geodeesia** liiguvad vastupidises suunas võrreldes TTK insener-tehniliste õppekavadega. Ehitiste projekteerimise ja ehitusjuhtimise erialal on vastuvõtute arv järjepidevalt suurenenud – kui 2019/20. õppeaastal oli see 112, siis 2023/24. õppeaastal juba 137 ning 2024/25. aastal 144. See viitab insener-tehnilise haridusega spetsialistide arvu kasvule lähiaastatel. Samal ajal on teedehituse ja geodeesia õppekava lõpetajate arv püsinud viimase viie aasta jooksul stabiilsena, hoolimata väikestest kõikumistest. Oluline muutus on toimunud aga vastuvõtute arvu osas – 2024/25. õppeaastal oli see 43, mis on viimase viie aasta kõrgeim näitaja. See viitab, et ka selles valdkonnas on oodata lõpetanute arvu kasvu.

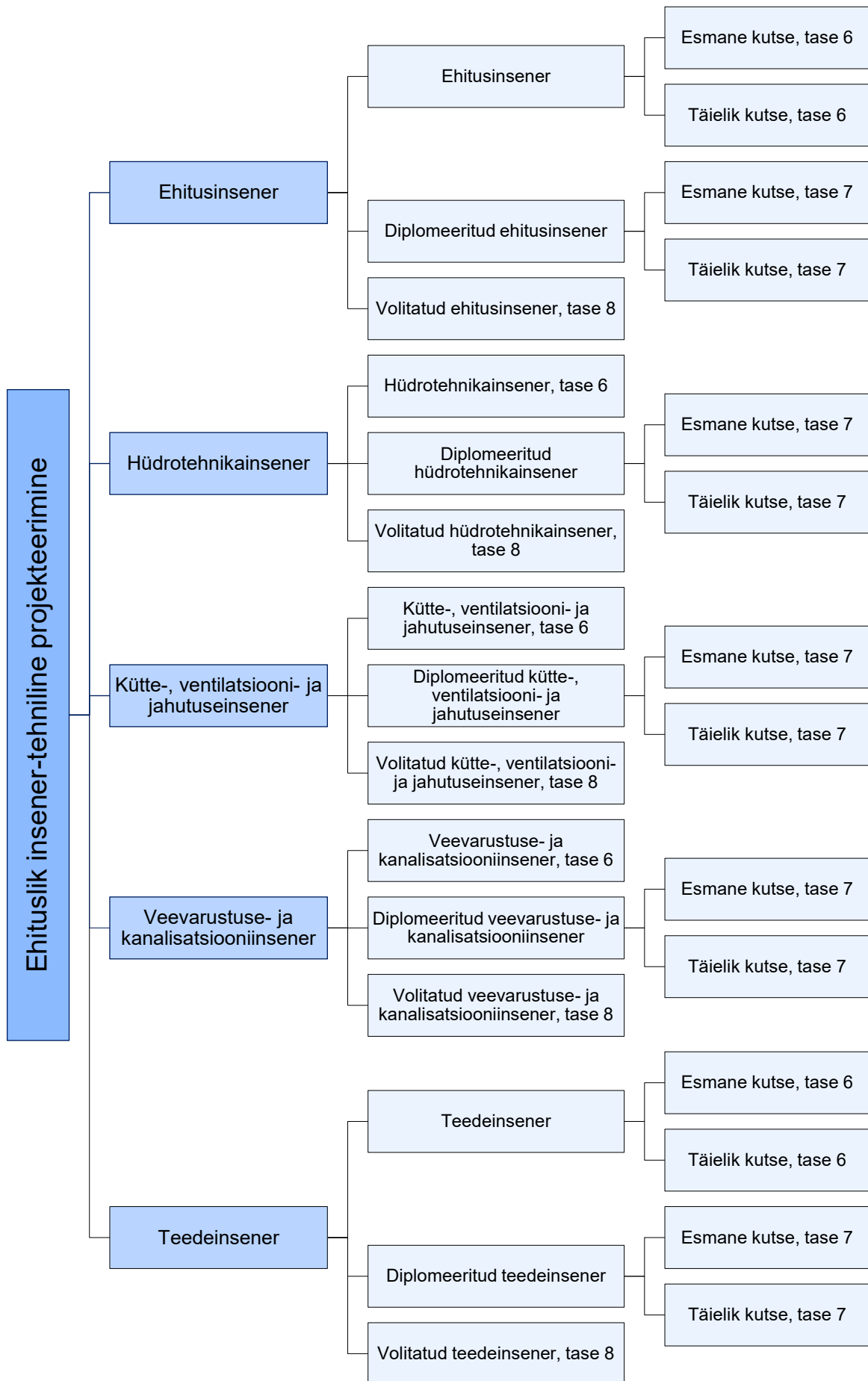
Ehitusinseneride ja projekteerimise spetsialistide arvu kasv on positiivne areng, eriti arvestades arhitektuurivaldkonna lõpetanute järsku suurenemist viimastel aastatel. See viitab tasakaalustatumale tööjõuprognosile, kus projekteerimis- ja inseneriteadmistega spetsialistide järelkasv suudab toetada arhitektuurivaldkonna laienevaid vajadusi.

6.2.2 Kutsetasandid

Eestis pakutavad ehitusliku insener-tehnilise projekteerimise kutsekvalifikatsioonid määravad kindlaks professionaalsed nõuded ja oskused, mis on vajalikud edukaks tegutsemiseks ehitussektoris. Need kvalifikatsioonid tagavad, et insenerid omandavad põhjalikud teadmised ja praktilised oskused, et **projekteerida ja kavandada hoonete tehnosüsteeme ning teede ja muu infrastruktuuri lahendusi**, lähtudes energiatõhususe, keskkonnasõbralikkuse ja jätkusuutlikkuse põhimõtetest. Lisaks õpetatakse inseneride jaoks olulisi oskusi, mis võimaldavad lahendada keerulisi ülesandeid ja arendada uusi lahendusi ehitusalastes innovatsioonides, pakkudes tugevaid vundamente hoonete, infrastruktuuri ja keskkonnatehnoloogia arenguks.

Eestis pakuvad kõrgkoolid sageli esmase kutse õppekava lõpetanutele, võimaldades neil oma karjääri alguses professionaalses valdkonnas tegutseda. Esmakutse saamiseks ei ole praktiline töökogemus nõutav, kuid pärast paari aastat töökogemust on võimalik omandada täiendav kutse.

Ehitusliku insener-tehnilise projekteerimisega seotud tegevusala raames on võimalik omandada järgmised kutsekvalifikatsioonid:

7. SWOT analüüs

Käesolev SWOT-analüüs annab koondpildi Eesti arhitektuurivaldkonna hetkeseisust, tuues esile selle tugevused, nõrkused, arenguvõimalused ning ohud. Analüüs on koostatud antud uuringu raames kogutud sisendi põhjal ning tugineb intervjuudele valdkonna spetsialistidega, eelneva loomemajanduse uuringu arhitektuurivaldkonna kaardistuse tulemustele ning muudele varasematele uuringutele²².

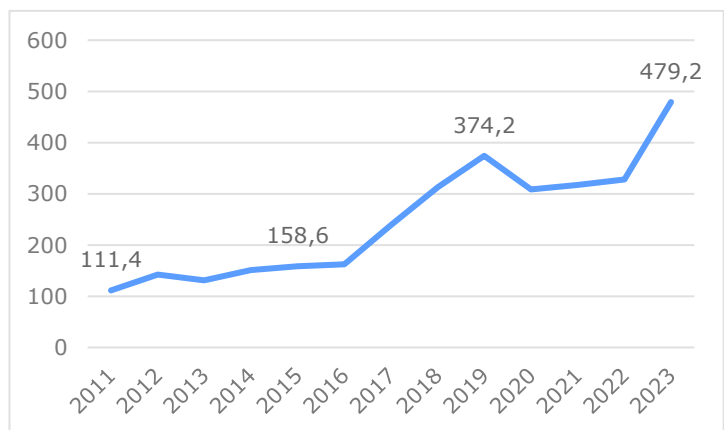

7.1 Tugevused

Tehnoloogiline võimekus ja töö efektiivsus. Automatiseerimine ja digitaalsed tööriistad võimaldavad ühel arhitektil saavutada tulemusi, mis varem eeldasid terve meeskonna panust. See tõstab väikeste büroode konkurentsivõimet ja loob paindlikkust tööturu ja töövormide osas.

Aktiivne äriklientide sektor. Intervjueeritavad tõid esile, et büroohoonete arhitektuur on üks väheseid valdkondi, mis näitab praeguses üldiselt ebastabiilses turuolukorras elavnemise märke. Seda kinnitab ka statistika: büroohooned on jätkuvalt üks aktiivsemaid arhitektuuriteenuste tellimise sektoreid (vt Joonis 6; Joonis 10). See trend näitab, et hoolimata majanduslikust ebakindlusest peavad ettevõtted kvaliteetset ärikeskkonda oluliseks investeerimisvaldkonnaks. Büroohoonete aktiivsus peegeldab arhitektuuri võtmerolli kaasaegsete tööruumide, ettevõtluskeskkondade ja töövõtukultuuri kujundamisel.

Joonis 10. Büroohoonete ehitusmaht, 2011–2023 (mln €).

Allikas: Statistikaamet, EH002.

Kõrgetasemeline haridus ja noorte potentsiaal. Eesti arhitektuuriharidus on rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline, pakkudes laiapõhjalisi teadmisi ja innovatiivseid lähenemisi. Noored arhitektid on mitmekülgsetel ette valmistatud ning nende kompetents ulatub sageli kaugemale kitsast erialapiirist – potentsiaal, mida võiks teadlikumalt rakendada ka teistes valdkondades, nagu poliitika, strateegiline planeerimine või avalik juhtimine.

Loovus ja paindlikkus seadusandluses. Kuigi seadusandluse hõredus võib tekitada keerukusi, annab see arhitektidele ka teatud tegutsemisvabaduse, mis loob ruumi loovatele ja paindlikele lahendustele. See soodustab innovatsiooni ja kontekstipõhise lähenemise esilekerkimist.

Rahvusvaheliselt kõrgetasemeline arhitektuur. Eestis loodava arhitektuuri tase on kõrge – seda hinnatakse sageli kui rahvusvahelist tippaset, mis eristub läänemaaailmas levinud standardsete või aegunud lähenemiste kõrval. See tugevdab Eesti arhitektide usaldusväarsust nii kodu- kui välisurul.

²² Nt [Loomesvaldkonna-kestlikkus-uuring-2022.pdf](#)

Tugev isiklik bränd loob võimalusi. Valdkonnas on oluline oma nime ja tööde tuntus. Kui arhitekt või büroo on kord pälvinud tähelepanu ja usalduse, avanevad stabiilsed töövõimalused. Tuntuse kapitaliseerimine võib aidata tugevdada professionaalset positsiooni ka pikemas perspektiivis.

Hästi toimivad erialaühendused. Erialaliidud, nagu Eesti Arhitektide Liit (EAL), mängivad olulist rolli valdkonna koordineerimisel, esindamisel ja kvaliteedi hoidmisel. Need ühendused pakuvad tugivõrgustikku ning on aktiivsed nii kutsepoliitikas kui erialakultuuri edendamises. Valdkonna esindaja sõnul panustavad erialaliidud ka toetuste ja võimaluste info levitamisega, eeldusel et see info nendeni jõuab. Kuigi piiratud ressursid ei võimalda neil pidevalt kõiki võimalusi ise jälgida, võib koostöö ja regulaarne infovahetus toetuste eraldajatega olla siin eriti oluline.

Rahvusvaheline nähtavus ja osalus. Eesti arhitektid on aktiivsed rahvusvahelistel platvormidel – olgu selleks Veneetsia arhitektuuri biennaal või muud mainekad sündmused. Selline osalus suurendab nähtavust, avardab koostöövõimalusi ja tugevdab Eesti arhitektuuri kuvandit globaalsel tasandil.

Arhitektuuriteadlikkuse kasvatamise algatused. Mitmed edukad algatused – nt Arhitektuurikool, arhitektuuriõpe koolides ja avalikud sündmused – aitavad kasvatada ühiskonna ruumilist teadlikkust ning loovad tugeva aluse tuleviku tellijate, otsustajate ja loojate mõtestatud kaasamiseks.

Avaliku sektori ja poliitika kaasamine kvaliteetsesse ruumiloomesse. 2025. aasta alguses loodud Maa- ja Ruumiamet on oluline institutsionaalne verstaapost, mis koondab riigi tasandil erinevad maa- ja ruumivaldkonna teenused, kompetentsid ja strateegilised ülesanded ühe katuse alla. Selle riigiasutuse loomine annab selge signaali, et kvaliteetne ja koordineeritud ruumiloomine on riiklik prioriteet. Arhitektidele avab see võimalusi osaleda senisest süsteemsemalt poliitikakujundamises, ruumistrateegiates ja avalikes tellimustes, toetudes selgele ja püsivale koostööplatvormile. See tugevdab arhitektide rolli mitte ainult loojate, vaid ka otsustajate ja väärtuspõhiste ruumimuutuste suunajatena.

Davosi põhimõtted ja Uus Euroopa Bauhaus kui kvaliteedi raamistik. Alates 2023. aastast on Eesti ametlikult võtnud kohustuse järgida Davosi ehituskultuuri põhimõtteid, mis määratlevad elukeskkonna kujundamisel kvaliteedikriteeriumid nagu ilu, kohatunnetus, otstarbekus, keskkond, pärandisõbralikkus ja teised. Samuti on Eestis hakatud neid põhimõtteid integreerima poliitikasse ja rahastamismehhanismidesse, sidudes ruumikvaliteedi süsteemsemalt avalike investeringutega. Koos Uue Euroopa Bauhausi väärtuspõhise lähenemisega moodustab see tugev aluse arhitektuuri mõtestatud rolliks strateegilises planeerimises ning loob eeldused, et kvaliteetne ruumiloomine saab Eestis olla mitte erand, vaid norm.

7.2 Nõrkused

Arhitektide ületootmine ja alatasustatus. Tööturul tunnetatakse järjest enam arhitektide ületootmist, mis väljendub nii tööhõive vähenemises, palkade languses kui konkurentsi tihenemises. Kuigi töömahud pole täielikult kadunud, on paljude jaoks töö tasustamise tase madal, mis muudab erialase karjääri majanduslikult ebastabiilseks. Eriti probleemne on see nooremate arhitektide puhul, kelle jaoks isegi lapsepuhkus või töö- ja eraelu tasakaal on sageli raskesti saavutatavad.

Ebamõistlik töökoormus ja läbipõlemisrisk. Intervjuudes kirjeldati valdkonda kui ületöötamise kultuuri, kus pikad tööpäevad on tavapärased, eriti palgatöölise seas. Kiired tähtajad, vähene ressursijaotus ja kõrged ootused loovad töökeskkonna, mis soosib läbipõlemist ning raskendab spetsialistide püsimist erialal. See mõjub halvasti ka valdkonna järelkasvule ja soolisele võrdõiguslikkusele.

Samas toodi välja, et loomevaldkonna mikroettevõtjad ja arhitektid võivad sageli tunda, et nad ei suuda piisavalt hästi hakkama saada, kuna neil puuduvad ettevõtlusalased teadmised või oskus end turundada. Sageli ei julgeta oma tööalaseid raskusi häälekalt esile tuua, sest eksisteerib tunne, et probleem peitub nende enda väheses suutlikkuses, mitte süsteemi puudustes. Selline süütunne ja enesekriitika pärsivad probleemide laiemat käsitlemist ja muudavad loomevaldkonna veelgi haavatavamaks.

Kokkuvõttes on nii töökoormusest tulenev läbipõlemisrisk kui ka mikroettevõtjate ebakindlus omavahel tihedalt seotud – mõlemad probleemid peegelduvad arhitektide ja loovspetsialistide keerulises tööolukorras, kus puudub nii töötingimuste stabiilsus kui ka ettevõtlusalane kindlustunne.

Tellimuste madal tase ja tellijate teadmatus. Ehkki tellimusi on, on nende kvaliteet sageli sisuliselt madal – tellijad ei tea, mida tellida, ega kasuta arhitektide teadmisi nõuandlikult. Sageli puuduvad lähteülesanded ja vajalik detailsus, mis raskendab hea ruumilise lahenduse loomist. Halb tellimiskultuur viib ka suhete pingestumiseni, mis võib eskaleeruda juriidiliste vaidlusteni. Samas ei ole töömahud nii suured, et arhitektid saaksid valida kvaliteetsemate tellimuste vahel, mistõttu tuleb sageli aktsepteerida ka nõrga sisendiga projekte.

Riigihangete ja muude tellimuste süsteem soosib odavust, mitte kvaliteeti. Avalikus sektoris on hangete keskne kriteerium sageli madalaim hind, mitte ruumilise kvaliteedi, innovatsiooni või kogukonnamõju arvestamine. See vähendab professionaalsete büroode motivatsiooni ja soosib praktikaid, mis devalveerivad arhitektuurse töö väärtust. Eriti problemaatiline on see eramute puhul, kus odavad, sageli kvalifikatsioonita pakkujad võtavad projekte, mille kvaliteet jääb alla kehtestatud standardite.

Järelevalve puudulikkus ja kvalifikatsiooni kontrollimatus. Valdkonnas on puudulik järelevalve kutsekvalifikatsioonide, aktiivsuse ja pädevuse üle. See loob olukorra, kus ebapädevad tegijad võivad konkureerida professionaalidega, ja kus kvaliteetne töö jääb süsteemselt kaitseta. Turule pääsemise barjäär on madal, kuid järelevalve puudumine vähendab läbipaistvust ja kahjustab usaldust eriala vastu. Näiteks eksisteerivad Facebooki grupid, kus arutatakse vabalt projekte, töömahte ja hindu – igaüks saab postitada, pakkuda või küsida, sõltumata erialasest kvalifikatsioonist või kogemusest. Kuigi see loob kiire suhtluskanali, võib see soodustada hinnasurvet ning ebaausat konkurentsi, kui puudub kontroll selle üle, kes ja millise pädevusega teenust pakub.

Põhi- ja sidusvaldkonna koostööprobleemid. Intervjuudes toodi välja, et arhitektide ja inseneride koostöö ei liigu alati käsikäes – arhitektid töötavad sageli 3D-platvormidel, samas kui insenerid kasutavad endiselt 2D-põhiseid tööviise, mis tekitab tõrkeid ja ebaefektiivsust projektide arendamisel. See takistab sujuvat projekti kulgu ja suurendab vigade või ümbertegemise riski.

Kohalike omavalitsuste madal ruumipädevus. Paljudes KOV-ides puuduvad erialased ruumispetsialistid, mistõttu reguleeritakse ruumiküsimusi pigem halduslikust või juriidilisest vaatenurgast kui sisuliselt ruumilise kvaliteedi ja inimkeskse keskkonna loomisena. See põhjustab ebakõlasid ruumiloome kvaliteedi ja omavalitsuslike otsuste vahel ning jätab arhitektid sageli tõlkes kaduma.

Paindumatu maksusüsteem. Eestis kehtiv maksusüsteem ei tee erisusi mikroettevõtetele, kuigi neid on loomemajanduses ja arhitektuurivaldkonnas väga palju. Selline ühetaoline lähenemine koormab väikeseid büroosid ja FIE-sid, muutes nende majandusliku toimetuleku keeruliseks. Maksusüsteemi jäikus takistab tööjõu paindlikkust ja vähendab sotsiaalsete garantiide kättesaadavust, kuna projektipõhised ja ebaregulaarsed maksed ei võimalda tagada stabiilset sissetulekut ega tervisekindlustust.

Valdkonna esindajad tõid välja, et väikeettevõtjatest arhitektide ellujäämine sõltub suuresti erialasest entusiasmist ja pühendumisest, mitte aga majanduslikust jätkusuutlikkusest. Esineb olukordi, kus projektide lõikes tehtavad palgamaksed ei taga sotsiaalseid garantiisid (nt haigekassa, puhkusetasud), mistõttu on haigestumine või töövõimetus suureks riskiks. Selline maksusüsteem ja sellest tulenev ebastabiilsus tekitab olukorra, kus paljud spetsialistid väldivad eraprojekte, kuna nende majanduslik tasuvus on ebapiisav ning stabiilse toimetuleku tagamine keeruline.

Valdkonna killustatus ja OÜ-tamise mõju statistikale. Arhitektuurivaldkonnas on laialt levinud OÜ-tamine – isikud, kes töötavad tegelikult mõnes teises ettevõttes, aga esitavad arveid oma ühemehefirmade kaudu. See hägustab tegelikku tööjõupilti ja statistikat, raskendab poliitikakujundamist ning vähendab sektorisest läbipaistvust. Killustatus takistab ka sidusust ja erialast huvikaitset. Lisaks on selline praktika seotud sotsiaalsete garantiide puudumisega, sest projektipõhine arveldus ei taga haigekassa, puhkusetasude ega muude hüvede katmist. OÜ-tamise probleem on süvenenud, kuna riiklik maksusüsteem ei toeta piisavalt paindlikke töövorme ega paku väikeettevõtjatele vajalikke soodustusi, mistõttu tekivad alternatiivsed ja läbipaistmatud tegutsemismudelid.

7.3 Arenguvõimalused

Digipööre ja tehisintellekt kui loovuse ja ligipääsetavuse võimendajad. Tehnoloogia areng – alates automatiseerimisest ja 3D-modelleerimisest kuni tehisintellektini – pakub uusi tööriistu, mis muudavad ruumiloomet kiiremaks, täpsemaks ja mõistetavamaks. See avardab ka tavakasutaja võimalusi osaleda ruumiloomes (nt VR, interaktiivne planeerimine) ning toob projekteerimise inimestele lähemale. Samas loob see soodsa pinnase arhitektidele spetsialiseeruda ja eristuda keerukate süsteemide valdamise kaudu. Uued digivahendid ei asenda arhitekte, vaid muudavad tööjaotust ja nõuavad selgemat spetsialiseerumist. Samuti pakuvad need potentsiaali riikliku digitaristu arendamiseks ruumiloomes.

Rohepööre ja multifunktsionaalsed ruumid kui tulevikustandard. Säästva arhitektuuri põhimõtted, mis lähtuvad ringmajandusest, väiksemast keskkonnajalajäljest ja ruumi multifunktsionaalsusest, on muutumas uueks normiks. Vananeva rahvastiku ja majandusliku ettevaatlikkuse tingimustes tuleb senisest enam keskenduda sellele, kuidas ehitada vähem, kuid kvaliteetsemalt ja targemalt. Siin on arhitektidel oluline võimalus ja roll kujundada ruumipoliitika, mis toetuvad taaskasutusele, ümberehitamisele ning hoonete ajas muutuvatele funktsioonidele.

See tähendab, et taastamine, kohandamine ja materjalide taaskasutus muutuvad keskseks osaks kvaliteetsest ruumiloome praktikast – eriti olukorras, kus ehitussektor on juba märkimisväärselt kallinenud ja materjalide kättesaadavus on raskenenud. Suundumus on juba praegu selgelt nähtav: ümberehitamine on tõusutrendis nii eluruumide kui ka mitteiluhoonete puhul, samas kui uusehitus on languses (vt Joonis 2; Joonis 3; Joonis 2). Selle taga võivad olla nii rohepöördest ja ressursitõhususe vajadusest tulenevad ootused kui ka piiratud rahastusvõimalused uusehituseks.

Rohepööre soosib ka hoonete kasutaja paindlikkust ja funktsionaalset mitmekesisust – ruumid peavad suutma kohaneda muutuvate elustiilide, vajaduste ja demograafiliste protsessidega. See tähendab näiteks, et hooned võiksid aja jooksul muutuda eluruumidest töökohtadeks, koolidest kogukonnakeskusteks või kombineerida eri funktsioone korraga.

Riigiarhitekti ametikoht kui pöördepunkt strateegilises ruumipoliitikas. Aastaid on arhitektuurivaldkonna üheks suurimaks puudujäägiks peetud riikliku ruumikompetentsi ja strateegilise juhtimise puudumist – Eestis ei ole seni olnud selget, institutsionaliseeritud riigiarhitekti rolli, mis koordineeriks ruumiloome kvaliteeti üleriigiliselt ning pakuks tuge ja suuniseid kohalikele omavalitsustele.

2025. aastal tegutsemist alustanud Maa- ja Ruumiamet seadis üheks oma sihiks riigiarhitekti leidmise ning 2025. aasta aprillis valiti esimeseks riigiarhitektiks Tõnis Arjus²³. See valik tähistab olulist pööret Eesti arhitektuuripoliitikas ja ruumilises planeerimises.

Riigiarhitektist oodatakse visionääri ja strateegilist eestvedajat, kes aitaks kujundada ja ellu viia Eesti ruumilise arengu tervikstrateegiat ning tõsta ruumilise kvaliteedi tagamine igapäevase planeerimispraktika lahutamatuks osaks. Uue ametikoha sisuline mõju on siiski veel lahtine – tõenäoliselt ei saa sellest klassikalises mõttes arhitektitööd, vaid koordineeriv, poliitiline ja strateegiline positsioon²⁴. Õnnestumise korral võib riigiarhitekti rollist kujuneda võtmeasukoht, mis ühendab ruumipoliitika, kvaliteedi ja pikaajalise visiooni üheks suunatud tegevuseks. Lähiaastatel näeme, kuidas see roll praktikas toimima hakkab.

Ruumiteadlikkuse kasv ja hariduse areng kui pikaajaline investeering. Arhitektuuri populariseerimine algõppe, valikainete ja huvihariduse kaudu kasvatab tulevikus teadlikumaid tellijaid, kasutajaid ja otsustajaid. Noorte keskkonnateadlikkus loob eeldused, et ruumilisele kvaliteedile ja terviklikule keskkonnale osatakse ka ühiskondlikult rohkem tähelepanu pöörata. Varajane ruumiharidus toetab pikas perspektiivis demokraatlikumat ja hoolivamat ruumikultuuri.

²³ [Eesti esimene riigiarhitekt on Tõnis Arjus – Eesti Arhitektide Liit](#)

²⁴ [Tammik uuest riigiarhitekti ametikohast: ega see päris arhitekti töö pole | Arhitektuur | ERR](#)

Kultuuriline väärtustamine ja elukeskkonna esteetika esiletoomine. Ruumil ei ole ainult funktsioon, vaid ka esteetiline, emotsionaalne ja kultuuriline mõõde. Arhitektide võimalus on olla esindajaks mõtteviisile, kus ruum ei ole pelgalt koht, vaid elu osa. See annab valdkonnale potentsiaali kasvada ühiskondliku dialoogi keskmesse. Eriti aktuaalseks muutub see Ukraina ülesehitustööde kontekstis, kus Eesti arhitektid on kaasatud, et luua mitte ainult turvaline, vaid ka kultuuriliselt ja esteetiliselt tähenduslik keskkond, mis tugevdab identiteeti ja kogukonda.

Põlvkondlikud muutused ja elustiilide teisenemine. Nooremad põlvkonnad väärtustavad rohkem *ühisruumi*, jagamismajandust ja keskkonnahoidlikke lahendusi – see mõjutab arhitektuuripilti juba täna. Arhitektidel on võimalus kujundada paindlikke, liikuvusele ja kogukonnale orienteeritud ruume, mis vastavad uutele eluviisidele. Võib olla märgata, et eluasememudelid muutuvad – eraomand ei pruugi enam olla ideaal, jagatud ruum ja kogukondlik tarbimine vajavad uusi ruumilisi lahendusi.

Erakorralised ruumilised vajadused ja turvalisus. Geopoliitiliste muutuste ja julgeolekupingete kontekstis kerkivad esile uued ruumitüübid, nagu varjendid ja kriisivalmidusega hooned, mille arhitektuurne kujundamine esitab spetsiifilisi, kuid olulisi väljakutseid. Siin ei piisa ainult tehnilisest funktsionaalsusest – oluline on ka see, kuidas inimesed end sellises ruumis tunnevad. Arhitektuuril on võimalus pakkuda lahendusi, mis ühendavad turvalisuse, kasutusmugavuse ja inimliku ruumikvaliteedi, aidates säilitada väärikust ja psühholoogilist tasakaalu ka keerulistes oludes.

7.4 Takistused ja ohud

Geopoliitiline ebastabiilsus ja sõjaohu. Venemaa agressioon ja julgeolekupinge piirkonnas kujutavad endast olulist ohtu kogu majandusele ja elanikkonnale, sealhulgas arhitektuurivaldkonnale. Tõsise olukorra süvenemise korral võib projekteerimis- ja ehitustegevus peatuda või oluliselt aeglustuda, mõjutades investeringuid, tööhõivet ja ettevõtete elujõulisust.

KOV-ide ruumipädevuse puudumine ja kehv tööandjakuvand. Paljudes kohalikes omavalitsustes puuduvad arhitektuuri ja planeerimise spetsialistid, kuna KOV ei suuda pakkuda konkurentsivõimelist töötasu ega atraktiivseid töötingimusi. See toob kaasa nõrga ruumilise pädevuse, mis mõjutab avaliku ruumi kvaliteeti, arendusotsuste sisu ja kogukondade elukeskkonda.

Odavhankepõhine lähenemine vähendab kvaliteeti. Riigihanked ja avalikud tellimused lähtuvad sageli madalaimast hinnast, mitte sisulisest kvaliteedist, mis devalveerib arhitektuuri rolli ja pärsib väärtuspõhise ruumiloome arengut. Odavhanked soodustavad ka oskamatu tööjõu kasutamist ja innovatsiooni vähenemist.

Arhitektuurikonkursside vähene kasutamine. Paljud avaliku ruumi ja hoonete projektid rahastatakse ilma arhitektuurikonkurssideta, mis viib taseme languseni. Intervjuudes mainiti, et arhitektuurikonkurssid on üks väheseid mehhanisme, mis tagab kvaliteedi, innovatsiooni ja mitmekesise ideepõhise ruumiloome, ning nende eiramine on otsene oht valdkonna arengule.

Killustatus ruumiloomes ja valdkondade vaheline lõhe. Arhitektuuri ja ruumipoliitika reguleerimine on riigi tasandil killustatud ning valdkondade vaheline koostöö on nõrk. See takistab ühtse ruumilise visiooni elluviimist ja toob kaasa otsustuskindluse vähenemise planeeringutes, ehituses ja arendustegevuses.

Eriosade inseneride nappus ja koostöö puudujäägid. Tõsine probleem on eriosade inseneride defitsiit, mis mõjutab nii projekteerimise kiirust kui kvaliteeti. Arhitektid ja insenerid ei tööta alati samal tehnoloogilisel tasemel (nt 3D vs 2D), mis loob tõrkeid ja segadust koostööprotsessides.

Ülereguleerimine ja jäik bürokraatia. Ruumiloomet piiravad üha enam keerukad ja killustatud regulatsioonid, mis ei pruugi olla kohandatud kohaliku konteksti ega toeta loovat lähenemist. Liigne reguleeritus pidurdab paindlikke ja nutikaid ruumilisi lahendusi, eriti väiksemates projektides ja uuenduslikes arendusmudelites.

Väljast imporditud seadusandlus ilma kohandamiseta. Euroopa Liidu tasemel kehtestatud ruumi, keskkonna ja ehitusega seotud regulatsioonid tuuakse tihti üle Eestis süvenemata nende mõju eripäradesse või kohalikesse oludesse. Selline mehaaniline ülevõtmine võib pärssida kontekstitundlikku ja väärtuspõhist ruumiloomet.

Piiratud ekspordivõimekus ja rahvusvahelise mõju vähesus. Kuigi Eesti arhitektuurivaldkonnas leidub edulugusid, on eksporditulu endiselt marginaalne ning rahvusvaheline mõju väike. Intervjuudes toodi esile, et projekteerimisteenuste eksport on keeruline mitmel põhjusel: see eeldab tugevat ja usaldusväärset partnerit sihtriigis, kõik dokumentatsioonid on riigipõhised ja sageli keelepõhised, ning tehnilised regulatsioonid erinevad suuresti riigiti. Lisaks on vaja arvestada, et rahastusmehhanismid ja õiguskeskkonnad on keerulised, mis muudab väliturule sisenemise aeganõudvaks ja ressursimahukaks, kuigi potentsiaal olemasolevate teadmiste ja oskuste osas on kõrge.

Eluasemete rekonstrueerimine arhitektide osaluseta. Ehkki statistika näitab, et korterelamute ümberehitamine on kasvutrendis, ei kaasata arhitekte alati sisuliselt rekonstrueerimisprotsessi. See võib viia ruumiliste kvaliteedinõuete eiramiseni ja elukeskkonna degradeerumiseni, mis oleks lihtsasti välditav arhitektide varajase kaasamise kaudu.

Stigma ja väärtustamise probleem loomevaldkonnas. Intervjueeritavad tõid esile loomevaldkondades laiemalt levinud probleemi: ühiskonnas ei hinnata loomemajanduse spetsialiste piisavalt. Loomevaldkonda nähakse sageli kui luksuslikku või elitaarset teenust, mitte kui igapäevaelu kvaliteedi ja keskkonna loomulikku osa. Selline suhtumine mõjutab ka riiklikku poliitikat: kuigi loodud on positiivseid algatusi, nagu Maa- ja Ruumiamet, Strateegiakeskus ja Disainikeskus, ei kajastu arhitektuurivaldkonna tähtsus siiski piisavalt Kultuuriministeeriumi eelarves. See viitab vastuolule, kus vormiliselt toetatakse loomevaldkonda, kuid sisuline ja süsteemne toetus jääb sageli puudulikuks.

8. Arenguprognosis

Tehnoloogia areng: digipööre kui tööprotsesside ja rollide ümberkujundaja

Tehnoloogiline areng – sealhulgas 3D-modelleerimine, virtuaalreaalsus, tehisintellekt ja andmepõhine planeerimine – muudab arhitektide igapäevast tööpraktikat fundamentaalselt. Automatiseerimine tõstab töö efektiivsust ning võimaldab ka tavakasutajal projekteerimisprotsessis osaleda, muutes ruumiloomet avatuks ja kaasavamaks. Samal ajal loob see arhitektidele võimaluse spetsialiseeruda ja eristuda tehnoloogiamahukates valdkondades. Noorem põlvkond tuleb turule tugeva tehnoloogilise eeliseega, mis kiirendab generatsioonide vahetust. See seab valdkonnale vajaduse investeerida digioskustesse, tööjaotuse uuendamisse ja kriitilise ruumilise mõtlemise arendamisse, et säilitada loovuse ja kvaliteedi tasakaal tehnoloogilise efektiivsuse kõrval.

Rohepööre: uusehituse kõrvalt taastamine, ümbermõtestamine ja säästlikkus

Jätkusuutlikkusest saab lähiaastatel ruumiloomet kujundav keskne põhimõte. Rohepööre ei tähenda pelgalt energiatõhusust, vaid mõtteviisi muutust, kus vähem ehitatakse uut ja rohkem kohandatakse olemasolevat. Tähelepanu liigub renoveerimisele, hoonete ümberkasutusele ja funktsioonide paindlikkusele – ruum peab olema ajas kestlik ning vastama muutuvatele vajadustele. Tõusevad esile ka taastava ruumilooma praktikaid, nagu tööstusalade taaselustamine või looduslike alade taastamine. Arhitektide roll on olla keskkonnateadlikkuse tõlkijad ruumiks, luues lahendusi, mis on samaaegselt esteetilised, funktsionaalsed ja keskkonnasõbralikud.

Väärtuspõhine ruumiloomemudel ja ruumihariduse kasv

Arhitektuuri roll ühiskonnas muutub järjest laiemaks – arhitektid ei ole enam ainult hoonete kavandajad, vaid ka suurema pildi nägijad ja väärtuste kujundajad, kes aitavad suunata, kuidas ja millist elukeskkonda me loome. Sellest annab märku Maa- ja Ruumiameti loomine ning Davosi põhimõtete rakendamine, mis loovad tugeva aluse integreeritud ja sisulisele ruumipoliitikale. Kvaliteet ei tähenda enam ainult visuaalset tulemust, vaid ka funktsionaalsust, kultuurilist tähendust, kogukondlikku sidusust ja keskkonnamõju.

Samaaegselt kasvab ka ruumiline kirjaoskus ühiskonnas – tänu huvikoolitustele, koolide arhitektuuriõppele ja avalikele teadlikkuse tõstmise algatustele. Elukeskkonnast saab ühiskondlikult olulisem teema, mille üle osatakse kaasa rääkida ja mille kvaliteedi suhtes oodatakse rohkem. See loob arhitektidele uue koostöölise rolli ning kasvatab vastutust, aga ka võimalusi.

Tööturu ümberkujunemine ja rollide avardamine

Arhitektuurivaldkond seisab silmitsi järgmise 3–5 aasta jooksul märkimisväärse generatsioonivahetusega, kus noored tulevad turule uue mõtteviisi, tövõtete ja ootustega. Samal ajal püsib mure ületootmise, alatasustatuse ja läbipõlemise üle – need mõjutavad valdkonna kestlikkust ja atraktiivsust.

Selle kõrval on esile tõusmas uued professionaalsed rollid, kus arhitektid ei piirdu projekteerimisega, vaid tegutsevad ka disainistrateegide, poliitikakujundajate, ruuminõustajate ja sotsiaalsete vahendajatena. Valdkond vajab süsteemseid samme, mis toetaksid professionaalset kestlikkust, loovtöö väärtustamist ja töötingimuste parandamist – ainult nii saab tagada, et tugeva potentsiaaliga uued põlvkonnad jääksid ka pikemalt alale püsima.

Riiklik ruumijuhtimine: Maa- ja Ruumiameti mõju

2025. aastal asutatud Maa- ja Ruumiamet (MaRu) tähistab Eesti ruumiloomes ja arhitektuurivaldkonnas olulist struktuurimuutust. Tegemist ei ole pelgalt uue riigiasutusega, vaid pöödepunktiga, mis koondab seni killustatult eri ministriumite all olnud maa- ja ruumiga seotud ülesanded. Ameti eesmärk on kujundada terviklik ja sidus ruumipoliitika, mis toetab kestlikku arengut, ruumikvaliteeti ja tasakaalustatud regionaalset arengut.

See muudatus seab uue raamistiku ka arhitektide, inseneride ja kohalike omavalitsuste tööle. Kui varem tehti ruumiga seotud otsuseid eri asutustes ja sageli ebaühtlaselt, siis MaRu loomisega on loodud võimalus, et ruumilise kvaliteedi tagamine saab osaks igapäevasest planeerimis- ja arendustööst. Arhitektid ei jää enam ainult projektide teostajateks, vaid saavad osaleda ka strateegilistes ruumiotsustes – näiteks avaliku ruumi kujundamisel, väärtuspõhiste hangete arendamisel ja sotsiaalselt toimivate ruumide loomisel.

Eesti elukeskkonna arengule laiemalt tähendab see, et ruumilisi otsuseid ei tehta enam ainult halduslikust või juriidilisest vaatenurgast, vaid järjest enam võetakse arvesse ruumikvaliteeti, kohaspetsiifikat ja kultuurilist vastutustunnet. MaRu eesmärk on tagada, et Eesti ruumiline areng oleks esteetiline, säästlik, hästi toimiv ja inimkeskne, toetades inimeste heaolu ning tugevdades kogukondlikku identiteeti.

Ka kohalikud omavalitsused, kus sageli puudub piisav ruumialane kompetents, saavad MaRu näol sisulise partneri ja tugistruktuuri. Amet saab aidata planeeringute koostamisel, otsuste põhjendamisel ja arenduste suunamisel, vähendades sellega piirkondlikke erinevusi ruumikvaliteedis ja planeerimisvõimekuses.

Lisaks toob MaRu ellu ka uued andmepõhised tööriistad ja ruumianalüüsi võimekuse, mis aitavad ruumilisi otsuseid paremini suunata ja põhjendada. See toetab poliitikakujundust, planeerijate ja arhitektide tööd ning loob tugevama aluse ruumiliste investeeringute tõhususele ja läbipaistvusele.

Lisa 1 – EMTAK 2008

71111 – Arhitektitegevused

- arhitektuuri- ja restaureerimisalane nõustamine
- ehitiste arhitektuurne projekteerimine, jooniste valmistamine jm arhitektuuriteenused
- linna- ja asulaplaneerimine (arhitektuurne ja ehituslik kavandamine)
- maastikuarhitektuur (projekteerimine ja nõustamine)

71121 – Ehituslik insener-tehniline projekteerimine ja nõustamine

- insener-tehniline nõustamine:
 - projekti tehnilise teostatavuse ja projekti mõju uurimine
 - projekteerimiseelne nõustamine ja konsultatsioonid
 - teostatavuse ja keskkonnamõju uuringud, projekti majanduslik hindamine
 - tehniline nõustamine olemasolevate seadmete osas
 - konstruktsioonide, mehaanika ja elektriinstallatsiooni hindamise teenused
 - eksperthinnangud kohtuvaidluste puhul
 - omanikujärelevalve
- insener-tehniline projekteerimine:
 - kavandamine, eskiiside ja tööjooniste valmistamine (nt elektrivõrkude, telekommunikatsioonisüsteemide, veevarustuse ja kanalisatsiooni, jäätmekäitlusobjektide, transpordiobjektide jm tootmis- ja tööstusobjektide projekteerimine)
 - ehitusprojektide juhtimine omaniku või kliendi nimel, kindlustamaks ehitustöö vastavust projektile